

**Doctoris Francisci Svarez Granatensis, De Societate Iesv,
Jn Celebri Conimbricensi Academia Theologicæ Facultatis
Primarii Professoris. Varia Opuscula Theologica**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1618

Liber Secvndvs. De Scientia Fvtvrorvm Qvam Devs habet De Fvtvris
Contingentibvs Svb Conditione Propositis, Privs Ratione, quam de ipsa
conditione aliquid absolute decernat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84352)

LIBER SECVNDVS,
DE SCIENTIA QVAM DEVS
DE FVTVRIS CONTINGENTIBVS
SVB CONDITIONE PROPOSITIS, PRIVS

Ratione quam de ipsa conditione aliquid
absolute decernat.

Hæc futura, de quibus præsens disputatio instituitur, etiã considerantur potissime in causis liberis, nam in causis necessario agentibus necessitatem habent, ut facile intelligi potest ex dictis initio superioris libri: significatur autem à nobis his communibus locutionibus. Si Petrus hic nunc adesset hoc faceret. Et similibus, quib⁹ indicamus quid fuisset secutū ex libera voluntate talis personæ, si hic & nunc eum talibus conditionibus esset constituta, & applicata ad operandum. De quibus propositionibus, seu obiectis nō est dubium quin obiective, & ut loquamur more nostro, per modū simplicis apprehensionis sint in intellectu diuino, cum possint esse in angelico, & suo modo in humano. Et patet facile respectu personarū possibilibus, quæ nunquam futuræ sunt: nam in Angelo (verbi gratia) nunquam futuro obiectum est aptum apprehendi, an vellet hoc vel illud, si crearetur: an peccaret, vel non peccaret, &c. Et eadem ratione in personis aliquando futuris respectu earum occasionum in quibus de facto nunquam inueniuntur, similiter est obiectum apprehensibile, quid egisset (verbi gratia) Adam, si prius quam Eva immediate ab ipso damone tentatus fuisset. Respectu vero earum occasionum, & actionum, quæ de facto sunt aliquando futuræ, potest hæc apprehensio secundum rationem præintelligi in simplici Dei intelligentia prius quam per suam voluntatem aliquid circa talem effectum definiat, aut permittat. De his ergo futuris sic apprehensis videndum in primis est, an cognoscantur à Deo, id est, an præter illam simplicem apprehensionem cognoscat alterutram partem illius conditionalis esse veram: & in hac parte declaranda fusi⁹ immorabimur, quam in præcedēti libro, in simili quæstione: quia hic non est veritas tam constans in doctrina fidei: neque est controversia solum cum Philosophis, vel hæreticis, sed etiam cum Catholicis, & Theologis, præsertim recentioribus: nam antiqui pauca de hac controversia distincte tractarunt: cuius causam in discursu operis aperiemus. Postea vero, si Deus hanc scientiam habet, quomodo à nobis intelligi possit, declarabimus. Quod hic breuius & facilius præstabitur quam in superiori libro, quia omnia, quæ de hoc puncto dicta sunt, ad præsentem cum proportionē sunt applicanda. Atq; ex his etiam obiter constabit quam necessaria sit hæc scientia ad diuinæ providentiæ perfectionem, & ad efficaciam gratiæ, & motionis seu concursus diuini cum libertate arbitrii concilianda.

CAPVT PRIMVM.

Refertur opinio negans habere Deum certam scientiam horum futurorum, & contraria ex Scriptura ostenditur.

Doctores, qui has conditionatas propositiones, aut falsas aut indeterminatas quo ad veritatem, vel falsitatem existimant, consequenter docent, posse quidem Deum coniectare aliquo modo quid causa libera faceret si in tali occasione cum his vel illis conditionibus conflueretur, non tamen certa & infallibili scientia, id cognoscere: æque adeo posse quidem iudicare quid foret verisimilius, vel probabilius in tali euentu, non tamen definitum iudicium ferre, hoc esset, aut erit, si illud fiat seu fieret. Hanc sententiam licet expositam apud antiquos Theologos non inuenio; eam tamen docent huius temporibus aliqui Moderni, & ex Scriptoribus insinuat illam Cathar. opus. de Præd. part. 2. circa finem, & indicat etiam Lansenius capit. 47. Concord. tractatus illud. Simy. ro & Sidone, &c. & quidam alij.

Fundamenta huius sententiæ ad quatuor capita reuocantur: Ad auctoritatem Scripturæ, quæ de his contingentibus loquitur tanquam de re dubia, addens particulam *Forse*, & *Forſitan*: Auctoritatem sanctorum Patrum: Auctoritatem etiam Scholasticorum: item ad rationes. Quæ omnia commodius afferemus tractando similia capita pro contraria sententia, & singula singulis conferendo.

Nobis contraria sententia maximū in Theologia fundamentum habere videtur: ideoque verissimam illam esse, & ab omnibus recte de diuinis sententiis docendam esse censuimus: nimirum, certa & infallibili scientia comprehendere Deum de omnibus causis liberis, non solum quid facere possent, sed etiam quid essent facturæ, si cum his vel illis conditionibus crearetur, & operari sinerent, etiam si vellet, andæ non sint, vel de facto non sint permittendæ cum talibus circumstantiis operari. Hæc igitur assertio ex diuinis Scripturis in hoc capite probanda est. Sunt autem pleraque testimonia Scripturæ sacræ, quæ licet habeant suas responsiones & euasiones propter quas non faciunt certam fidem, tamen si sincere & proprie intelli-

telligantur, & omnia inter se conferantur, simulque Sanctorum expositiones ponderentur, faciunt vehementem persuasionem.

Et in primis incipio à vulgari testimonio I.

Reg. 23. vbi David cōsultuit Deum, an si maneret in ciuitate Ceilg, venturus esset Saul & an si ipse maneret, & ille veniret, accircumdaret ciuitatem, Celite, essent illum tradituri: & ad vtrumq; respondit Deus. Et Saul veniet, & hi tradent te. Quo audito, aufugit David & neq; Saul venit, neque Ceilita tradiderunt David. Tota igitur veritas illius reuelationis posita est in illis conditionalib. Si expectaueris, veniet Saul si Saul venerit, tradent te, quæ sunt libera & contingentes. Atq; ita simpliciter intellexerunt hunc locum Abul. q. 13. & Dionys. Carthusian. & Nicolaus de Lira ibi: qui addit expresse, conditionalem fuisse reuelatam. quæ ad sui veritatem non requirit, vt aliquid in esse ponatur.

Prima præfati testimonii nota.

Nihilominus ad vitandam efficaciam huius loci multa excogitata sunt. Vnū est, reuelari quidem ibi futurum cōtingens, sed in causa aliqua ex qua necessario sequeretur, si conditio esset posita, quod esse potest sine repugnātia: licet enim causa libera sit, posito tamen vno actu libero, potest alius necessario sequi, ita ergo in præsentidici potest, Saul talem habuisse dispositionem liberam suæ voluntati traditam, vt visa illa dispositione, non tanquam conditionaliter futura, sed tanquam præsentē, in ea cognouerit Deus, quod si David non aufugeret, infallibiliter Saul ex vi talis affectus iret ad capiendum illum. Et idem proportionabiliter dicendum est de Ceilitis, ita, videlicet fuisse affectos, vel timore Saul, vel amore suæ ciuitatis, vt oblata illa occasione, ex illo affectu oriretur infallibiliter talis effectus.

IV. Hæc responsio habet aliquid subtilitatis: in primis tamen omnino voluntarie est conficta sine fundamento in Scriptura. Deinde assumit aliquid, possibile quidem, sed non admodum verisimile, quia ad cognoscendum infallibiliter vnum effectum liberum in præiū aliquo affectu, non satis est videre tale affectum in voluntate pro aliquo tempore, sed videre necesse est affectum illum durare in tali voluntate, vtque ad id tempus pro quo videtur, vel prædicatur futurus talis effectus (Verbi gratia) si quis nunc hora sexta sit in actuali odio sui inimici: & cum efficaci proposito sumendi vindictā, non poterit in tali affectu cognosci, quod si hora decima, occurrat ei inimicus cum omni occasione sumendi vindictam de illo, fumer illam, nisi simul videatur ille affectus vt durans, vtque ad illam horā: quia potest facile mutari illa voluntas: neq; hic effectus sequitur infallibiliter ex illo affectu vt præcēssit, sed vt simul est cum ipso effectū. At vero in nostro casu & reuelatione facta David, non est verisimile, aut Saul, aut habitatores Ceilæ perdurasse in illa actuali cogitatione, & actuali odio, vel alio simili actu pro illo tempore, pro quo futurus esset ille effectus, si David Ceilæ permansisset. Quin potius credibilis est, postquam David aufugit, Saul & ceteros ad res alias attendisse. Imo ex discursu Scripturæ id colligi potest. Nec vero satis est, quod habituale seu radicale odium perseuerauerit: quia, & non obstante potest voluntas mutari. Vltterius addo, per se esse valde indecens, & minus probabile coartare veritatem vel possibilitatem diuinæ reuelationis ad illas angustias. Quid enim respondere posset Deus si Saul tunc dormiret aut alia de causa nultum actum circa illud negotium haberet? Vnde consi-

ci tandem potest satis probabilis ratio. nam David, qui ita consulebat Dominum, certo supponebat, & credebat non posse latere Deum in villo casu, neq; in villo euentu, quid in eo negotio facturus esset Saul, si ipse expectaret: ideo enim absolute & simpliciter percontatus est. Ergo vel fatendum est ita esse, quod intendimus, vel David etiam ex ignorantia interrogasse: vel certe non interrogasse simpliciter, prout verba sonant, sed quid facturus esset Saul secundum præsentem affectum, quem tunc habebat. Vnde etiam sit, potuisse euentum accidere, in quo Deus non potuisset respondere interrogationi sibi factæ: si (quod erat possibile) Saul nullū haberet affectum, ex quo id certo colligi posset. Respondurus ergo esset Deus, si verum esset prolaturus, se nescire: hoc tamen aut illud coniectare, quod quam sit absurdum, per se notum est.

Secundum testimonium ex Matth. II.

Secundo contra prædictam euasione, & in sententiæ propositæ confirmationem adiungo testimonium aliud commune ex Matth. II. Vt tibi Corozaim, & tibi Bethsaida, quia, si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cilicio, & cinere poenitentiam egissent. Cui testimonio nullo modo potest accommodari præcedens expositio: quia in Tyriis & Sidonitis nulla actualis dispositio excogitari potest, ex qua Christo ibi prædicante & faciente miracula, necessario con sequeretur, vt in cilicio & in cinere poenitentiam egissent. Præsertim cum illi essent Gentiles, & aut veram Dei cognitionem non haberent: aut certe non supernaturalem: neque etiam infusam dispositionem voluntatis, ex qua vera poenitentia necessario sequeretur. Nec dissimile est locus alius apud Ezech. capite 3. Non ad populum profundis sermonis, & ignota lingue tu mitteris, & si ad illos mittereris, audirent te.

V.

Tertium testimonium Ezech.

Ad hæc vero & similia testimonia adhibentur alie responsiones Prima. Christum (verbi gratia) non id dixisse, quia ita re vera futurū esset, neq; ex præsentia talis futuri conditionati, sed solum phrasi quadam, & vltato modo loquendi, & veluti per exaggerationem quandam, ad declarandum, quanta obligatione tenerentur Iudæi ad credendum ipsi. Sicut quando amicus rogat amicum, vt aliquid faciat, si id nihilominus neget, dicere quis solet, si ab inimi co petiissem, mihi concessisset. Ita fere Iansen. cap. 47. Conc. sed est nimis libera expositio. Primum enim illi obstat generalis regula interpretandi Scripturam cum proprietate si fieri potest. Secundo obstat, quia non parum derogatur hoc modo veritati verborum Christi & Prophetæ reuelationi, vel saltem certitudini, quia si hoc modo licet proprio arbitrio interpretari, vix erit aliquid firmū in Scriptura. Tertio obstat communis expositio Hier. in Ezech. & in Matth. Greg. Ansel. & D. Th. qui in catena citat etiam Remigium. Sed optime inter omnes Aug. lib. 2. de bon. perse. c. 9. ait, Nunquid dicere possumus, Tyros & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse: cum eis Dominus attestetur, quod acturi essent magne humilitatis poenitentiam. Vnde cap. 10. duas veritates ex hoc testimonio colligit. Prima est: non iudicari homines ex his quæ acturi essent, si hoc vel illud eis accideret, quamuis hoc Deus nouerit: sed ex his quæ faciunt. Secunda est præuenientem gratiam interdum negari eis, quos Deus nouit bene fuisse illa vsuros: dari autem eis, qui male vsuri sunt, quod dicit esse vnum ex maximis diuinæ prædestinationis mysticis.

Similia

VI. Aduersariorum ad prædicta testimonia responsio prima,

Reiicitur.

Similia fere repetit in Ench. cap. 93. vbi ponderentur illa verba. *Aperissime namque Deus dicit: Vatri Corozaim, &c.* Similiter Prosper in respons. ad excerpta Gen. encl. resp. 8 (exponens prädictionem locum Matth. & verba August. lib. 2. de bon. persequ. cap. 14.) inter alia inquit. Nos etiam si rationem facti, & profunditatem iudicii eius, penetrare non possumus, manifestissime tamen scimus, & verum esse quod dixit, & iustum esse quod fecit.

VII.
Secunda e
uasio.

confuta
tur.

Ex quibus verbis satis aperte relicitur alia, nec magis probabilis, nec minus libera expositio in huiusmodi, sc. reuelationibus: nō prädici effectum infallibiliter futurum, etiam posita conditione: sed solum reuelari id, ad quod causæ sunt magis propensæ. Vnde sensus reuelationis erit, ita esse verisimilius futurum. Potest que hæc expositio duplici cōfutura suaderi. Prima est, quia sæpe in huiusmodi reuelationibus in Scriptura additur particula *forte*, vel *fortasse*, vt denotetur in certitudo Prophetiæ. Posterior est, quia in Prophetiis cōminatoriis seu promissoriis sæpe necesse est vt hac expositione, & sub intelligere conditionem, scilicet, si causæ non mutantur. ergo etiam in presenti id fieri potest. Hæc expositio nulla ratione admittenda est: nam, vt in simili notauit Aug. cont. Don. lib. de vnitate, Eccl. cap. 9. multum derogat veritati Scripturæ & certitudini Prophetiæ hæc licentia interpretandi Scripturam addendo illi aliquid vel subintelligendo pro vniuersiufque arbitrio. Præsertim quia Deus in prädictionibus locis non dicit verisimile est, hoc esse futurum: sed simpliciter hoc erit, vt in testimonio primo citato tam absolute respondit Deus, sicut Dauid interrogauit. Secundo in aliis locis additur etiam particula denotans certitudinem, per quam explantur alia testimonia. Exod. enim 34. dictum fuerat. *Nec uxorem de filiabus eorum accipies. ne postquam illa fuerit fornicata, fornicari faciat filios tuos.* Et Deuteronomio, septimo additur, *Quia seducit filium tuum, ne sequatur me.* Rursus tertio Regum vnde cimo amplius declaratur. *Certissime enim auerent corda vestra vt sequamini Deos alienos.* Aliis item locis tam absolute prædicuntur hæc futura conditione, sicut absoluta. Est notandus locus Ioan. 5. *Si alius venerit in nomine suo illum accipietis.* Vnde Sancti colligunt Iudeos credituros Antichristo, & tamen prædictio illa in rigore tantum conditionalis erat. Item quod Ioan. 6. de Christo dicitur. *Cum sciret quia venturi essent vt facerent eum Regem, &c.* De hac scientia ab omnibus intelligitur. 3. ex Patribus citatis, præsertim ex Augustino & Prospero constat. has prophetias esse certas & indubitatas, & idem docent omnes expositores, quos citavi, super Matt. & ibi. Abul. quæ. 52. & gl. Quarto quia alias fere non haberent maiorem certitudinem hæc diuina oracula, quam oracula dæmonis: potuissetque Dauid, etiam post diuinum responsum, sine peccato dubitare quod videretur valde fallum. Sequela probatur quoad primam, par enim: nam quoad a teram per se nota est, quia, sicut Deo nota est natura & propensio nostræ voluntatis, ita est et dæmoni. Vnde etiam pōt. probabilissime cōiecturatur, quid in tali occasione faciet liberū arbitrium, & quamuis diuina cognitio ex parte cognoscentis perfectior sit, tamen etiam dæmon comprehendit voluntatem saltem quoad naturalia: & in ordine ad actus malos habet quendam excessum, in quantum ipse potest ad illos instigare, & magna vi inclinare ad illos.

VIII.
Particula

Quinto (vt respondeamus coniecturis incontra-
trarium) magis a deceptio est existimare, quam

do in Scriptura additur particula, *Forſitan* autem
milis id fieri propter in certitudinem diuina
scientiæ, quod vbiq. sancti Patres negant. Hieron. Ezech. 2. & Iere. 26. *Verbum* (inquit) *amplius*
forſitan, maius Dei non potest conuenire. sed *forſitan*
loquitur affectu, vt liberum homini seruetur arbitrium.
Similia habet Theodor. eisdem locis. Non igno-
ranti (inquit) verbum est. Et Ambros. lib. 2. de
penit. cap. 5. idem tractans, inter vt absurdum.
Dicant ergo, Dominum ignorasse quid esset futurum. I-
dem Euseb. lib. 6. de præparat. cap. 9. Chrysostomus
tractans illud Matth. 21. *Verbum* forte filium ma-
um D. Thom. cum Remigio & aliis Matth. 11. in
eius confirmationem adduci potest, quod in
rebus etiam certissimis additur inter alia in simi-
lis particula, *Forſe*. Ioan. 8. *Si me scitis, forſitan*
Patrem meum scitis. Et Ioan. 5. *Si credideris, forſitan*
forſitan, & mihi. A Ror. 8. *Penitentiam age, si forſitan*
mittatur tibi. Igitur hæc particula interdum ad-
ditur, alicuius mysterii significandi causa scilicet,
vel ad denotandam arbitrii libertatem, vt
Hieronymus & alii asserunt, vel ad significandam
difficultatē talis effectus, vt ait Gregor. homil.
18. in Ezechielem. Interdum vero (ait Ambros.
supra) est phraſis & modus loquendi Scripturæ,
quæ humano more ad homines loquitur: quod
significauit etiam August. tract. 37. in Ioan. &
Enarrat. in Psal. 2. circa illa verba: *Ne quando iudicatur.* Dominus. Vltimus in Græcis codicibus
sæpe est particula, quæ certitudinem potius
quam ambiguitatem denotat, & verti potest,
Vtique sine, &c. vt notat Abulens. & Ianſen. ſu-
pra Carthuf. & Titelm. Matth. 11. Card. Tolos.
Ioan. 4. & 8.

Vltima confirmatio prædictæ veritatis.

Vltimo ex prophetiis cōminatoriis & pro-
missiuis hæc veritas potius confirmatur
nam illæ etiam sunt infallibiles, & non con-
dicionales: sunt quidem etiam cōditionate, tamen
in eo ordine infallibilitatē habent, quia si cōdi-
tio impleatur, & premium etiam, aut pena in-
fallibiliter conferetur: ergo Similiter in præſen-
ti reuelatio illa conditionata vt sic debet esse
infallibilis saltem sub conditione.

Quamobrem dicunt alii esse quidem infalli-
biles has reuelationes, habere tamē infallibili-
tatem in causa: quia non reuelantur effectus in
indiuiduo, & in particulari cū omnibus circum-
ſtantiis, sed solum cū cōmuni & cōſuſe: hoc autē
modo potest certo cognoscere effectus cōtingere
in causa ſua, vt facile potest exemplis ostendi.
Sed hæc reſponſio non ſatisfacit prædictæ re-
ſponſioni. nec declarat ſat perfectionem ſcien-
tiæ & reuelationis diuinæ. Primo. n. in aliquibus
locis, prædicuntur actus liberi ſatis in particu-
lari, vt in ſacto Saul & Dauid. Secundo, quan-
do causa, etiam in cōmuni ſumpta, est indiſ-
ſerens vel propenſa potius in contrarium, non
potest in ea certo cognoscere effectus oppoſitus
verbi gratia, quod Adam eſſet peccaturus, & cō-
ſenſurus tali tentationi: non poterat cognoscere
in causa, etiam abſtrahendo à cōſimilitudinibus
quia ita erat recte inſtitutus, vt longe ſalutius
eſſet illi non peccare, magisque eſſe ad hoc pro-
penſus: oſtendimus autē in inferis hæc etiam
futura à Deo cognosci. & in exemplis adductis
videtur eſſe huiusmodi, quod de Tyro & Si-
donis Chriſtus reuelauit, nam, vt ſupra dice-
bam, in eis nulla erat diſpoſitio ad peniten-
tiam, vnde cōſiderata illa causa, prout tunc
erat diſpoſita ad talem effectum vel magis erat
reſponſio.

repugnans; quam propensa, vel certe omnibus pensatis; ad summum erat indifferens. Tertio denique magna imperfectio tribuitur Deo, cū existimatur, vel ipsius cognitionem in illa confusione sistere, & nō clare, & in particulari videre, quibus in indiuiduis accideret id, quod de cōmunitate aliqua reuelat, vel certitudinē sciētiæ, & reuelationis eius non esse maiorem, quā sit illa, quæ ex causis sic confuse conceptis accipi potest.

IX. *Quarta re-
fellit.* Atque vterius reicitur aliorum responsio dicentium, solum prædicti futura, quæ in quadā motione Dei efficiat cognosci possunt. Primum enim hoc non pertinet ad quæstionem, an hæc cognoscatur, quam modo tractamus: sed ad quæstionem, quomodo hæc cognoscantur, quā infra disputabimus. Deinde refellitur duplici ratione. Prima, quia talis motio efficax, vel supponit hanc scientiam, & ita non potest esse ratio illius: vel si illam non supponit, non potest esse efficax, quin physice prædeterminet voluntatem & consequenter cum libertate pugnet, ut ex tractatis libris præcedentibus satis constat. Secunda est, quia hæc motio efficax, qualiscunque illa sit, non datur nisi ad opera bona: Deus enim ad malum nō mouet, ut secundo libro fuisse demonstratum est: in prædictis autem testimoniis non solum prædicuntur opera bona, sed etiam peccata sub his vel illis conditionibus; non ergo fundatur illa prædictio & præscientia in tali motione. Minor constat in facto Saul: & addi potest simile de Pharaone Exodi 3. Ego autem scio, quod non relinquet vos Pharaon nisi per magnam manum: & infra: Ego extendam manum meam, &c. In quibus verbis vna vel potius duplex propositio conditionalis cognita inuoluitur, scilicet, quod per ordinaria media, vel auxilia, si adhiberentur, Pharaon non esset mouendus ad dimittendum populum, & quod per magna signa esset permouendus. Quem locum ita videtur exponere Augustinus de Prædest. & grat. c. 7. vbi concludit. Vox Dei est, quæ Pharaonis voluntatem sicut præiudicat, indicabat. Et per idem præscientiæ genus declarat ibidem Pharaonis indurationem dicens, Alia Deus præscientia sua luce præscit, Pharaonem non fuisse mouendum, etiam si talia signa fierent.

X. *Quinta improbat.* Vnde tandem improbable etiam est, quodam conuicti prædictis testimoniis asserunt, Deum quidem cognoscere aliqua ex his conditionatis, quæ reuelauit, non tamen omnia, sed fortasse illa, quæ speciali modo præordinauit, voluit, aut permisit. Est enim hoc plane voluntariū & falsum: ostendimus enim in omni genere actionum liberarum, habere Deū hanc scientiam, sc. in bonis & in malis, in naturalibus & supernaturalibus, in cōmuni & in particulari: ergo nulla probabili ratione potest hæc scientia limitari ad quædā, & non ad omnia extendi. Maxime, quia ostendimus non posse hanc scientiam fundari in præordinatione, & multo minus in permissione; quia effectus permissus ex vi permissionis non est infallibiliter futurus, nisi hæc scientia supponatur, ut in 2. lib. declaratum est.

XI. Tandem adiungere possumus, quod modus loquendi ex hac conditionata præscientia est adeo frequens in Scriptura, ut plane constet & generalem esse hanc præscientiam in omni genere effectuum, & actuum liberorum, & Deum illa maxime vti in suis prouidentia gubernatione (verbi gratia) cum Genes. 11. dicitur. Ecce vnus est populus, & vnus est labium omnium, ceperuntque hoc facere, nec desisterent a cognitionibus suis, donec eas opere

Opus. Suarez.

compleant. In his verbis clarum est, subintelligi conditionem, scilicet, nisi impediatur, vel si nō confundatur lingua eorum. Vnde subditur: Venite igitur descendamus & confundamus linguam eorum, &c. Ecce ex illa præscientia conditionata prouidit Deus tale medium, quo illorum hominum conatus impeditur. Est etiam optimus locus ille Matthæi. 24. Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro, sed propter electos breuiabuntur dies illi. Prænouit ergo Deus, etiam electos fuisse tribulatione superandos si esset diuturnior: & ex hac præscientia prouidit, ut breui tempore duraret. Vnde constat ex hac præscientia prouidere Deum electis suis summa liberalitate & gratia, opportuna remedia quibus vel non cadant, vel si ceciderint, liberentur. Atque hac ratione sancti homines diuina gratia & prouidentia attribuunt, quod ab his periculis, aut tentationibus liberentur, aut præueniantur, in quibus scit Deus fuisse lapsuros; si in ea inciderent: iuxta illud Sapient. 4. Raptus es, ne malitia mutaret intellectum eius, &c. Et illud Isai. 1. Nisi Dominus, reliquisset nobis semen sicut Sodoma fuisse, &c. Similiaque frequenter in Scriptura occurrunt.

Neque contra hanc primam probationem aliquid potest ex Scriptura obici, quod difficultatem habeat: nam, quod de particula *Forse*, & de comminationibus adduci poterat, iam declaratum est. Solum possunt moueri verba illa Exod. 14. vbi Deus dāns Moysi signa, per quæ induceret populum ad credendum, sic inquit. Si non audient sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis: quod si nec duobus his signis audierint, credent tertio. Qui loquendi modus videtur indicare incertitudinem, euentus priori posita conditione vel secunda.

Respondetur hoc testimonium, vel non obesse nobis, vel potius prodesse: quia illa futura non erant vtunque conditionata: sed ponenda in re, non ergo ignorabat Deus, quem effectum habiturum esset primum signum, secundum, & tertium: Sensus ergo est, quosdam fuisse credituros in primo signo, & non alios: deinde alios fuisse credituros in secundo & tandem omnes in tertio: & ideo, quia hoc præiudicauit Deus, ut absolute, vel etiam sub conditione, omnia illa signa dedit. Et hætenus de Scripturæ testimoniis.

CAPVT II.

Ex doctrina Sanctorum Patrum ostenditur, habere Deum certam scientiam futurorum contingentium conditionalium.

S I varios loquendi modos in Sanctis Patribus accurate obseruamus, non obscure, ut opinor, constabit, eos nō minus certos fuisse de hac scientia Dei, quam de absoluta scientia futurorum contingentium. Et primo sumo argumentum ex illa quæstione, quam sæpe proponunt, cur Deus creauerit angelos, vel Adam, cuique præceptum imposuerit, cū præsciret illos fuisse peccaturos. In hac enim interrogatione aperte est quæstio de scientia conditionata, & nō de absoluta: nā præscientia absoluta supponit permissionem: ergo non potuit Deus tale peccatum permittere cū absoluta præscientia eius: multoq; min⁹ potuit illā absolutā præscien-

præscientiam habere ante voluntatem creandi Adam ergo: si sermo esset de hac præscientia absoluta, facilis esset ad quæstionem responsio, negando quod assumit: quia quando Deus habuit voluntatem creandi Adam, nondum intelligitur habuisse illam præscientiam. Sancti autem Patres non ita respondent, sed admittunt præscientiam futuri peccati ante illam voluntatem creandi Adam, & respondent, nihilominus ex sua bonitate voluisse creare illum: aperte igitur loquuntur de scientia conditionata.

II.
Prima probat o ex Patribus.

De qua re est optimum testimonium apud Hieronymum dialog. 3. cont. Pelag. ubi refert hoc Marcionis argumentum. Vel præsciuit Deus hominem in paradiso positum, mandatum transgessurum, vel non præsciuit. Si præsciuit Deus, non peccavit homo, quia non potuit diuina scientia resistere. Si non præsciuit, eum aufert præscientiam, aufert & diuinitatem. Respondet Hieronymus, & præsciuisse Deum, & peccasse hominem, quia ita Deus præsciuit, ut eum in sua libertate reliquerit. Hoc idem argumentum Marcionis copiosius tractat Tertullianus libro secundo contra Marcionem à capite primo vsque ad septimum, & ex illo aperte constat sermonem esse, de scientia conditionata, quæ antecedit voluntatem creandi, & simul numeratur à Tertulliano cum bonitate & potestate Dei, & dicit ab his tribus procedere diuinam providentiam, permissionem creationem, &c. Idem argumentum tractat Gregorius Nissen. magna Catech. capit. 7. negans se qui, Deum esse auctorem mali, propterea quod hominem creare voluerit, quem præsciebat peccaturum. Iustinus etiam quæstion. 78. & Iren. lib. 4. cont. hæres. cap. 75. ad finem, Gregor. item Nazian. orat. 42. in finem. Mandatum (inquit) accepimus, ut eo seruato gloriam assequeremur, non quod Deus id, quod futurum erat ignoraret, sed quod arbitrii libertatem lege sanciret. Vbi considerandum est, in eo signo, in quo voluit Deus dare mandatum, iam habuisse præscientiam futuræ transgressionis, si mandatum daretur. Damascen. etiam dialogo contra Manichæos, fol. 475. tractans eandem quæstionem à Manichæis propositam, cur scilicet Deus creauerit angelos, quos malos futuros esse præsciuit: respondet: bonitatem Dei fuisse in causa, quæ vici præscientiam, & eodem modo loquitur Theodor. quæst. 37. in Genes. & Ildor. lib. 1. de Summo bon. capit. 13. Quia (inquit) sicut præsciuit Deus lapsum, ita præsciuit quomodo posset illi subuenire. Idem Eusebius sexto de præparatione capit. 9 Optime Augustin. lib. 2. de Nupt. & concupis. cap. 16. & lib. 5. contr. Iulian. capit. 8. & 1. contr. Crescon. capit. 8. & 21. contr. Faust. capit. 14. 16. & 21. & 1. de origin. animæ, capit. 21. In quibus posterioribus locis non tantum de primis hominibus, sed etiam de cæteris loquitur, quos Deus creat, eis quæ præcepta dat, quam præsciat esse lapsuros. Quia alias (inquit) non tantum indicares, si propterea creare noluisset, quia peccaturum eum esse præsciuisset. Eodem modo tractat eandem quæstionem de Adam, Eva, & Angelis Chrysost. homil. de Adam & Eva, tomo primo, & de crucifixoribus Christi. homil. de anathem. tom. quinto. Eos (inquit) præsciens formauit, vincente præscientiam bonitate. Quæ verba non possunt nisi de præscientia conditionata intelligi, nam scientiam absolutam futurorum non vincit bonitas, sed potius est quædam origo illius, Cyrillus etiam libro 9. in Ioann. capit. 10. sic quærit. Si omnia scire Christus creditur, cur Iudam, qui futurus proditor

erat eligit? Et infra ait similiter quæri posse: Cur Saul elegisti, quem sciebas gratiam tuam præstare? Cur primum hominem de terra formasti, quem sciebas mandatum non seruaturum? Cur angelorum naturam creasti, cum ut Deus præscideris futuram multorum rebellionem? Quæ omnia de hac scientia procedunt, ut ex dictis constat: & illam admittit Cyrillus, & respondet, propter hæc præscientiam non debuisset Deus has rationales, creaturas non condere, quæ peccature erant, cum peccatum, non à Deo, sed ab earum libertate esset profecturum.

Eandem doctrinam recte tradit Ambrosius lib. de Parad. c. 10. tractans specialiter de peccato Eue, & Moses Cyril. in tract. de Parad. par. 1. c. 14. Ac denique eadem quæstio & responsio habetur in opus. de præscientia & præd. c. 9. nomine D. Tho. in fine 1. par. circumscribi solet.

Secundo asserri possunt testimonia Sanctorum in quibus ex hac præscientia rationem sumunt, ob quam Deus aliquos præmaturo tempore rapit, priusquam peccata committant, quæ Deus præsciuit commissuros si viverent, & maxime admirantur Sancti, cur alios non conferat hoc beneficium Deus, de quibus eandem habet præscientiam, cum tamen conferre posset si vellet, quod necesse est intelligi de præscientia hac conditionata, nam si intelligatur de præscientia absoluta certum est, non posse Deum retrocedere, & mutare (ut sic dicam) quod facere decreuisset. Sic Augustinus de bono perit. c. 9. Certe (inquit) poterat Deus, præsciam illis esse lapsuros, auferre de vita. Et lib. de correct. & grat. capit. 8. hoc dicit esse abditum mysterium diuine electionis: nam aliqui, licet multo tempore pie viuunt, donec peccent, non moriuntur. Respondent (inquit) cur prius quam peccata committerent illos Deus auferre non potuit? vel quia eorum mala non præsciuit? Nihil horum, nisi perperam, ac impius dicitur. Similem doctrinam habet lib. de grat. & liber. arb. cap. 23. & lib. de Peccat. merit. & remissi. cap. 21. & epist. 105. sub finem. Vbi primum dicit, non posse hanc dici absolute scientiam futurorum. Nam quemodo (ait) iustitiam erunt, quæ nullæ erunt: Deinde vocando illa legendum quid futurum, id est, sub ordine, præscientiam eorum (quam aperte admittit) negat posse esse causam alius peccati vel damnationis & secundum hanc scientiam exposuit illud Sapientie 4. Raptus est, ne malus mutaret intellectum eius. Eodem modo procedit Gregor. Nissen. orat. de infantib. qui præmaturo capiuntur: & Cyrillus. Alexand. libro 3. contr. Iulian. post medium approbat dictum Porphyrii Quod Deus sciens futurum saepe numero præuenit, nos quidem adulescentes prius de vita eripiens, illos vero etiam quædam.

Tertio generatim loquendo de providentia diuina, Sancti sæpe sentiunt, hanc scientiam esse Deo necessariam, & illa utriusque disponendi boni vel permittendi ea præcipue, quæ ab agentibus creatis liberis sunt. Itaque Aug. lib. cont. Adimant. cap. 17. agens de factis Saul & David. Gregor. Nissen. lib. 8. Philosoph. cap. vlt. Ananias. Nissen. in lib. quæstionum sacre Scripturæ, quæstion. 17. & optime Gregor. Mag. 9. Moral. cap. 2. tractans illa verba: Qui comprehendit lapides in astutia eorum. Indicat Irenæus lib. 5. cap. 28. Origen. lib. 3. Periarch. cap. 4. & 7. & latius lib. 7. in id. Rom. circa illud cap. 9. Non est virtus neque currentis, &c. Sunt de hac re optima verba Prosperi lib. 2. de vocatio. gent. cap. 4. alibi 13. sub finem: ubi agens de facto Cain, qui occidit fratrem suum ait. Et vique præsciebat Deus, ad quem

quem finem inaniens esset progressura conceptio; neque ex eo quod falli scientia diuina non poterat, necessitate peccandi urgebatur facinus; voluntatis: à cuius vitæ intentione atque affectu potuit incolumitas Abel ille defendi, nisi placuisset Deo cum laude patientie sue, vt temporalis furor impu fieret perpetuus honor iusti. Ex quibus verbis vltimis constat, eum de hac scientia conditionata loqui.

V. I
Quarta probatio.

Quarto principaliter tractando de prædestinatione & reprobatione, de vocatione efficaci vel sufficiente vtuntur hac scientia sancti Patres, præsertim August. de prædest. Sanct. 12. & 13. & lib. 10. Genes. ad lit. c. 16. & li. 1. quest. ad Simpl. q. 2. & epist. 105. & 106. & aliis locis infra insinuandis. Si intelligi optime possunt verba Ambrosii in id Rom. 8. li. qui secundum propositum. &c. Vbi ait: Deum secundum propositum vocare eos quos præsciuit sibi fore deuotos, & idoneos, &c. Hoc enim testimonium & similia de hac scientia conditionata recte intelligi, supra li. 3. declarauimus. Sed præsertim sunt, hoc notanda duo testimonia Chrysostomi in superioribus commemorata. Vnum est hom. 31. in Matthæum, vbi comparans vocationem Pauli & Mathæi dicit, ambos esse à Deo vocatos quando & quomodo sciuit non reluctaturos. Nā qui corda scrutatur (inquit) & ocula mentium, is etiam quando vnusquisque ad obediendum paratus erat, non ignorauit. Alterum est hom. 65. in Matth. tractans de operariis vineæ, diuersis temporibus vocatis, & præueniens ad Paulum ait. prius non vocatum fuisse à Deo, quia Deus præsciuit ipsum repugnaturum vocationi, postea autem fuisse vocatum, quia præsciuit Deus, vocationem fuisse penetraturam eius animam.

VI.
Quinta probatio.

Tandem tractantes sancti de aduentu Christi Domini in mundum, sepe dicunt; tunc venisse, quando sciuit, homines ipsi & Euangelio fuisse credituros. Ita August. epist. 49. de sex quæstionibus paganorum, q. 2. circa finem, & lib. de prædest. Sanct. c. 9. dicit, nihil esse verius, quā præsciuisse Christum, qui, & quando & quibus in locis essent in illum credituri. Addit vero idem Aug. lib. 1. cont. Crescon. c. 8. etiam Christum interdum prædicasse his, quos nouerat esse repugnaturus. Quæ omnia de præscientia conditionata intelliguntur: nam præscientia futura fidei, quæ supponitur ad voluntatem, qua Deus decreuit tali tempore venire in mundum, nō potuit esse absoluta sed conditionalis, & ita etiam explicuit & docuit D. Tho. 3. p. q. 1. art. 5. vt ibi notati.

Varii modi eludendi præfata testimonia exploduntur.

I. Ad hæc vero Sanctorum testimonia accountari solent nonnullæ ex responsionibus, quas retulimus circa testimonia Scripturæ præsertim duæ. Vna est illa de effectu in communi, & non in particulari. Sed, præter supra dicta, est manifeste contra mentem Sanctorum, qui in particulari loquuntur de peccato Adæ, & Angelorum. De quo etiam illud verum est in causa sua non potuisse certo cognosci, etiam incommuni, quā poterat facile homo in illo statu vitare, non solum illud particulare peccatū, quæ commisit, sed quodlibet etiam collectivæ. Ad id Augustinum nuper citatum numerare circumstantias loci, temporis, & personæ: vnde non potuit elarius significare se loqui de particularibus effectibus.

II.

Altera responsio est, loqui sanctos Patres de coniecturali cognitione, sed hoc ipsis imponitur: nunquam enim significant, se ita de Deo sen-

Opus. Suarez.

tire, sed cum eadem claritate & certitudine hæc scientiam illi tribuunt, ac scientiam cæterorum contingentium futurorum: & ideo, vt vidimus, quando explicant particulam forsitan, negant significare aliquam incertitudinem in diuinæ cognitione. Quibus addi potest optimum Augustini testimonium tractat. 37. in Ioannem exponentis illa verba capit. 8. Si mesceatis, forsitan & Patrem meum sciretis. Ille (inquit. Aug.) qui omnia scit cum dicit forsitan, non dubitat, sed increpat: dubitationis verbum est, cum dicitur ab homine, ideo dubitante quia nesciente: quando vero dicitur à Deo, cum Deum nihil lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur diuinitas. Præterea Sanct. Patres talem sententiam esse hanc scientiam in Deo, quæ sufficiat ad efficacem vocationem, & procedentem à decreto diuino absoluto quo vult, hominem conuerti, & libere conuerti: sed ad huiusmodi decretum Dei non sufficit coniecturalis cognitio, sed necessaria & omnino infallibilis: quia posita tali voluntate omnino infallibile est sequi effectum. Vnde medium seu auxiliū, quo Deus vtitur, vt impleatur talis voluntas, etiam debet habere effectum omnino infallibiliter: ergo & scientia talis effectus, si ponatur tale medium, debet esse omnino infallibilis. Maior constat ex testimoniis citatis, præsertim ex locis Chrysost. & est frequens doctrina August. vt patet ex quæ. 2. ad Simpl. & ex aliis quæ inferius referam. Præterea S. Patres non solum in bonis, sed etiam in malis ponunt hanc præscientiā, nec solum in homine lapsio, sed etiam in angelis, & in homine in statu innocentie, de quo, si coniectura agendum esset, considerata dispositione & rectitudine eius, nec probabiliter coniectari posset, fuisse peccato consensurum: quia causa non solum erat indifferens, sed etiam magis propensa ad oppositum: ergo Deus id non præsciuit ex signis & coniecturis, sed in ipsa obiecti veritate: & consequenter per certam & infallibilem cognitionem.

Sed obijciuntur hic nonnulla ex Patribus, quæ breuiter declarare oportet. Primum est testimonium August. lib. de prædest. Sanct. c. 14. vbi tractans illud Sapient. 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectū eius, dicit illud fuisse dictum secundum pericula vitæ huius, non secundum præscientiam. Quia hoc (ait) præsciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat. Difficilius lib. 1. de Anima & eius orig. c. 12. arguens eos qui dicebant, Deum deferere aliquos infantes, vt in originali peccato moriantur, quia præuidit futuros fuisse, iniquos, si viuerent: post alia argumenta subdit. Quid quod ipsa examinantur omnino præscientia si quod præscitur, non erit? Quomodo enim dicitur præsciiri futurum, quod non est futurum? Similem sententiam habet Prosper epist. ad Aug. quæ est inter opera August. ante lib. de Prædest. Sanct. vbi eandem sententiam impugnans ait. Nouo absurditatis genere, & non agenda præfata dicuntur, & præfata, acta non esse Damascenus etiam dialog. cont. Manich. fol. 480. eandem tractans sententiam: Si Deus (inquit) aliquem non condidisset, quia præsciisset, peccaturum, non esset hæc præscientia sed impostura: nam sicut cognitio est earum rerum, quæ sunt, ita prænotio est earum rerum, quæ certo future sunt. Denique Hug. Victo. in Summ. Sentent. tract. 1. ca. 12. & 1. de Sacram. p. 2. à cap. 14. vsque ad 18. contendit, si non essent res future, nullam fore in Deo præscientiam.

Respondetur hos Patres agere in locis citatis, contra illorum errorem, qui dicebant, Deum punire, vel gratiam conferre propter ea opera, quæ homo facturus esset, si hoc vel illud accideret.

VII
Aliquot
Sanctorum
testimonia
quæ obijci
possunt.

VIII.

Exponitur.

deret, etiam si de facto nunquam illa facturus sit: Et nunquam (quod advertendum est) negant, in Deo esse huiusmodi scientiam: quod si sentirent, proferre eo loco deberent, quia nullo faciliore modo talis error refelleretur. Quin potius multi ex Sanctis supra citatis aperte concedunt hereticis habere Deum huiusmodi scientiam, negant tamen illam esse ratione diuinæ permissionis punitiois, vel electionis. Et hoc sensu negant aliquando huiusmodi scientiam vocandam esse præscientiam: quia præscientia videtur dicere habitudinem ad id, quod aliquando habiturum est esse; id autem quod per hanc scientiam cognoscitur non oportet, quod sit habiturum esse aliquando, & ideo quatenus per illam scitur, non dicitur ab his Sanctis præsciri, sed absolute sciri sicut res impossibiles. Et ideo etiam illud opus, quod per hanc scientiam scitur, ut si non potest esse ratio seu causa ex parte creaturæ ut punitur à Deo, vel præmio afficiatur. Et hoc modo procedit Augustinus de Bono persever. cap. 9. & 10. Genes. ad lit. ca. 16. & lib. 26. contra Faust. c. 4. Et in eodē sensu dicit dicto li. 1. de Orig. anim. c. 12. *Quomodo ergo punirentur peccata que nulla sunt? id est que nec vita ista nondum inchoata, commissum sunt, antecarnem, nec morte præueniente post carnem.* Idem est sensus eiusdē Augustini de Pred. Sancti. ut patet ex cap. 12. 13. & 14. ubi recte sic inferit: *Si homines punirentur propter peccata, que facturi essent, si viverent, quāvis ad ea de facto non sint facturi, sequi, nihil eis prodesse quod rapiantur, antequam mutetur intellectus eorum: quia sufficit: quod mutandi essent, si viverent.* In hoc ergo sensu negatur huiusmodi esse simpliciter futura: & in eodem negatur esse præscita: & similiter in eodem negatur accidere posse ut non fiat, quod præscitur esse futurum: vel quod ita præscitur ut sit ratio pœnæ vel præmii. Non nego tamen, quin aliquando Sancti, hanc scientiam conditionalem, præscientiam vocent minus stricta appellatione, quatenus illud, præ, solum dicit independentiam scientiæ ab existentia obiecti: & consequenter antecessionem ad omnem rei existentiam, siue de facto aliquando futura sit, siue non sit. Tamen ex diversis circumstantiis locorum erit facile intelligere, quo sensu Sancti loquantur.

CAPVT III.

Ex Scholasticorum Theologorum doctrina eadem veritas probatur.

I.
Ex Scholasticorum hac super te silentio ducitur argumentum.

Antiquiores Scholastici nihil fere de hac diuina scientia conditionatorum contingentium locuti sunt: & ideo multi putant, rem hanc esse nouam, & ab eorum doctrina alienam. Quod genus argumentandi licet quod solum sit ab auctoritate negativa (ut a iunt) infirmum videatur, non est tamen omnino contemnendum, quia non est verisimile. Theologos omnes prætermisisse rem adeo scitu dignam: & gravem, si veram esse credidissent. Et augetur difficultas, nam Theologi omnes diuinam scientiam sub scientia simplicis intelligentiæ & visionis comprehendunt, sed hæc non potest pertinere ad scientiam simplicis intelligentiæ quia non est simpliciter necessaria cum non sit de obiecto & veritate necessaria. Neque etiam est scientia visionis: quia non est de re aliquando futura: nec consequitur determinationem liberam diuinæ voluntatis, sed

antecedit: ergo signum est, Theologos huiusmodi scientiam non agnouisse, neque in Deo esse credidisse.

Conclusio.

Nihilominus existimo Scholasticos Doctores, ceterosque grauios Theologos à nobis potius stare. Et de antiquioribus sane opinor pro comperto habuisse, Deum hæc futura sub conditione certissime scire, eoque ideo de hac scientia sub his terminis & in particulari questionem non mouisse, quia idem de illa sentierunt, quod de aliis futuris, nam si diuersa de illis sentissent, significasset aliquando præteritum, quia sæpe incidunt in questiones quæ supponunt hanc scientiam, ut est de illa de permissione peccati, quod Deus scit futurum, & similes, quæ facillime expeditent, negando, has conditionales esse scibiles, quod tamen non faciunt.

Præterea Durand. & alii, qui dicunt, futura contingentia absoluta cognosci in comprehensione causarum cum omnibus circumstantiis, necessario debet ponere ralem cognitionem in causa, siue exitura sit siue non sit: & hæc est cognitio conditionalium. Similiter Alienus, Boylston, nauentura, & alii qui nihil aliud requirunt, quæ ipsæ Ideas diuinas ad cognitionem futurorum, non possunt ab hac sententia dissecare: quia eadem ratione infinita representatio Idearum sufficit ad hæc conditionata representanda: & ita fauet Bona. in 1. dist. 40. art. 2. q. 1. Præterea Nominales qui affirmant, ex omnibus propositionibus de futuro vnam esse determinate veram, & ad scientiam diuinam de huiusmodi veritate nihil amplius requirunt, quam in infinitam efficaciam diuini intellectus, & luminis, necesse est, ut idem sentiant de his futuris conditionalibus, quod de absolutis, & hoc modo citari possunt pro hac sententia Greg. in 1. d. 38. q. 1. art. 2. Gabriel ibi. q. vnica. Adam in 3. d. 14. quest. 2. dub. 1. Marfil. q. 40. art. 2. ad obiect. cont. 6. concl. Rursum etiam illi qui dicunt cum Scoto, futura cognosci in prædeterminatione diuinæ voluntatis, idem saluare contendunt de his futuris ut in progressu huius liberi videbimus: & ita ex hoc capite non potest contraria sententia Scoto attribui: sed incertum est ut minimū, quid de his diceret. Denique quomodo præscientia futurorum per præscientiam æternitatis non repugnet huic sententiæ, sed cum illa coagreat, ostendimus cap. 7. Vnde propter eam etiam causam non potest sententia hæc exlimari D. Thom. contraria, maxime cum loco supra citato illam ipse admittat. Citari etiam possunt pro hac sententia Albert. Magn. in Summ. tra. 16. q. 61. memb. 5. & 6. & q. 63. art. 2. Aeg. d. in 1. d. 49. q. 2. art. 2. alias q. 5. & Tho. de Argentib. art. 3. ad 6. cont. 1. conclus. Et ex recentioribus tenent hanc sententiam Driedo de concor. 1. part. capit. 4 ad 3. arg. Ruar. art. 7. V. Val. lib. 1. doctrin. ca. 13. Bellarm. & alii Moderni, qui de gratia & libro arbitrio scribunt contra hereticos huius temporis, hac scientia maxime vtuntur ad declarandam concordiam gratiæ efficacis cum libero arbitrio, modo supra explicato. Scripsero etiam in 1. part. D. Thom. frequentius sequitur hanc sententiam, & quidam contrariam, tur hanc sententiam, alii errorem fere appellant. De parum tutam, alii errorem fere appellant. Denique Doctores fere omnes Theologi huius temporis, quos ego in Italia, & Hispania conuulsi, huic sententiæ adherent.

Solum propter difficultatem in principio tractatā, orta est inter modernos scriptores dissensio de

de modo loquendi potius, quam de re. Quidam enim quasi prædicta difficultate superati, hanc scientiam dicunt, nec visionis esse, nec simplicis intelligentiæ, sed mediam illam appellant. Quæ dicendi modum alii vehementer impugnant, quoniam Deus (inquiunt) non per scientiam mediam, sed per naturalem scientiam, qua se & omnia comprehendit, hæc futura cognoscit. Sed non satis percipio, quam vim habeat impugnatio hæc; nam si scientia naturalis vocetur ea, quam Deus ex se, suaque naturali perfectione habet, non est dubium, quin Deus hæc omnia sciat per naturalem sibi scientiam, quo nomine tam scientia visionis, quam scientia simplicis intelligentiæ, & scientia media (si est) comprehendit potest: nam Deus non habet scientiam aduentitiam & extraneam, sed quidquid scit, ex intrinseca & naturali perfectione & comprehensione scit. Si autem scientia naturalis vocetur, quæ omnino necessaria est, & nullo modo libera, etiam ex parte obiecti ad quod terminatur, sic non potest hæc scientia naturalis vocari, quia non est simpliciter necessaria secundum respectum ad tale vel tale obiectum, sed solum ex suppositione, quod illud sit futurum posita tali conditione. In quo conuenit hæc scientia cum scientia visionis; differt tamen ab illa, quia secundum se non terminatur ad aliquam existentiam futuram in aliqua differentia temporis, in quo conuenit cum scientia simplicis intelligentiæ; & hæc de causa scientia Dei, prout ad hæc obiecta terminatur, non ineptè vocata est scientia media, cum aliquid de utroque extremo participet. Solum ergo videtur noua hæc sententia quoad nomen, nam res ipsa satis antiqua est: hoc autem non est magnum inconueniens: sæpe enim inueniuntur noua nomina ad res melius explicandas.

V. Semper tamen manet integra difficultas tãta, quia, cum Theologi hoc mēbrum scientiæ mediæ in illa diuisione præmiserint, eã ignorantes se videri. Quia propter ego existimo, Theologos hanc scientiam sub scientia visionis comprehendisse, quia, & est simpliciter libera ex parte obiecti, sicut illa; & eodem modo concipitur in Deo per modum simplicis intuitionis veritatis contingentis vt inferius declarabimus. Participat nihilominus (vt dixi) scientia hæc aliquas proprietates seu condiciones simplicis intelligentiæ, in quibus à scientia visionis strictè sumpta, quæ ad existentias rerum terminatur, distinguitur.

VI. Igitur vt intelligatur, quomodo, nõ obstante hac scientia conditionata partitio illa scientiæ in visionem & simplicem intelligentiam ad æquata esse possit, animaduertendum est, scientiam Dei posse considerari, vel vt antecedit omnem determinationem liberam voluntatis diuinæ; & vt sic vocari potest simplicis intelligentiæ, quia habetur vi solius intellectus independentè à voluntate, vel vt ratione est posterior, & subsequens determinationem liberam voluntatis diuinæ, & vt sic dicitur scientia visionis; quia per modum intuitionis terminatur ad existentias rerum, quæ pendet ex diuina voluntate, & hoc modo diuisio est adæquata, nam datur per membra veluti contradictorie opposita. Quoniam vero, vt infra dicetur, ipsamet determinatio voluntatis diuinæ prius ratione considerari potest vt futura, quam vt actu posita in re, ideo etiam scientia considerari potest vt antecedens voluntatem liberam vtroque modo consideratam, & vt sic terminatur tantum ad obiecta omnino necessaria, qualia sunt Deus

Opusc. Suarez.

secundum actualem existentiam, & creaturæ præcisè vt possibiles; & hæc vocatur scientia simplicis intelligentiæ in omni rigore & proprietate; & consequenter omnis scientia, quæ subsequitur determinationem liberam, vel illam respicit vt obiectum, dicitur scientia visionis. Sed in hac latitudine potest subdividui duplex modus: nam diuina scientia rursus considerari potest vt præcedens determinationem liberam vt in re positam, subsequens vero illam vt futuram; & vt sic non solum ad necessaria terminatur, sed etiam ad libera, & futura contingentia, vel conditionata; vel prout futura ex vi talis voluntatis diuinæ & sub hac ratione talis scientia pertinet ad scientiam visionis, quamuis vt præcedit determinationem liberam diuinæ voluntatis vt in re positam, aliquid participet de simplicis intelligentiæ. Alio vero modo potest considerari Dei scientia, vt ratione posterior libera determinatione voluntatis eius iam posita in re, & hæc est pura & omnino rigorosa visionis scientia.

CAPVT IV.

Ex diuinæ providentiæ perfectione, & effectibus eius, necessitas huius scientiæ ostenditur.

Sper est vt sententiam hanc, quã (vt opinor) sufficienti auctoritate comprobauimus, rationibus etiam declarem, ac persuadeamus: in hoc ergo capite ratione à posteriori seu ab effectibus nobis notioribus, vel reuelatis desumptam proponemus: in sequenti vero propriam rationem à priori qualis in hac materia esse potest asseremus.

Prima igitur ac præcipua ratio sit, quia huiusmodi scientia est vtilissima ad prudentiam, vt vel ex rebus humanis coniectare licet: nam, si ego cupio aliquid alteri persuadere, vt prudenter id faciam multum conferet prænosse, in quo tempore vel opportunitate soleat ille melius esse dispositus, & quibus rebus magis affici soleat, & sic de aliis circumstantiis: quod si omnino præcitem, quid esset facturus tali & tali modo exoratus, talis cognitio vtilissima esset ad statuendum quicquid agere oportet, & ad applicandum mediã accommodatã: sed oportet, vt ad omnem providentiæ modum Deus sit perfectissime dispositus, & vt sit potentissimus, & vt intelligatur habere in se quidquid ad perfectissimam prudentiam, & providentiam conducere potest: ergo hæc scientia est Deo maxime necessaria.

Accedit deinde, sine hac scientia intelligi non posse varios modos providentiæ diuinæ perfectissimæ ac sapientissimæ, quos in suarum creaturarum liberarum præcipue gubernatione, & in ordine ad supernaturalem finem observat. Primum hoc patet in præordinatione absoluta aliquorum hominum vel angelorum ad beatitudinem consequendam ante omnem scientiã absolutã futurorum operum: nam, quod in Deo sit huiusmodi præordinatio, in lib. 3. satis à nobis disputatum est. Quod vero sine hac scientia intelligi non possit, sic declaratur, quia nullus potest statuere prudenter de fine: nisi habeat præcognita mediã sibi possibilia ad consequendum finem quem intendit, & eo modo quo intendit. Quod recte declarant illa verba Christi

V 3

Luc.

LUC. 14. Quis ex vobis volens turrim edificare, non prius secum cogitat, an habeat sumptus, qui sufficiant ad perficiendum? aut quis Rex, &c. Vnde si propositum de consecutione finis omnino certum & infallibilem effectum est habiturum, necesse est, ut media etiam certa & infallibilia supponantur præcognita: ergo, nisi Deus præcognoscat, quibus modis seu quibus rebus aut conditionibus possit humanum arbitrium, hoc aut illud operabitur, non potest secum statuere de tali hominis operatione, aut de fine, per illam consequendo: quia alias oporteret, aut Deum necessitatem inferre voluntati, ut omnino faceret, quod ipse decrevit: aut, se periculose exponere, ut non fiat, quod ipse efficaciter intendit, quia relinquit voluntatem in libertate sua, nondum sciens, quid sit operatura, talib. positis conditionibus.

IV.
Confirmatur eadem ratio.

Atque huius rationis vis maxime apparet, supposita doctrina superius tradita de diuina prædeterminatione: est enim, ut ostendi, à communi doctrina, & præsertim Dni Augustini, & à diuina perfectione & omnipotentia alienum, id eoque per se satis incredibile, dicere, non posse Deum liberum actum honestum in particulari, & cum omnibus circumstantiis prædefinire absolutam, & efficaciam voluntatem suam, & saluam libertatem voluntatis creatæ: sed hæc prædeterminatio non habet locum nisi supposita prædicta præscientia ergo necessaria est in Deo ad huiusmodi prouidentiam modum. Minor satis est in præcedenti libro tractata, ut ostendi, hanc prædeterminationem esse non posse physice executivam & prædeterminatiuam potestatis liberæ, saluo vltu libertatis illius: ideoque solum esse posse per modum intentionis efficacis, quæ intentio efficax ut sit prudens, & impediri nequeat, supponit in intendente scientiam mediorum, per quæ infallibiliter possit talis intentio ad effectum perducere, ut ratio superius facta probat. Cognitis autem his mediis cognoscitur conditionalis veritas: scilicet, quod si illa adhibeantur, talis effectus liber sequetur; & hoc est quod intendimus, siue ille effectus cognoscatur in tali medio tanquam in causa, siue alia ratione, hoc enim non refert ad questionem an sit talis scientia, quæ tractamus, sed ad questionem quomodo sit, de qua dicemus ca. 7.

V.
Secunda ratio.

Eandem omnino vim habet ratio, quæ ex efficaci vocatione seu ex præuenienti auxilio sumi potest: nam, quod sit aliqua diuina vocatio ita efficax, ut certum & infallibilem habeat effectum, quatenus ex Dei intentione procedit, factis in superioribus ostentum est tam ex modo loquendi sacre Scripturæ, quam ex doctrina Patrum, præsertim Augustini in Enchir. c. 95. & sequent. de Præd. Sanct. c. 7. & 8. li. i. ad Simplic. q. 2. li. 1. de gra. Christi. c. 13. & 14. & Chrysost. Ac per se satis certum apparet, pertinere maxime ad suauitatem ac efficaciam diuinæ potentie & prouidentie supernaturalis, ut possit quo velit corda conuertere, & quomodo velit; vel ut possit ita interius suadere, ut efficaciter persuadeat: vel denique possit ita interius docere, ut non solum homo discat, sed etiam discendo videat, videndo appetat, & appetendo perficiat, ut August. seibit. Et præter omnia supra tractata est de hac re insignis locus apud Prosp. libro 1. de vocat. gent. c. vii. At vero, nisi hæc scientia conditionata supponatur, non poterit esse vocatio ita efficax, ut omnino infallibilem habeat effectum, ita ut, posita prædeterminatione, implicet contradictionem non hec i. Hoc n. esse necessarium, neque aliter intelligi posse, ex superius tractatis, dupliciter ostendi potest. Primo, quia talis vocatio intelligitur efficax, prius ratione, quam a-

ctu faciat: non enim dicitur efficax, solum quia actu facit, sed quia infallibiliter facit ut veum? ergo prius ratione quam intelligatur Deus velletalem vocationem alicui conferre, cognoscit illam ut efficacem: ergo cognoscit, quod illam deiciat, cui infallibiliter habebit effectum in illo: hoc enim est cognoscere illam esse efficacem, at hæc est scientia conditionata, quam persuadere intendimus. Secundo, quia infallibilis consecutio effectus ex vocatione efficaci intelligi non potest, nisi aut ex physica efficacia & prædeterminatione causæ, aut ex mera scientia: sed prior modus est impossibilis, & repugnans libertati, ut in superioribus ostentum est: ergo posterior modus est verus: illa autem scientia non est alia, nisi hæc conditionata, ut per se constat.

Vltimo potest similis diculus formari ex aliis actibus, vel effectibus diuinis prouidentibus, ut verbi gratia, ex confirmatione in gratia, seu infallibili perseverantia dono, de quo adhuc magis indubitatum est, posse homini vocationi conferri, & æque certum esse existimo, quamuis aliqui dubitent, dari saluam libertatem: hæc autem duo etiam non possunt in huiusmodi bono conueniente modo coniungi, nisi media hæc præscientia. Et similia sunt, quæ de Christi libertate Theologi tractant, quæ breuitatis causa ommitto. Tandem ex permissione peccati, ut sapientissimè & prudētissimè modo habet, censetur posse efficax argumentum, ut intelligamus non esse in Deo hanc permissionem, nisi iam præscientie euenturum sit, illa posita. Ac denique ex tota ratione diuinæ prouidentie idem concludi potest nam reuera imperfecto modo procederet Deus, si non præsciret, quid ex omnibus suis ordinationibus, vel permissis omnibus futurum, donec effectus ut iam factus prouideret: alioquin necesse esset, illum quasi dubitando & tentando procedere, præsertim in effectibus causarum liberarum, & motionibus earum, ita ut non possit Deus postquam aliquid permittit, aliquid definire statueret, quod inde penderet, nisi prius veluti expectet ut videat, quid causa secunda efficiat, & sic de aliis. Vnde etiam sit, postquam Deus permittit peccatum in Adamo (verbi gratia) vel alius quodammodo intelligi, aliquid euenire ipsi Deo, quod nesciebat futurum: immo, quod credibile existimare posset non esse futurum: hæc autem omnia sunt nimis contraria perfectioni diuinæ prouidentie, quæ multo erit altior & excellentior, si prævidens omnia, quæ quouis modo possibili sunt, & etiam futura à cautis secundis si illæ procreantur, omnia ordinet & disponat iuxta sapientiam & voluntatem.

CAPVT V.

Deum habere hanc scientiam conditionalem contingentem propria ratione ostenditur ex talium contingentium veritate.

RATIONES superiori capite adductæ omnes procedunt de hac scientia, quatenus practica est: ut sic dicat, seu adproximam & operationem extendi potest: iam vero rationem extendi nobis est ex pfectione ipsius scientie secundum se, & quasi speculative spectare.

Principio igitur, statuo hanc hypotesin: scilicet, si hæc scientia possibilis est, negari non possit, quin sit in Deo perfectissima. Hanc suppositionem nemo negare potest, quia scientia ex se perfectionem simpliciter dicit, nullamque ex proprio conceptu includit imperfectionem, nec maiorem

rem aliquam aut equalem perfectionem excludit: ergo, si talis scientia est possibilis ex se, pertinet ad perfectionem simpliciter, tam entis summe perfecti, quam personae sapientissimae, & in omni scientiarum genere perfectissimae: ergo si talis scientia est possibilis, non potest Deo deesse. Item nulla excogitari potest scientia eminentior, quam divina, aut quae illam superet in aliqua perfectione, etiam extensiva: ergo si est possibilis scientia tantum obiectorum, maxime in divino intellectu. Unde, si qui Theologi negant Deum habere hanc scientiam, in eo solum fundatur, quod putent esse impossibilem.

subterfugere divinam scientiam: ergo idem est in praesenti dicendum.

Varii dicendi modi circa veritatem harum propositionum.

III. Si propositiones conditionales, de futuro contingente, scilicet sunt, etiam scientiam earum esse possibilem. Et haec hypothesis fere per se notabilis est ex terminis: nam scientia, & scibile: vel correlativa sunt, vel admodum correlativiorum recipere dicuntur: sicut in simili materia Aristoteles dixit: si datur obiecta scibilia, esse possibilem sensum, vel e contrario, si non est possibile intellectus numerans, non esse possibile tempus, ut est numerus motus. Rursus, ut propositiones sciatur, aliqua scientia sciri debent: ergo si non sit possibilis talis scientia, nec ipsae potuerunt esse scibiles. Denique, si tale obiectum ex se est scibile, ex nullo alio capite potest scientia esse simpliciter impossibilis, ut iam declarabo.

IV. Si verum sunt haec propositiones & scibiles erunt. Terciam igitur propositionem addo: videlicet, si tales propositiones verum sunt determinate, scibiles etiam esse quatenus tales sunt, id est, de eis sciri posse quod verum sint. Hoc etiam supponit omnes Theologi, qui de hac materia disputant, & videtur per se manifestum, quia omnis veritas ex se scibilis est, quia verum, ut verum, est proprium obiectum intellectus & scientiae: & motus aliquid verum est, in quantum esse potest conforme intellectui seu scientiae. Quapropter, si in obiecto est veritas, non potest ex se non esse scibile, quod si ex parte ipsius non repugnat sciri, neque aliunde poterit simpliciter repugnare, praesertim in ordine ad Deum. Quod in hunc modum declaratur, quia sicut pertinet ad infinitatem potentiae Dei, quod sit omnipotens, id est, quod possit omne possibile, seu omne quod claudi potest sub latitudine entis, ita pertinet ad infinitatem scientiae Dei, ut sit omnia sciens: id est, sciens omne scibile, seu (quod idem est) omne quod clauditur sub latitudine veri. Dicitur forte quis unitatem quidem omnem de se esse scibilem: tamen ex parte modi posse esse ignoscibilem, quia videlicet, et modus attingendi illam non est possibilis. Sed hoc & innoluit repugnantiam, & necessario refunditur in imperfectionem scientiae divinae, ut, si quis diceret, aliquid de se non repugnare esse ens, tamen quia non est possibilis modus productionis eius, non esse possibile, apertam diceret contradictionem, & necessario imminueret divinam potentiam, quia non posse producere tale ens non esset ex repugnantia obiecti, sed ex defectu potentiae. Idem ergo est in praesenti, quia si obiectum habet veritatem, ex parte eius non repugnat cognosci: ergo si omnino est latens veritas solum esse potest ex defectu virtutis cognoscentis. Confirmatur, quia, qui sic respondet de his futuris, eadem ratione posset idem dicere de futuris contingentibus absolutis: nam etiam modus, quo attingitur eorum veritas, nobis est ad intelligendum difficilissimus: hoc ipso tamen, in eis est veritas, certe scimus non posse

V. Solum ergo videndum nobis superest, an in his propositionibus sit determinata veritas, ut, hoc ostenso, demonstratum etiam sit, Deum earum scientiam habere. Tres igitur in hac re cogitari possunt dicendi modi. Primus est propositiones has esse falsas, & impossibiles, id est, sciri non posse, quia quod non est, non scitur. Ratio est, quia illae non sunt nisi propositiones conditionales: sed ut conditionales non possunt esse verum; ergo nullo modo. Probatur minor, quia in conditionalibus nihil affirmatur nisi unum ex alio sequi; ergo si non bene sequitur, conditionalis est falsa: & ideo est vulgare apud Dialecticos, veritatem conditionalis consistere in bonitate illationis, & quia consequentia, quae semel est bona, ut ipsi etiam dicunt, semper est bona ideo asserunt, conditionalem veram, esse necessariam illatio autem quae fit in his locutionibus non est bona; & ideo etiam ipsae locutiones non sunt necessariae, ut per se notum est: ergo neque verum esse possunt.

VI. Secundus modus dicendi est, has propositiones: nec veras esse, nec falsas determinate quatenus in eo ita sunt: solumque posse reduci ad aliquam veritatem, si hant quali modales propositiones: dicendo si hoc sit, illud ut in plurimum eveniet, vel sequeatur, vel probabiliter, vel raro. Ratio est, quia effectus, qui de causa libera per tales locutiones enunciat, non habent determinationem ullam: ergo nec veritatem habere possunt. Pater consequentia, quia veritas locutionis pendet ex determinatione obiecti, sumitur enim ex confirmate ad illud. Antecedens autem patet, quia hic effectus non est determinatus in causa, cum ipsa sit indifferens: neque ex ipso effectu, quia nullum habet esse neque in tempore neque in aeternitate, in quo solo esse, potest fundari determinatio futuri. Et haec est magna differentia inter haec conditionata futura, & inter absoluta. Unde in his maxime videtur habere locum quod Aristoteles dixit i. Periher. cap. ult. futura contingencia non habere determinatam veritatem. Altera vero pars huius sententiae per se clara est, quia hae futura possunt habere causas magis vel minus propensas ad effectum iuxta occurrentes circumstantias, vel conditiones: ergo ex illis potest sumi aliqua determinatio, non simpliciter, sed modalis & secundum quid.

Tertia sententia.

VII. Tertia sententia est, has propositiones neque esse impossibiles, neque etiam quali suspensas quo ad veritatem vel falsitatem, sed ad alterutram esse determinatas, quamquam a nobis discerni non possit, quando determinata sit locutio ad veritatem, quando vero ad falsitatem.

VIII. Haec est sine dubio vera sententia ad quam explicandam aduerto in primis, illas propositiones affirmari posse & debere, non in vi illationis ex virtute antecedentis, sed per modum simplicis affirmationis unius de alio sub tali conditione concepto. Itaque cum dicimus: Si Petrus hodie viveret, in hac occasione, hoc faceret, non affirmamus Petrum esse talis virtutis aut conditionis, ut necessario hoc esset facturus, vel

ut ex eius existentia talis effectus necessaria illatione inferatur: sed solum affirmamus, talem effectum de facto fuisse coniungendum cum illa causa, si extitisset. Hoc satis videtur probari, primo ex communis sensu, & intentione omnium sic loquentium, neque enim volunt affirmare aliquid per se falsum; sed aliquid quod probabile sit aut verisimile: quod non esset, nisi in illo sensu proferretur. Vnde etiam viri docti non statim reiciunt has locutiones, vel ab illis dissentiant ut falsis: sed vel ambigui sunt, vel iudicium suspendunt, quia vident, rem esse incertam, vel illi parti assentiuntur, quam pluribus coniecturis niti existimant: signum ergo est, in his locutionibus non affirmari illationem ex vi antecedentis, sed solum coniunctionem vnus cum alio in tali euentu.

IX.

Secundo ex re ipsa ita declaratur, quia hic sensus & modus significandi, & affirmandi; vnum de alio ex hypothesi, non repugnat rebus significatis: & alioqui est rebus ipsis consentaneus. Maior patet. Nam quidquid mente concipitur, potest etiam enuntiari: sed totum hoc mente concipitur: posito Petro in tali statu & occasione, non quidem necessario peccabit; poterit tamen peccare & pensatis omnibus coniecturis, verisimilius est, illum peccaturum: ergo potest de Petro, sub conditione talis status, & occasionis, enuntiari simpliciter illum peccaturum: Dico simpliciter, quia non est necesse, talem enunciationem esse modalem, verbi gratia probabile vel contingens ut in plurimum esse, illum peccaturum: sed simpliciter seu de inesse, ut dicunt. Quod non solum in vocali enunciatione videtur per se notum, sed etiam in humane mentis iudicio, quia quando homo interius conficit huiusmodi enunciationem, & de illa iudicat, sicut non iudicat esse impossibile, aut euidenter falsam, ita non solum iudicat esse probabilem aut verisimilem; ac si hoc ipsum sit veluti pars obiecti illius iudicii, alias iudicium esset euidentis & certum, cum tamen homo non asseritur euidenter, sed cum formidine: igitur, sicut in propositione de preterito, aut de presentibus, de cuius veritate non mihi euidenter constat, si tamen habeo probabilem coniecturam, vel auctoritatem, non solum iudico esse probabilem; sed simpliciter iudico ita esse vel fuisse, quamuis cum formidine, ita in presenti, posito illo obiecto sub illa conditione, potest intellegendum ex coniecturis absolute iudicare, hoc esse euenturum, si illud fiat: hoc ergo ipsum potest simpliciter illis propositionibus significari. Immo si res attente consideretur, cum ille modus qui significatur, cum dicitur, hoc esse probabile vel verisimile, non sit intrinsecus ipsi rei vel propositioni, quæ dicitur probabilis, sed extrinsecus pertinens ad manifestationem vel cognitionem eius, supponit aliquam veritatem seu propositionem de inesse, quæ denominetur probabilis aut verisimilis: ergo potest illa simpliciter significari sine tali modo: & hoc fit in illis locutionibus.

X.

An Categoricalis sit an hypothetica hæc propositiones,

Sed instabit forte aliquis interrogans more sophistico, an ea propositio in predicto sensu appellanda sit categorica, vel hypothetica: neutra enim videtur esse. Respondetur tamen, non esse multum in verbis immorandum, quando res satis concipitur, & per se euidenter constat predictum sensum posse affirmatiua locutione significari, siue eam quis vocet categoricam, siue hypotheticam. Adde vero formaliter, & ex vi verborum, illam esse hypotheticam: quia ex hypotheti tantum affirmat, & quia illa hypo-

thesis non significatur ut ponenda in re, ideo habet formam & modum conditionalis: & ita nos de illo loquimur: non tamen est ex illis conditionalibus, quæ fundantur in formalis illatione, & quæ affirmant necessariam coniectionem vnus ab alio: sed ex illis, quæ affirmant tantum coniectionem seu dimanationem vnus ab alio: non ut necessariam, sed vt futuram tantum, si alterum ponatur. Et in hoc participant, hæc propositiones rationem conditionalium locutionum, quia non absolute significant aliquid fore, sed ex hypothesi: & requirunt bonam illationem & coniectionem non formalem, vt sic dicam, sed materiale: ideoque non necessariam ex vi talis causæ, sed solum ita futuram ex determinatione eiusdem causæ. Neque hic modus conditionalium fuit incognitus Dialecticis: nam ipsi ponunt conditionales, quas vocant promissiuas, quæ non significant necessaria illationem, & alias etiam vocant per se probabiles. Quo ad sensum autem æquivalent hæc propositiones propositionibus categoricis, in quibus vnum simpliciter de alio affirmatur solumque differunt, quod in his predictarum non dicitur de subiecto absolute concepto, sed solum posito sub hac aut illa conditione.

Illatio pro impugnanda prima sententia.

Ex hoc principio manifeste inferitur contra primam sententiam, has propositiones non esse intrinsece falsas & impossibiles: quod satis probatum manet destructo fundamento sententiæ illius, quia hæc propositiones non significant necessariam connexionem vel illationem: sed ex hac sola possunt habere intrinsecam falsitatem: Ergo, idem, quod, hoc posito, sequatur illud, sicut non est necessariū, ita nec est impossibile; ergo propositio quæ affirmat, hoc posito illud esse futurum, cum non affirmet necessarium futurum, sed tantum futurum, non habet unde sit impossibilis: quia sola illa propositio affirmans est impossibilis; quæ aliquid impossibile affirmat. Deinde declarari hoc potest, nam quacunque ratione certo constat, Petrum verbi gratia, peccaturum tali die, si quis ex hac cognitione vel reuelatione sic proferat, si Petrus viuit tali die, peccabit; non proferet falsum ex forma & modo locutionis, ut per se constat. ergo signum est, locutionem illam non esse ex terminis intrinsece falsam, & impossibilem, nam quæ talis est, nunquam potest esse vera. Ex hoc exemplum etiam confirmant, per illum modum loquendi non significari necessariam illationem. Præterea hoc etiam confirmat communis modus concipiendi omnium etiam viutorum sapientium: nam auditis his propositionibus non statim apprehendimus illas ut falsas, vel ut impossibiles, sed ut ambiguas & incertas nobis: & si deo plures de illis quæstiones tractamus, vt si duraret status innocentis, an peccarent homines, &c. Quin potius (quod maxime virget) Deum saepe in Scriptura hæc affirmat: & reuelat vt iam ostendimus. Quod si dicas solum reuelari vt verisimiles ex coniecturis. Respondetur, non nec hoc daremus: quod reuera falsum est) præfenti intentioni sufficere: quia saltem ad hoc necesse est, vt non sint impossibiles, nec intrinsece falsæ: alias nec verisimiles esse possent Deo ex coniecturis, nam, licet respectu nostris falsum, quod ex se est impossibile, & intrinsece falsum, esse possit probabile aut verisimile per media valde extrinseca, vt est auctoritas vel alia, quid simile respectu tamen Dei, qui res omnes cognoscit prout sunt, id, quod est in se impossibile, non potest apprehendi ut probabile aut verisimile.

verisimile: ergo, quomodocunque Deus reuelet
huiusmodi conditionales, vel ut semper veras,
vel saltem ut in plurimum, recte concluditur,
illas non esse per se impossibiles.

Obiectio. Sed obicitur, quia huiusmodi propositiones
ex vi & modo suæ significationis sunt affirmati-
uæ, & de subiecto non supponente quod ex vi
talis propositionis, nec est, nec fuit, nec erit: sed
iuxta regulas Dialecticæ, propositio affirmans
de subiecto non supponente est falsa: ergo. Re-
spondetur in primis. Sumantur propositiones
negatiuæ, seu de negatio effectû: ut si Petrus
in tali occasione vocetur à Deo non conuer-
tetur: in hac enim nihil affirmatur, sed potius
negatur aliquid de tali subiecto; ergo quamuis
demus esse de subiecto non supponente, poterit
esse vera aut non falsa. Secundo & ad rem dicitur:
in vnaquaque locutione ut vera sit, subie-
ctum debere supponere iuxta exigentiam copu-
læ. Unde in propositionibus, quæ dicuntur
abstrahere à tempore, non requiritur, ut subie-
ctum supponat pro re, quæ aliquando est, fuit,
vel erit, sed solum secundum esse essentialiter seu
possibile: tunc ergo in præfenti, quia hæc proposi-
tiones non significant aliquid absolute futurum.
neque affirmant existentiam vnius, vel alterius
extremi, sed solum coniunctionem vnius cum
alio, si alterum in esse ponatur, ideo non requi-
runt absolutam suppositionem pro re aliquan-
do existente, sed solum conditionalem prout
per copulam significatur.

XV. Addendum præterea est contra secundam
sententiam, has propositiones non esse indeter-
minatas & quasi suspensas quoad veritatem vel
falsitatem, sed alteram determinate habere in
se, & aliquando esse veras, aliquando falsas, iux-
ta conformitatem vel difformitatem ad id, quod
significant. Probatur, quia in primis, quantum
attinet ad modum significandi earum, ita e-
nunciant vnum de alio, ut sufficere possit ad
verum vel falsum significandum: nam hæc affir-
matio vel negatio non solum per modum indi-
cariui, sed etiam aliis modis fieri potest, ut Arist.
sentit. 1. de interpret. capit. 4. Et patet ex com-
muni modo loquendi, quando enim quis dicit,
si venisses, hoc fecissem, aliquid sine dubio affirmat, in
quo potest dicere verum aut falsum. Item ora-
tio illa non relinquit animum suspensum, unde
interdum negamus, admitterimusque, quod sic af-
feritur. Denique in illo modo significandi esse
potest aliqua contradictio: in omni autem con-
tradictione necesse est vnam partem esse veram,
& alteram falsam: ergo, quantum est ex signifi-
candi modo, est ibi sufficiens fundamentum ad
veritatem, vel falsitatem determinatam. Quod
vero neque ex parte rei significatæ possit esse hæc
suspensio vel indeterminatio, probari potest
omnibus rationibus, quibus id de absolute fu-
turo ostendimus, est quippe eadem fere ratio:
quandoquidem futura etiam absoluta, quan-
diu non sunt, nihil sunt, nec in suis causis habent
determinationem: & quia conditionalis in hac
materia non differt ab absoluta nisi in condi-
tione, quæ completa propositio redditur abso-
luta, ergo cum proportionem si est determinata
veritas in conditionis sicut in absolutis locu-
tionibus. Explicatur deinde in hunc modum
quia, si Petrus constitueretur in tali occasione &
cum tali contentione, necessario peccaturus e-
rat, aut non peccaturus; & ita illa conditionalis
de disiuncto extremo sine vlla controuersia est
vera, quia est necessaria: non poterat autem
Petrus vtrumque efficere: ergo in re vnum e-
rat effecturus, quod in se determinatum ef-

set, quamuis nos lateat, quid illud sit: ergo, si
nunc per illam propositionem id affirmatur, quod
facturus erat, illa affirmatio est vera, & contra-
dictorie falsa. Vel è contrario si non erat factu-
rus, affirmatio erat falsa, & negatio vera: ergo
in re semper vna pars est determinata, et si nos
lateat.

Et confirmatur, ac declaratur amplius: nam,
si Deus (verbi gratia) postquam voluit Petrum
creare & in tali opportunitate constituere aut
permittere, vidit illum peccaturum, iam de illo
conditionalis est vera: Si Petrus creatus in tali oc-
casionem peccabit, ergo et si intelligeretur illa oratio
proferri prius ratione, quam Deus vellet Petrum
creare, etiam illa propositio esset vera determi-
nata. Probatur consequentia: quia iam habuisset
ex tunc conformitatem cum re significata: hanc enim non fecit, sed ostendit potius & ma-
nifestauit effectus subsequens, postquam Deus
voluit Petrum creare, & ergo eadem ratione
omnis conditionalis similis intellecta vel cogi-
tata in illo signo antequam Deus aliquid decre-
uit aut voluerit de illo antecedente sub condi-
tione sumpto est determinate vera, aut determi-
nate falsa: quia statim ac Deus ponere vult in
esse illud antecedens, absolute determinatum
est quid ex illo sequendum sit vel non sit: ergo
illud ipsum antea sub conditione prolaturum, e-
rat determinate verum, aut determinate fal-
sum, iuxta exigentiam obiecti. Et confirmatur
nam ita intelligimus se habere illam conditio-
nalem secundum illam antecessorem ad effe-
ctum absolute futurum, sicut se habet ipsum fu-
turum, ut futurum ad seipsum, ut præfens ita
suo tempore: sicut ergo hoc ipso quod res pro a-
liqua differentia temporis habet esse in æterni-
tate & ab æternitate etiam propositio conditio-
nalis de tali re futura si Deus velit causam eius
in re ponere, est absolute & determinate vera,
etiam si intelligatur prius ratione proferri aut
concipi, quam Deus aliquid eorum determina-
te velit, quia reuera ita futurum est, sicut per
illam significatur.

Quod si respectu eorum, quæ aliquando fu-
tura sunt, hoc recte intelligitur, pari ratione et-
iam iis, quæ de facto non sunt futura, intelli-
mus similem veritatem conditionalem inesse,
etiam si coneditio nunquam sit ponenda: nam
est eadem omnium ratio, & quantum est ex se,
eodem modo se habent in illo signo rationis,
in quo apprehenduntur ante voluntatis Dei
determinationem ad hoc vel illud efficiendum.
Tandem adiungi possunt generales rationes,
quia fieri non potest, quin ex duabus contradi-
ctoriis altera sit vera, & altera falsa. Item, quia
in omni disiunctiua vera, vna pars saltem debet
esse vera, illa autem disiunctiua, Petrus in tali oc-
casionem si illi offerretur peccaret, vel non peccaret, est
simpliciter vera: ergo. Item, quia nulla est ratio
ad hoc negandam, quia, quod nos lateat in qua il-
larum partium sit veritas aut falsitas determi-
nata, nullum argumentum est, quod in re non
sit determinata: neque enim requiritur existentia
rei significatæ vel præfens, vel absolute futura
in aliqua differentia temporis quia non hac ra-
tione sumitur in prædicto modo enunciandi,
satis enim est existentia conditionate sumpta,
cui coniungendus reuera esset talis vel talis ef-
fectus, si in re poneretur talis existentia, quod
quidem obiectum & veritas eius, quamvis ni-
hil reale sit actu existens: hoc tamen non obstat,
quominus esse possit aliquid obiectiue existens
in aliquo intellectu, quod satis est ad rationem entis
veri, seu veritatis, ut Arist. dixit 5. Metaphy-
sica.

ficæ, capit. 7. & lib. 9. cap. ultim. & videri etiam potest apud Diu. Thom. opus. 30. cap. 1. & opus. 42. ca. 3. & patebit amplius ex dicendis de scientia Dei circa hæc futura.

Atque, ex his tandem concluditur, in his orationibus conditionalibus de rebus contingentibus esse sufficiens fundamentum, ut quantum in ipsis est, cognosci ac sciri possint, si ex parte cognoscentis sit sufficiens vis & facultas cognoscendi. Atque ita fit, ut hæc obiecta ex se sint scibilia, cum omnis veritas ex se sit scibilis. Quod amplius inferius cap. 7. declarabitur, ac confirmabitur.

CAPVT VI.

Soluuntur obiectiones contra prædictam sententiam.

I.

Vz ab auctoritate Scripturæ, vel patrum aut Scholasticorum contra prædictam sententiam obijci possunt, quod facilia essent, in superioribus sunt obiter expedita. Ratio etiam potissima, quæ ex indeterminatione obiecti confici solet, in proximo superiori capite ex professo dissoluta est, & reuera vix habet maiorem difficultatem, quàm sit in absoluta scientia, & determinata veritate futurorum contingentium. Proponam nihilominus rationes quæ difficiliore existimantur, ut magis veritas confirmetur.

II.
Argumenta
contra su-
perio-
riorem
sententiam

Prima sit interrogando: cur potius Deus cognoscat voluntatem, verbi gratia. Petri in tali occasione hoc facturum fuisse, quam oppositum non est enim maior ratio huius, quam illius ergo neutrum cognosci potest, quia certum est, vtriusque cognosci non posse. Secunda ratio sit, quia, si Deus huiusmodi conditionales noscet, et est cognosceret omnes, quæ a nostro intellectu fingi aut excogitari possunt: ergo cognosceret et omnino disparatas, in quibus nulla est neque connexio, neque causalitas inter extrema, ut si Petrus ambularet, volasset leo. Item cognosceret has conditionales, etiam si in communi proferantur abstrahendo à singularibus personis vel circumstantiis, ut si homo creatur, erit albus, & similes: consequens est falsum: ergo. Sequela patet, quia ad omnes has propositiones possunt applicari rationes factæ: in eis enim possunt contradictiones formari: ergo altera tunc erit vera determinate: ergo cognoscibilis: ergo cognita à Deo. Consequens autem videtur per se manifeste falsum, quia in propositionibus omnino disparatis non apparet, quomodo possit cognosci veritas. Tercio sequitur, ex prædicta scientia, habere Deum de aliquibus effectibus creatis scientiam aliquam contingentem, & independentem à voluntate diuina, quod videtur valde absurdum. Sequela declaratur: quia, si Deus scit, Petrum in tali occasione positum peccaturum, quamuis possit Deus velle vel nolle pmittere Petrum constanter in tali occasione, tamen, quod in tali occasione positus non peccet non potest Deus ipse impedire, quia supponitur præsciuisse ita facturum fore, quia suppositione facta non potest illi repugnari.

IV.

Quarto ex alio capite, non minori difficultate, obijciuntur: quia non videtur hæc scientia posse deferuire ad explicandam rationem diuinæ providentiæ etiam in operibus gratiæ, & libertatis creatæ: nam ad hoc necessarium est, ut ponatur hæc scientia prius secundum rationem, quam

fit libera determinatio voluntatis diuinæ circa res ad extra agendas: consequens autem non est verum: tum quia hæc scientia, si est in Deo, non est mere necessaria, sed contingens seu libera: ergo supponit ex parte obiecti liberam determinationem, saltem ut futuram aliquo modo: ergo multo magis supponit in ipsamet voluntate Dei liberam determinationem, non solum ut futuram: sed etiam ut præsentem, & æternam. Patet hæc ultima consequentia, quia tam necessaria est voluntas diuina actu existens sub omni conditione suæ actualis existentie, sicut est voluntas creata in esse possibili, seu sub quacunque conditione vel occasione possibili. Unde in quocunque signo rationis intelligitur cognita à Deo voluntas creata ut possibilis in hac vel illa occasione, intelligitur voluntas increata ut existens ita disposita ad volendum: ergo, licet ante illam scientiam voluntatis creata supponitur ut futurum quid faceret illa voluntas in tali occasione, ita & in voluntate increata supponitur quid facit & quid vult: quia iam tota illa causa non ponitur sub conditione, sed ut existens.

Quinto, quia saltem sequitur præscire Deum de sua voluntate, quid sit voluntas, prius ratione, quam intelligatur, voluntas ipsam determinatam ad volendum de præsentibus: quod habet multa incommoda. Præsertim videtur hoc repugnare libertati Dei, quia non poterit Deus voluntatem suam scire, si vult resistere, & alioquin illa scientia est dispositio in ipsa voluntate, & ideo determinans libertatem eius. Unde etiam sequitur omnia futura prius esse determinata in scientia Dei, quam in ipsius voluntate. Ad denique sequitur, in eo etiam signo non tantum futura conditionata, sed etiam absoluta contingentia sciri.

Sexto videtur valde incommode explicari illo modo negotium gratiæ efficacis, permissionis, prædestinationis, & reprobationis diuinæ. Nam hinc videtur sequi, aliam præscientiam meritorum fuisse rationem prædestinationis, saltem ut conditionem sine qua non. Vterius vero sequi videtur, sine causa & quodammodo contra pietatem & misericordiam, Deum creasse aliquos, atque ita limitasse auxilia, prout videtur futuræ fuisse occasionem damnationis eorum: nam videtur ex intentione sua creasse illos ad gehennam. Rursus sequitur, fortasse non potuisse Deum efficaciter velle aliquem saluare, vel conuertere, toto etiam tempore vite eius: quia fortasse non præiudic, illum bene rursus aliquo præueniente auxilio; hoc enim est quid contingens cum simpliciter penderet ex libero arbitrio: non ergo repugnata fuisse euenturæ in actu: si ergo id constituiamus, non poterit Deus illum el gere, vel efficaciter vocare. E contrario vero sequitur, hoc modo posse Deum prædestinare etiam mala: quia, si præsciuntur futura, si hoc vel illud quod alias bonum esset, & Deus potest velle totum hoc antecedens, cur non potest etiam velle id, quod certo scit euenturum ex illo antecedente.

Ad primam.

Multa ex his argumentis ex dictis in superioribus libris de auxiliis sunt dissoluta: ea tamen omnia proponere hic libuit, ut omnibus satisfaciamus: & quia in eorum solutione nihil fere ex superius dictis repetemus: & veritate positâ amplius declarabimus & confirmabimus. Ad primum ergo respondetur. Si in eo quæritur ratio ex parte Dei, cur cognoscat ex duobus contrariis vnum esse futurum potius quàm aliud, respon-

respondetur ex parte Dei non esse querendam rationem: quia eius virtus seu lumen de se indifferens est ad iudicandum & sciendum quidquid in re sit futurum, siue hoc sit, siue illud: indifferencia (inquam) eminenti seu virtuali, & ad omnia sufficiente iuxta exigentiam obiectorum. Si vero ex parte obiecti queratur ratio, ob qua hoc potius, quam illud, sit scibile, hæc non est alia, nisi quia in re, hoc potius futurum est, quàm illud. Quod si ulterius huius ratio inquiratur, cur scilicet hoc potius quam illud, futurum dicatur, cum causa sit æque indifferens: Respondetur, imo, quia est indifferens, pro libertate sua esse, ad alterutram partem in ea occasione determinandam: & hæc pars, vna & determinata futura est, ipsa velit, seu volitura sit: sola ergo libertas & vsus eius est ratio talis futuritionis ex parte obiecti. Quod si tandem virgeatur & inquiratur, unde constare possit, quæ sit illa pars, ad quam esset talis voluntas determinanda: respondetur, hoc iam esse inquirere modum seu medium illius sciendi, de quo in sequente capite dicendum est. Nunc ergo breuiter dico, nobis non constare, Deo autem per se notum esse suo infinito lumine, quo intuens omnes rerum complexiones, & compositiones possibiles, simul intuetur quæ sint vel essent futura, & quæ non, Denique (quod tam in hoc, quam in cæteris argumentis notandum est), omnes fere hæc interogationes fieri possunt de futuris contingebat, absolutis priusquam in re existant: & ideo dixi fere nullam maiorem difficultatem esse in his de quibus agimus, quam in illis.

IV.

Ad. Ad secundum aliqui absolute negant, Deum cognoscere huiusmodi complexiones conditionatas, in quibus antecedens nullo modo concludit ad esse consequentis, neque ex necessitate, neque ex aliqua causalitate quia tunc esse vnius nullo modo refert ad esse alterius. Quod autem affirmatur sub conditione, saltem debet habere cum illa talem connexionem, vt, illa posita, ipsum ponatur, quæ connexio esse non potest inter ea, quæ omnino disparata sunt. Et eadem ratione idem videtur dicendum de his conditionatis sumptis sub terminis communibus: quia, cum causalitas non sit nisi in particulari, & cum determinatis conditionibus, donec ad has descendatur, non potest cognosci determinatio futura causæ liberæ. Mihi tamen dicendum videtur, quoad hanc posteriorem partem verum esse, huiusmodi conditionales indefinitas non cognosci à Deo, nisi quatenus in suis singularibus, & ratione illorum veritatem habent: tum quia, vt Arist. alias dixit, huiusmodi prædicata contingencia non conueniunt speciei nisi quatenus conueniunt alicui individuo: tum etiam, quia Deus nihil confase intuetur, sed distinctissime & intuitive prout est, aut futurum est, aut esset in re: hoc autem modo nihil horum videtur, nisi prout in singulari existit. Vis autem omnibus singularibus, etiam in illis videt Deus naturas communes, & quidquid nos possumus de illis conceptis in confuso vere prædicare. Atque hoc modo, quacunque ratione hæc conditionales à nobis concipiuntur non subterfugiunt scientiā Dei. Vnde, quod ad priorē partē attinet, si in illa connexionem rerum inter se, (vt sic loquar) disparatarum importetur dimanatio, vnius ab alia, clarum est, propositiones esse falsas, & non esse scibiles: & hoc solum probant rationes factæ. Si autem importetur sola concomitantia, seu coexistentia illarum duarum rerum in ordine ad eandem durationem, hoc modo potest in eis esse veritas, nihilque hoc sensu est enunciabile etiam

Deus cognoscit complexiones rerum quæ, disparatae sunt & quo modo.

iam conditionaliter, de quo Deus non sciatur an verum vel falsum sit. Sicut in futuris absolutis verum est dicere. *Tali die quando Petrus peccabit. Ioannes penitentiam agat:* quia solum significatur coexistentia illorum duorum futurorum. Si ergo illud ipsum prius ratione conditionaliter significetur, erit etiam verum: nam solum sit hic sensus. Si Petrus & Ioan. tali die existant, alter peccabit, alter penitentiam agat; & sic de reliquis. Nec in hoc inuenio nouam rationem dubitandi, quæ ad rem spectat. An vero locutio sub conditione possit in propria significatione illi sensum reddere, ad modum loquendi spectat & melius quidem significatur illa concomitantia per adverbium temporale, quando hoc fuerit, &c. quam per notam conditionalem, aliquando tamen hoc est in vsu, vt 4. Reg. 13. dixit Eliseus regi Syriæ, *Si percussisses quinquies aut sexies, siue septies percussisses Syriam usque ad consummationem:* ubi non est connexio causalis vt per se patet, sed est concomitantia ex voluntate Dei, Prophetæ reuelata.

4. Reg.

Ad tertium respondetur, primo concedendo sequelam, quia illa est necessitas conditionata tantum, & ex suppositione futuræ determinationis causæ liberæ, & nullo modo est necessitas absoluta. Neque hoc est vlla imperfectio, sed potius pertinet ad perfectionem Dei vnumquodque cognoscere, quale est. Idemque argumentum fieri potest in futuris absolutis: nam statim ac Deus voluit Adam creare cum tali dispositione, &c. & relinquere illum suæ libertati, statim præiudicatum peccaturum, & quoad hoc non habuit illa scientia aliam dependentiam à voluntate Dei, sed necessario secuta est supposita priori voluntate, & futura determinatione voluntatis Adæ: quod ergo hic secundum realem existentiam contingit inuenitur in futuris conditionatis secundum existentiam apprehensam seu cognitam & sub tali conditione positam. Adde præterea simpliciter totum hunc effectum pendere à voluntate Dei vt absolute sit vel non sit, & consequenter etiam in illis conditionatis debere in antecedente includi voluntatem diuinam, scilicet si ipsa velit talem effectum, vel saltem velit illum permittere & ad illum concurrere; & hoc modo etiam illa scientia habet habitudinem ad voluntatem diuinam sub prædicta conditione.

V.

Ad 3.

Ad quartum respondetur, hanc scientiam antecedere in Deo secundum rationem ad determinationem liberam diuinæ voluntatis, vt actu iam posita in æternitate; quod quidem si ita non esset, non posset illa scientia esse utilis ad dispositionem liberam Dei, circa res creatas, vt recte argumentum probat, quamuis licet in ea non effectus utilitas, non propterea effectus neganda; quia per se & ratione scientiæ necessaria est, sicut scientia futurorum absolute in aliqua temporis differentia, licet prout est simplex intuitio non habeat causalitatem, nihilominus ex Dei perfectione necessaria est. Contra hanc autem antecessione rationis nihil probat illa obiectio, sed ad summum concludit in eo signo rationis, in quo Deus præscit de omnibus voluntatibus creatis futuris seu possibilibus, quid facturæ essent sub quacunque conditione, cognoscere et de sua voluntate quidquid volitura est libere, vel absolute in æternitate, si talis determinatio libera tantum supponit ea, quæ intrinsece ac necessario conueniunt ipsi Deo, vel certe sub conditione, si supponit aliquid aliud libere futurum in creatura: vtrumque autem horum verum est. Nec inde sequitur, quod libertas diuinæ voluntatis destrua-

VI.

Ad 4. & 5.

destruatur, ut inferius cap. 8. disputabitur, ubi omnia quæ in hac responsione tacta sunt, exponuntur latius. Et ideo hæc nunc etiam de quinta obiectione sufficiant.

Respondetur ad sextum, explicaturque quantum deferuiat hæc scientia ad explicandam gratiæ efficaciam.

Ad sextum vero respondetur, imo optime hac ratione intelligi efficaciam gratiæ vocantis seu excitantis: aut enim neganda est efficacia gratiæ ex vi vocationis & excitationis, prout à Deo fit, quod non censeo dicendum, propter ea quæ supra attuli, vel certe non potest alia ratione commodius explicari ut in superioribus ostensum est. Ad id vero quod de prædestinatione tangitur, fatendum est (quod in omni sana sententia est necessarium) neminem à Deo eligi ad gloriā, nisi prius ratione Deus in se habeat cognitam viam & modum, quo possit illū electum ad gloriā perducere. Et, quia electio non est ad gloriā vnumque, sed ad gloriā ut ad coronam & premium, saltem respectu auctorum, ideo talis electio etiam supponit in Deo scientiam meritum, non ut futurorum simpliciter, sed ut possibilem ex gratia Dei, & consequenter futurorum sub conditione, id est, si Deus velit hominem creare, & talem gratiam, vocationem & auxilium conferre. Quod totū constat ex illa ratione generali supra facta, quod intentio efficax finis supponit præscientiā mediolorum ut possibilem, & efficaciam respectu intendentis. Hinc vero non fit, electionem aut prædestinationem esse propter merita, si illud propter, dicat causam mouentem; sed solum sequitur, merita esse necessaria media ad executionem illius intentionis, sine quorum præcognitione, ut explicata est, nemo posset prudenter intendere. Et similiter, quamvis Deus quem efficaciter vult convertere, tunc & tali modo illum vocet, quando & quomodo sit illum cooperaturum, non tamen inde sequitur, ita illum vocare, quia cooperaturus est, quod causalis significatio mouentem Deum: sed sequitur, Deum vocare ipsum ut cooperetur, quod significat proximam finalem causam talis vocationis. Quomodo ponderauit Augustinus dixisse Paulum. *Elegit nos in ipso, ut essemus Sancti*, non quia futuri eramus: quia in altero finalis causa, in altero vero meritoria significatur.

VIII. Non tamen est idem de reprobatione; quamuis sine causa Catharinus id imponat Augustino libr. 2. de prædest. dicens, iuxta Augustinum, Deum non misisse Tyriis & Sidoniis prædicatores, quia sciebat esse credituros, & ipse nolebat ut crederent: & eodem modo dicit, ex sententia Augustini se habuisse Deum circa ultimam damnationem, scilicet Deum noluisse dare reprobis auxilia, quibus scilicet fore saluandos, quia eos damnare decreuerat. Quod tamen & falso tribuitur Augustino, ut constat ex responsionibus eius ad articulos sibi falso impositos, & ex se falsissimum est, & alienum à diuina bonitate & pietate, & ab illa voluntate, qua vult omnes homines saluos fieri. Vnde in Concilio Valentino sub Lothario ca. 2. inter alia dicitur, neminem ex Dei præiudicio condemnari, de qua re plura diximus lib. 2. Quamuis ergo in utroque negotio præscientia sit eadem, tamen Dei voluntas & intentio non est eadem: nihil enim repugnat, quod aliquid sciatur futurum, quod tamen non sit volitum nec intentum. De ergo nec dat auxilia, quibus videt hominem a-

bustum, nec negat maiora, quibus videt hominem bene usurum, ut homo non conuertatur vel pereat, sed sufficientia auxilia dat, quibus, quantum est ex parte Dei, conuertatur homo: maiora denegat, vel aliquando in penam prioris mali, vel quia illa nemini debet: collendere vult se gratis dare, cui dat, vel ut permittat libertatem & naturam suo modo operari vel propter alias rationes providentiæ suæ, iuxta quas ex infinitis rationibus, quibus Deus præiudicat posse se gubernare homines, & ad finem supernaturalem dirigere, in quibus fere omnibus præiudicat, si hunc eligeret vel illū, illos fuisse damnandos, illos vero saluandos, ex sola sua libertate hunc eligit modum gratis eligendo omnes, qui iuxta hanc rationem providentiæ saluandi sunt: reliquos vero permittendo damnari, quamvis hoc ipse non intendat. Necesse potuit aliter fieri nisi Deus vellet, & communem usum libertatis valde immutare, vel omnibus hominibus extraordinaria dona gratiæ conferre: quod non oportebat.

Et iuxta hæc facilis est etiam responsio ad alteram partem; quod si Deus præiudicat hominem nunquam cooperaturum gratiæ eius, non posset illum eligere, vel actus eius præiudicare enim conditionalis in omni sententia vera est, tamen antecedens quoad omne tempus vite, & quoad omnia auxilia & omnes modos, quibus Deus potest hominem ad se trahere, est plane impossibile multo magis, quam impossibile sit hominem lapsum & diuinā gratiā destitutum, & longo tempore à demone vexatum, non cadere aliquando: quia potentior est diuina gratia, & plures modos ac efficaciores mouit Deus permouendi & trahendi voluntatem hominis, ut in bonis consentiat, quam sit tota fragilitas naturæ, vel potentia demonis ad perducendum hominem.

Denique, quod de prædestinatione peccati dicebatur, eodem modo expediendum est, quo simile de probatione est dissolutum; ex vi enim libertatis non repugnet, peccatum præiudicari quia supposita hac scientia, non propterea tolleretur liberas, tamen aliud repugnat diuinæ bonitati propter obiectionem turpitudinem, ut in superioribus tractatum est.

CAPVT VII.

Declaratur modus, quo Deus hæc futura cognoscit.

In hac declaranda, eadem nobis occurrit difficultas: quæ se offert Theologis omnibus in explicando modo, quo Deus cognoscat contingentia, quæ reuera in aliqua temporis differentia futura sunt: & tota posita est in explicando, quoniam hæc futura cognoscenda: nam ex parte principii seu cognoscentis nulla est difficultas: verum est enim Deum se ipso, suaque essentia hæc omnia cognoscere, siue illa per modum intellectus luminis, siue per modum speciei intelligibilis, siue per modum actus intelligendi à nobis consideretur.

At vero ex parte obiecti res est obscurissima: quia omne obiectum, aut est perse notum ut in se cognoscatur immediate & per se ipsum, aut alio medio aliquo indiget, quo cognoscatur: ut patet

analyticam doctrinam: hanc autem conditionales contingentes neque ex terminis per se notae sunt, ut manifeste constat: quia nec sunt veritates necessariae, nec termini earum seipsum habent immediatam & intrinsecam connexionem: neque est vilius medium quo cognoscantur. Aut enim hoc medium esset extrinsecum, ut auctoritas dicentis: & hoc non habet locum in cognitione diuina: tum quia pertinet ad imperfectam cognitionem: tum quia non habet Deus superiorem a quo discat, vel cui fidem adhibeat: Aut tale medium esset effectus aliquis, & hoc etiam confert imperfectam cognitionem: & non habet locum in praesenti: quia res futura antequam sit, non habet effectum: nisi forte futurum ab ipsa, & consequenter magis occultum quam ipsa. Aut denique medium est causa aliqua: & haec nulla ex cogitari posse videtur, ex qua certo & infallibiliter cognoscantur haec futura: quia nulla est, cum qua habeant necessariam connexionem. Et haec quidem communia sunt his futuris conditionatis cum absolutis. Illud autem est horum proprium, in quo posita est specialis difficultas, quod illa, quae aliquando futura sunt habitura sunt verum esse reale pro aliqua differentia temporis, ratione cuius possunt terminare aeternum intuitum diuinæ scientiae: & ita illa sciuntur a Deo non in aliquo medio, sed in seipsis: & per modum simplicis intuitionis, non quia necessariam connexionem habeant, sed quia realem & existentem connexionem habent, quae videatur: At vero haec conditionata, quia nunquam habitura sunt esse, nec hoc modo possunt in seipsis videri, nec vere habent in se connexionem, vel determinationem, quae in se videri possit, & ideo nullum relinqui videtur medium, nullumve modum quo cognosci possint.

III.
Prima sententia.

Antequam nostram sententiam aperiamus, duo sunt examinandi modi, quibus haec scientia declarari solet, omnis alius, quae nullam auctoritatem vel probabilitatem habent: & in futuris etiam absolutis ab omnibus reiciuntur. Prima itaque sententia asserit, scire Deum haec futura in suis causis proximis, & perfecta comprehensione nostri liberi arbitrii, & eorum omnium, quae possunt illud determinare, vel impedire: nam licet liberum arbitrium nunc sumptum indifferens sit: & ideo in illo ut sic non possit effectus determinatus cognosci, tamen adiunctis omnibus circumstantiis, occasionebus, causis, & cogitationibus, quae hic & nunc illud circumstant, infallibiliter in eius comprehensione cognoscitur, ad quid sit determinandum. Quod si hoc verum est de libero arbitrio actu existente, vel aliquando futuro, idem procul dubio erit de illo apprehenso sub ea conditione, si in tali occasione, & circumstantiis constituatur. Atque hac ratione merito tribui potest haec opinio Durando in 1. distinctio 38. quaestione tertia, Thom. de Arg. in 2. distinctio 40. articulo 3. ad arg. & aliis qui dixerunt, Deum hoc modo cognoscere ea contingentia, quae re vera sunt aliquando futura. Quae sententia tribui solet Diuo Thom. 1. cont. Gent. ca. 67. ratione 3. Sed ibi non agit de causis liberis, sed de aliis vt etiam Ferrar. intellexit. Potest tamen in huius sententiae confirmationem adduci Augustinus: nam pluribus locis explicat vocationem efficacem, quia datur modo congruo, id est, prout Deus nouit esse ita accommodata affectui, & dispositioni talis voluntatis, vt in ea habitura sit effectus, vt constat ex quaestione 2. ad Simplicianum, & aliis locis supra citatis. Vnde libro quarto de anima & eius origine 7. dicit nos non cognoscere, quibus tem-

Opusc. Suarez.

tationibus vincenda sit nostra voluntas, vel quibus sit restructa, quia illam non comprehendimus: ergo & contrario Deus id cognoscit, quia illa omnia comprehendit. Ratio vero esse potest, quia cum haec quae nunquam sunt futura, non possint per aeternitatis praesentiam cognosci non videtur superesse alius modus, quo cognosci possint. Et alioquin non videtur hic modus impossibilis, spectato infinito excessu inter diuinam & angelicam, vel humanam tum scientiam tum voluntatem. Potest autem angelus sua scientia, magna & vehemente coniectura suspicari, quid hominis voluntas velit in tali occasione, solum ex cognitione ipsius voluntatis, & naturae eius: ergo Deus poterit ex hoc medio scientiam certam illius effectus habere.

IV.
Resoluitur.

Haec sententia, sicut in contingentibus absolute futuris a grauioribus Scholasticis reicitur, ita & in conditionalibus est a nobis reicienda: militat enim eadem ratio, vt saepe dictum est. Improbant autem illam D. Thom. 1. part. q. 14. articulo 13. & q. 57. articulo 3. 86. articulo 4. 2. 2. quaestio 171. articulo 6. ad 2. & 1. cont. Gen. c. 66. & 67. Caiet. & Ferrar. his locis Capre. late in 1. dist. 38. quaestio 1. vbi in hoc conueniunt Scotus cum suis s. Oham cum Nominalibus, & denique reliqui Theologi. Et mihi est indubitata sententia. Ratio vero generalis est, quia effectus in causa cognosci non potest nisi secundum esse quod habet in illa: sed effectus contingens in causa sua proxima, etiam proxime disposita ad operandum cum omnibus praerequisitis, non habet esse certum & determinatum, sed indifferens: quia virtus causa neque est ex se ad illud determinata, neque ex omnibus adiunctis sufficienter determinatur: ergo non potest talis effectus in tali causa cum certitudine cognosci. Maior cum consequentia per se nota videtur. Minor constat ex supra tractatis de essentia causae libere. est n. de ratione eius, vt, positis omnibus praerequisitis, ad agendum adhuc maneat indifferens: causa autem propria & proxima horum effectuum contingentium est causa libera. Declaratur praeterea, in communi hoc modo: quia haec causa est voluntas, & in illa praecise sumpta certum est & constans, hoc non posse cognosci: sumo ergo omnia quae adiunguntur voluntati, & dicuntur ita determinare illam in actu primo, vel iam possit in ea cognosci effectus, & interrogo, an illa omnia ex necessitate naturae eueniant, ita vt voluntas non contingenter, sed necessitate quadam naturali in illo statu constituatur: vel cu contingentia & libertate. Si hoc secundum dicatur, restabit querendum quomodo cognoscatur, voluntate esse constitutendam in eo statu cu quid contingens sit: & si hoc ipsum dicatur cognosci in aliqua priori causa, rursus idem de illa interrogabimus, & nullus erit quaestioni finis, nisi vel sistamus in causa necessario agente, vel in effectui, qui non possit cognosci in causa sua. Si autem concursus illorum omnium, quae determinant voluntatem dicatur necessitate quadam naturali euenire, perit libertas: quia causa, quae necessitate naturae determinata est ad vnum, non agit libere: nam haec duo sunt contradictoria: sed talis causa necessitate naturae determinata est ad vnum, quia necessitate naturae dicuntur illi adiungi vel superaddi, quae illam determinant ad vnum: ergo.

V.

Vel aliter potest hoc dilemma proponi: nam vel concursus omnium illarum conditionum, quae dicuntur determinare libertatem, prouenit ab extrinseco, ipsa voluntate solum passiuè se habere: vel medio influxu libero ipsiusmet voluntatis. Si primum dicatur, sequitur impediri semper seu tolli usum libertatis, cum voluntas

X

ab

ab alio ad vnum determinetur, prius quam ipsa libertate sua utatur, quæ illatio sæpe est in superioribus probata libro primo, & tertio. Nec refert, si quis dicat posse hanc determinationem voluntatis esse moralem, & non physicam, ideoque non impedire libertatem. Hoc (inquam) non obstat, quia illa determinatio moralis, qualis esse potest, non est necessaria, nec sepe, imo raro occurrit: hæc autem futura conditionata non solum cognoscuntur in his effectibus, qui proveniunt a voluntate sic determinata, sed etiam in his, quæ sunt à voluntate omnino indifferente, imo & interdum in his quæ sunt à voluntate in oppositam partem magis propensa, ut de peccato Adæ, & de aliis similibus dicebamus; tum et quia illa determinatio, licet fortassis talis sit, ut actus sit suo modo infallibilis, non tamē est tanta, ut repugnet omnino, & implicet contradictionem, aliter evenire, quam iudicatum est: quod tamen in veritate diuinæ scientiæ reperiri necesse est, ut est etiam in superioribus tactum.

Occurrit
tur respon-
sioni.

Si vero dicatur, in illis conditionibus includi aliquem influxum liberum ipsiusmet voluntatis, facile reijcitur talis responsio. Quia influxus liber voluntatis proxime non est nisi in aliquo actu secundum ab ipsa voluntate elicitum: & mediāte illo in aliquem alium effectum: ergo talis influxus liber non est vnum ex prærequisitis in causa libera ad actum liberum efficiendum, sed est ipsa effectio actus liberi. Vnde cognoscere actum liberum futurum in tale effectione futura, non est cognoscere in causa, sed in se. Nisi fortassis sermo sit de aliquo posteriori actu qui in alio priori cognoscatur, quod nihil refert ad questionem, de qua tractamus, quia non dubitamus, quin supposito vno actu libero, possit in eo alius cognosci, sub hac conditione: (verbi gratia) si quis amet, & non habeat, desiderabit; hoc autem modo non cognoscitur contingens, ut sic, sed necessarium ex suppositione; & sub ea ratione qua necessarium est, & tunc relinquatur questio eadem de illa suppositione libera quomodo cognoscatur esse futura, si causa eius in tali dispositione constituitur. Atque item illa responsio non habet locum in primo actu seu primo influxu libero, quomodo, scilicet, sub ea conditione cognosci possit, cum tamen tota difficultas sit de primo actu, & prima effectione libera: nam hæc scientia ad ista omnia extenditur: ut ex probationibus superioribus adductis constat.

VI.

Præterea declaratur in hunc modum, nam si hoc modo hæc conditionales cognoscuntur, reuera cognoscuntur in violationis: quia cognoscitur consequens in antecedente, quia cognoscitur ex vi eius infallibiliter futurum: ergo & ex necessitate: nam infallibilitas, quæ oritur ex vi antecedentis per se sumpti, nulla alia facta suppositione ex parte consequentis, requirit necessitatem in causa prout antecedit vsum libertatis: talis autem necessitas est necessitas simpliciter, & libertati repugnat. Confirmatur etiam à posteriori: quia, si ex reprehensione causæ posset cognosci futurum talis effectus, angelus posset huiusmodi conditionalem propositionem cognoscere, quia comprehendit humanam voluntatem; quoad potestatem eius, & quoad omnes conditiones requisitas ad operandum ante vsum libertatis, ergo etiam cognoscet, quid faciet, his vel illis conditionibus positis. Respondent quidam, non esse parem ratio-

Præcludi-
tur casus
quædam.

nem: quia, licet angelus comprehendat, non tamen supercomprehendit sicut Deus. Sed contra: quia aut hæc vox importat excessum perfectionis in cognitione solum ex parte cognoscentis, aut ex parte rei cognitæ. Primum solum, nihil refert: quia si cognitio eque manifestat totum id quod est in obiecto, & quantum ex parte obiecti cognoscibile est, etiam manifestat quicquid ex vi talis obiecti cognosci potest; imo hoc pertinet ad rationem comprehensionis, & ille excessus ex parte cognoscentis solum quasi materialiter se habet ad cognoscendum vnum in alio, seu ex alio. Vnde si comprehensa tali causa cum omnibus conditionibus eius, ex vi eius non cognoscitur quid faciet, quantumcumque ex parte cognoscentis supercomprehendatur, id est, licet perfectiori ac perfectioni actu comprehendatur, nunquam poterit talis effectus ex vi talis causæ cognosci. Si autem dicatur alterum, aperte sequitur, alteram illarum cognitionum non esse comprehensionem; quia id comprehenditur, quod omnino est (ut licet dicam) intra comprehendentem, ita ut ex parte obiecti nihil illum lateat. repugnat ergo esse comprehensionem, & superari ex parte obiecti ab alia cognitione.

Neque testimonia aut locutiones Augustini illi fauent sententiæ: alud est enim, ad cognoscendos hos actus liberos de causa sua, seu de voluntate, in tali occasione applicata, necessariam esse comprehendere causam ipsam seu voluntatem, & omnia quæ illam circumstant: aliud vero est ex vi comprehensionis causæ cognoscere talem effectum: Primum est verum, quia cognitio talis effectus supponit & requirit perfectam cognitionem causæ: secundum autem est falsum, ut ostensum est: neque sequitur ex primo, quia potest effectus cognosci de causa seu emanaturus à causa non in ipsa causa, sed in ipsamet emanatione in se cognita, vel ut præsentem, vel ut futura absolute, vel sub conditione, Augustinus ergo affirmat primum non autem secundum,

Secunda sententia declaratur.

SECUNDA sententia est, cognoscere Deum huiusmodi conditionata, futuram in decreto suæ voluntatis. Quod si obicitur DEVM nihil de his sua voluntate decreuisse, cum simpliciter futura non sint: respondent huius sententiæ auctores, Deum non cognoscere hæc in absoluto decreto, quo voluerit, illa esse aut fieri, sed in decreto includente eandem conditionem in obiecto. Itaque fingit hæc sententia, Deum præterea quæ absolute decreuit fieri à causis liberis, decreuisse etiam omnia, quæ à quacunque voluntate possibili futura essent, si sub hac vel illa conditione crearetur, imo & omnia, quæ ipsamet voluntas diuina faceret, si alix occasiones, vel circumstantiæ ad operandum, se illi offerrent. Hanc sententiam docere nonnulli ex huius auctoribus modernis, qui prædeterminatione Deique voluntatis simpliciter necessariæ & essentialis actuum humanorum, confundentes prædefinitionem cum concursu. Inter antiquos vero potest hæc opinio attribui Scoto & aliis, qui dixerunt cognoscere Deum contingentia, quæ aliter quando sunt futura in decreto à liquo suo voluntatis, quamquam illi de hoc conditionato decreto nihil expresserint.

Alii vero in tantum ab hac sententia distant, ut impossibile eis videatur habere Deum huiusmodi

iusmodi conditionata decreta. Quia voluntas illa non potest esse necessaria in Deo quoad specificationem (vt sic dicam) quia voluntas diuina non est ex se determinata ad volendum hoc potius quam illud circa creaturam liberam quacunque conditione posita, & seclufa alia priori voluntate & permissione Dei. Neque etiam est necessaria quoad exercitium: quia Deus circa creaturas nullam necessariam voluntatem habet, nisi fortasse simplicem complacentiam de illis vt possibiles sunt, quatenus hac ratione connexionem habent cum sua omnipotentia, sub quacunque autem aliena ratione, sub qua non habent talem connexionem, vel cum omnipotentia, vel cum bonitate, aut beatitudine Dei, non est cur Deus necessario exerceat aliquem actum voluntatis circa illas. Rursus nec talis actus potest esse liber, quia non potest intelligi actus liber in Deo; nisi ex eo resultet pro aliquo tempore mutatio in creatura: sed ex illa voluntate conditionata, resultat mutatio in creatura aliquo tempore futura: quia ex vi talis voluntatis creatura nunquam erit absolute loquendo, & conditionalis nihil ponit in esse: ergo talis voluntas non est possibilis. Maior patet, quia talis voluntas non potest esse in Deo per mutationem Dei: ergo oportet vt sit cum mutatione creaturæ, quia cum inter illa duo extrema, scilicet, voluntatem Dei, & creaturam mediet noua relatio saltem rationis, necesse est vt illa saltem remore fundetur in mutatione alterius extremi, quia illa relatio non est conficta sine aliquo fundamento in re.

X.
Non probatur præcedens conclusus.

Sed ego non censeo, huiusmodi voluntatem esse simpliciter impossibilem in Deo, tam circa volenda ab ipso Deo, quam à voluntate creatura. Cur enim non potest Deus nunc habere hanc voluntatem: si crearem talem angelum, prædestinare illum: aut, si Adam non peccasset, Spiritus sanctus fieret homo? cum neque ex parte actus diuini. Vt enim intelligatur determinatio libera ad aliquod obiectum, non semper necessaria est realis mutatio physica in illo obiecto, vt latius in parte quæstione 19. ostenditur. Et patet breuiter primo ex Epistolis: quia voluntas qua Deus vult aliquem obligare, nullam mutationem ponit in illo formaliter, & ex vi sua. Item voluntas, qua vult dare concursum sufficientem, quantum est ex parte sua in nullare ponit necessariam mutationem realem, & sic de aliis. Ratio vero est, quia, quidquid homo potest velle per mutationem sui, si aliunde non repugnet, potest etiam Deus velle sine sui mutatione propter summam eminentiam actus suæ voluntatis. Potest autem homo velle aliquid, etiam si in illo absolute nolit mutationem efficere: cur ergo non poterit idem Deus facere? Vnde respectus ille rationis non semper fundatur in physica mutatione aliquando futura, sed sufficit interdum mutatio moralis, quæ sumitur in ordine ad prudentem rerum estimationem: & in præfenti dici potest illa mutatio conditionalis, quia nimirum ex vi illius decreti ita iam compararetur effectus ad talem causam, quod posita illa, omnino esset futurus ex vi talis decreti, cur tamen aliqui de se non ita esset futurus.

XI.
Secunda sententia probatur.

Sed, quamuis hæc voluntas absolute & in vniuersum non sit impossibilis in Deo, tamen, cum sit libera & non necessaria, vt bene probant argumenta facta, nullo sufficienti fundamento affirmatur, Deum habere tale de-

Opusc. Suarez.

cretum liberum circa omnia hæc conditionata obiecta: supponit ergo hic modus explicandi prædictam sententiam aliquid incertum: maxime cum huiusmodi actus nihil conferat ad rerum gubernationem: nec per eum Deus aliquid disponat circa res à se gerendas. est ergo talis actus sine causa confictus. Quocirca, si liber est, potuit non esse in Deo; vnde, illo casu posito, non posset Deus habere scientiam conditionalium: consequens autem est falsum: quia tunc procedunt rationes factæ, quod etiã tunc aliqua pars conditionalis inter contradi- & rias, esset vera: ergo cognosceretur ex vi perfectionis scientiæ Dei. Deinde illud decretum, prædicto modo excoogitatum circa conditionata, non pertinet ad intrinsecam perfectionem Dei, cum sit liberum formaliter: hæc autem scientia supposita veritate obiecti, per se pertinet ad perfectionem Dei, seu necessario comitatur illam.

Propter hæc dicunt aliqui, quamuis Deus nunc non habeat necessario tale decretum circa omnia obiecta conditionalia, cognoscere tamen quid sua voluntas decreta esset circa creatas voluntates in omnibus illis occasionibus, quæ sub illis omnibus conditionibus apprehenduntur, & hoc modo semper scire de omnibus voluntatibus creatis, quid essent volituras.

Sed hæc responsio, præter alias difficultates infra attingendas, relinquit nobis eandem quæstionem de ipsamet voluntate diuina, quomodo scilicet de ipsa cum omnino libera sit, cognoscatur quid esset volitura in tali occasione, si nunc non intelligitur habere actuale propositum illud faciendi in illa occasione. Respondet aliqui etiam ex modernis Scriptoribus, hoc cognoscere Deum de sua voluntate in comprehensione suæ essentia, & omnium, quæ in illa præsentantur, & præsertim in suo iudicio & ratione æterna, per quam cognoscit, quid sit melius facere, velle, aut permittere in omni occasione: & consequenter scit, voluntatem suam id fuisse volituram. Alii vero distinctione vtuntur: nam vel conditio (inquiunt) talis est, vt nullam habeat connexionem neque ordinem ad voluntatem, id est, quod de se neque confert quidquam ad illam mouendam, determinandam seu impediendam, vel ad hoc aliquid confert. In priori euentu negant Deum cognoscere quid esset voliturus, vt (verbi gratia) in hac propositione, si Adam non peccaret, an decerneret Deus, vt Spiritus Sanctus fieret homo quia illa conditio nihil omnino confert ad hanc voluntatem: imo aliqui existimant, non potuisse Deum habere hoc actuale decretum circa illam conditionalem propter eandem rationem. At vero in posteriori casu aiunt, Deum cognoscere suum decretum, vel prædicto modo, vel in ipsa rerum connexionem: vt in illa conditionali, si in Tyro & Sidone fierent signa, crederent: cognoscit Deus, quod etiam ipse concurreret cum illis ad credendum, vel cerneret vt crederent: quia ex natura rei ille effectus haberet aliquam connexionem cum voluntate Tyriorum & Sidoniorum, & consequenter cum concursu & decreto ipsius Dei.

XIII.
Refellitur.

Sed hæc omnia falsa sunt, & difficiliorem ac obscuriorem reddunt hanc rem: nam in primis quod dicebatur de cognitione decreti diuini in iudicio & comprehensione intellectus, repugnat diuinæ libertati: quia illud iudicium est mere naturale: ergo si ex vi eius voluntas est determinanda ad hoc potius quam ad illud non liberè,

libere, sed necessario determinatur per influxum necessarium à causa, vel conditione necessaria. Consequentia nota est ex dictis: antecedens patet, quia illa diuina comprehensio ut antecedit voluntatem, non est unde habeat ullam indifferentiam, sed est omnino naturalis. Præterea ostenditur, id esse falsum, quia omne bonum extra Deum, etiam si sit melius & vtilius creaturæ, ipsi tamen Deo necessarium non est, neque ad perfectionem virtutis eius pertinet illud velle: ergo nullum iudicium, quantumvis comprehensuum de huiusmodi bonis determinat voluntatem Dei ad volendum hoc vel illud.

Hinc consequenter constat inutilem esse illam distinctionem, nam licet sit connexio inter conditionem propositam, & effectum dummodo non sit necessaria hebitudo, sed cum indifferentia libertatis, non potest ex vi talis connexionis futurum decretum cognosci, ut in exemplo de Sidoniis, quamuis effectus credendi esset accommodatus voluntati Sidoniorum in tali opportunitate constituta, non inde fit, Deum concurrere cum illis, aut effectum ut ipsi crederent, etiam si vellent, ut talis conditio in re constitueretur. Neque vero è conuerso dici potest, quod, videndo esse futuram voluntatem Sidoniorum, si talis conditio adesset, vidit consequenter suum concursum seu suum decretum vel absolute futurum, quia ille effectus seu actus voluntatis Sidoniorum supponit maxime iuxta hanc sententiam, decretum diuine voluntatis volentis, vel actum, vel saltem concurrere ad actum: non ergo potest hoc decretum à Deo in illo effectu cognosci. Altera vero pars, scilicet quando conditio & decretum Dei non habent connexionem, est in aliquo sensu vera; non tamen in alio supra declarato, scilicet, si solum iudicetur concomitantia quæ nihil repugnat, quæ vel nunc Deus habeat tale decretum, vel cognoscat, an habere illud posita hac vel illa conditione.

XIV.

His ergo modis non recte explicatur hæc scientia per ordinem ad decretum diuine voluntatis. Et accedit præterea difficultates omnes supra tactæ contra sententiam asserentem, prædeterminare Deum voluntatem efficaciter ad suos actus, & huiusmodi prædeterminationem esse necessariam ad operandum: quoniam hæc sententia manifeste supponit & continet illam. Unde sequitur iuxta hanc opinionem, Deum præscivisse illam conditionalem: si Adam creatur, &c. peccabit, quia præscivit decretum voluntatis suæ determinandi. Adam ad actum peccati, si in tali occasione constitueretur, quod quam sit alienum à veritate & pietate, supra dictum est. Et præterea quando Sancti inquirunt, cur Deus creauerit Adam, quem præsciebat casurum: certe supponunt, non fuisse casurum ex determinatione Dei, alioqui non haberet locum illa, quæstio, sed alia magis perplexa, scilicet, cur diuina voluntas suo decreto determinare deberet voluntatem Adæ ad talem actum & consensum, cum voluntas Adæ sine hac determinatione cadere non posset? Unde præterea inquiri oportet, talis determinatio sit necessaria ad veritatem illius conditionalis, necne? Si est necessaria tollitur libertas ad non agendum in habentibus illam, & ad agendum in non habentibus, ut supra late deductum est. Quare hoc modo explicatur huius scientiæ nulla est utilitas ad declarandam prædeterminationem Dei, & alia supra dicta. Si vero non est necessaria, ad huc habet locum hæc conditionalis: si homo creetur à Deo in tali occasione, & non determinetur ad hoc vel illud.

lud à Deo, faciet hoc vel illud, in qua altera pars est vera: ergo illa seiri potest sine illo decreto, cum in ipsamet excludatur.

De sententia.

Dicendum ergo est, Deum cognoscere hæc futura conditionata sua infinita virtute intelligendi, penetrando immediate veritatem, quæ in ipsis est, seu concipi potest; neque indigere aliquo alio medio ut illa cognoscat. Qui modus dicendi, est consentaneus his auctoribus, qui dicunt: Deum cognoscere futura contingentia immediate intuendo, veritatem eorum quos supra capit. 3. citauimus, & in idem fere redit, quod alii dicunt, cognoscere Deum futura ex vi infinitæ representationis suarum idearum. Declaratur autem in hunc modum, ut dixi, ex parte Dei & principii cognoscendi non oportet quærere alium modum vel rationem cognoscendi, quam ipsum lumen infinitum Dei, & perfectionem ac æternitatem scientiæ eius, ex vi cuius apprehensa quacunque re, seu quacunque complexione rerum à nobis enunciabili, naturaliter ex efficacia luminis indicat, quid veritatis sit in vnaquaque re, seu in quacunque obiecto cognoscibili: & in hoc sensu vere loquuntur qui dicunt Deum cognoscere hæc omnia per suas rationes æternas, & ex vi earum. Vere etiam dici potest, scientiam Dei ex vi æternitatis ad hæc omnia cognoscenda extendi, quia illud immutabile iudicium Dei tale est, ut non solum attingat quidquid futurum est in aliqua differentia temporis re altere futura, sed etiam quidquid futurum esset in quacunque differentia temporis possibili, si Deus voluisset creare illud. Ex parte autem obiecti, seu rei cognoscendæ, neque oportet, ut aliquod medium intercedat, quia verus ipsa in se & sine alio medio videtur à Deo; quia nullum medium habet & vnumquodque cognoscitur à Deo sicut est: neque etiam requirit entitatem aliquam realem, præter eam, quam habet obiective in intellectu diuino: quia, ut dixi, non concurrunt ad illam cognitionem ut principium eius, sed mere terminando; & adhuc non requiritur actualis existentia, si aliqui in cognoscente sit sufficiens virtus & principium talis cognitionis.

Vnde obiter constat (quod multum hæc sententiam confirmat) fere non esse maiorem difficultatem in hac scientia conditionatorum, quam ab solutorum contingentium: quia in vtriusque cognoscitur veritas rei, licet in causis suis videatur esse indeterminata, & à parte nondum existat: cognoscitur autem per conformitatem & comparisonem ad rem, prout in tali tempore & modo existet, vel absolute, vel sub conditione: ergo scientia diuina ad omnes has veritates extenditur ex vi suæ infinitæ comprehensionis. Nec refert, quod res absolute futura, aliquando habitura sit realem existentiam, non vero res sub conditione tantum proposita, quia illa realis existentia vere non est, antequam in propria duratione, & mensura res producat, sed solum per ordinem ad illam, propositio de futuro habet veritatem, & diuinus intuitus æternæ ratione suæ immensitatis ad illam terminatur, ac si iam vere existeret. Sic ergo in præsentia, licet res actu non existat, nec absolute existentia sit, propositio conditionata habet veritatem per habitudinem & conformitatem ad illam sub existentia apprehensam cum prædicta conditione: & diuinus intuitus ratione suæ infinitatis extendi poterit ad videndum, quid sit

rei coniungeretur, aut quid ab illa prodiret, si tali modo constitueretur. Est ergo in his futuris omnibus idem cognitionis modus.

CAPVT VIII.

Quomodo cognoscit Deus hac futura in decretis liberis sue voluntatis.

QUAE haecenus diximus, precipue procedunt de actibus voluntatis creatae, qui proprie futuri sunt in Deo enim, propter aeternitatem & simplicitatem suam nihil videtur esse proprie futurum: licet nos ita loquamur, quia diuinas res ad modum creatarum accipimus, & declaramus. Et quidem ad intentionem praesentis operis sufficere videbuntur ea, quae de scientia horum futurorum in voluntatibus creatis dicta sunt: ad materiam tamen complementum, & ut difficultatibus omnibus plene satis factum sit, necessarium visum est hanc scientiam etiam in diuina voluntate declarare.

I. Ut autem difficultas intelligatur, aduertendum est, in diuina voluntate, eo quod vere libera sit quaedam decreta libera à Theologis considerari, quae prout libera sunt, id est, prout ad talia obiecta libere terminantur, possunt non esse in Deo ex aeternitate, quamuis postquam semel fuerint, variari non possint propter Dei immutabilitatem. De quibus decretis controuersia est inter Theologos, addantne aliquid rei actui necessarium diuinæ voluntatis, vel tantum aliquid rationis: ea vero quaestio nihil ad rem praesentem attinet: utroque enim modo locum habet difficultas quam tractamus: & ideo ab illa nunc abstrahimus, quam in disputatione decima sexta, Metaphysicæ copiose tractauimus, & ex ibi dictis supponimus, hæc decreta nullum realem modum Deo addere, etiam si de illis nos ita loquamur, ac si illum adderent, quia non possumus aliter loqui.

III. De his ergo diuinis decretis docuerunt aliqui **Prima sententia.** viri docti, non posse Deum illa scire ad modum futurorum contingentium, vel absolute, vel sub conditione, etiam si actus liberos creatos Deus ita cognoscat.

Ratio. Rationem autem differentiae reddunt aliqui ex principio tacto capite superiori de modo cognoscendi hæc futura in causis, seu in voluntatis cognitione. Dicunt enim, hanc cognitionem causae debere esse talem, ut non solum sit voluntatis comprehensio, sed etiam supercomprehensio: at vero Deus creatas voluntates non solum comprehendit, sed etiam excedit illas infinite, quod est supercomprehendere, voluntatem tamē propriam: licet comprehendat, non tamen excedendo, sed adaequando tantum: & ideo non supercomprehendit, nec cognoscit hæc futura de tali voluntate.

Refertur ratio. Hæc vero ratio mihi nullo modo probari potest: in primis enim supponit falsam sententiam, hæc scilicet futura cognosci in virtute seu dispositione voluntatis per comprehensionem eius. Deinde priusquam consideremus virtutem & facultatem ex parte cognoscentis, inquiramus de veritate & connexionem ex parte obiecti cognoscibilis: aut enim in voluntate libera creatae sic disposita cognoscibile est quid actura sit vel esset, si ita esset disposita: vel non est cognoscibile. Si non est, ergo, quantumuis supercompre-

Opus. Suarez.

hendatur talis voluntas, nunquam in illa id cognoscetur. Si vero est cognoscibile, ergo quantum est ex vi obiecti, etiam in voluntate increata erit cognoscibile, quam determinationem liberam sit habitura in hoc vel illo euentu: quia praecise considerando obiectum non est maior ratio nec connexio in vno, quam in alio: ergo etiam ex parte virtutis cognoscentis, diuina, tam poterit cognosci vnum, quam aliud, alias aliquid ex se cognoscibile non caderet sub cognitionem Dei ex defectu virtutis cognoscentis, quod est manifeste falsum: Declaratur tandem in hunc modum ex supra dictis: quia, quantum ad hanc rationem comprehensionis, quæ est cognoscere rem, quantum cognoscibilis est, tam perfecte cognoscit Deus suam voluntatem, quam creatam: si quis autem est excessus in diuina scientia respectu voluntatis creatae, solum est, vel quasi materialis in genere entis, vel quia diuina scientia plura posset comprehendere in illa voluntate, si plura in illa continerentur: sed ista differentia solum est per accidens, ut in vna voluntate potius cognoscatur determinatio libera, quam in alia: igitur.

IV. Ut ergo hæc opinio aliquo modo verisimilis fiat; non ex parte virtutis cognoscentis seu ex illius excessu, sed ex parte obiecti reddenda est ratio: videlicet, quia nec re ipsa, nec secundum rationem potest Deus videre hæc futura decreta libera, prius quam sint praesentia actu in se ipsis. Itaque, propositio (ut more nostro loquamur) in qua Deo attribuitur aliquod decretum liberum: ut vel le creare mundum, non prius ratione habet determinatam veritatem, quam Deus intelligatur actu habere in sua aeternitate illud decretum, & ideo non obicitur diuinae scientiae ut exhibendum, sed ut iam exhibitum. Quod aliter contingit in voluntatibus creatis: & ideo est in his locus cognoscendi futura, vel absoluta, vel conditionata priusquam in se ipsis actu sint, non tamen in decreto libero voluntatis Dei. Assumptum declaratur primo, quia in aliquo signo aeternitatis intelligimus Deum ut scientem & comprehendentem seipsum, & nondum scientem suas determinationes liberas etiam ut futuras, vel absolute, vel conditionaliter; ergo in illo signo non est determinata veritas in illo obiecto. Antecedens patet de illo signo aeternitatis, in quo intelligimus, Patrem generare Filium: producit enim illum ex comprehensione sui, & non ex aliqua scientia sui decreti liberi: quia hæc non est simpliciter necessaria: Filius a. solum per scientiam omnino necessariam producit: ergo in illo signo non intelligimus in Deo scientiam sui liberi decreti. Prima vero consequentia probatur, quia in nullo signo est obiectum cognoscibile, in quo non cognoscatur à Deo; ergo, si in illo signo non scitur, neque illud obiectum scibile est: ergo non habet determinatam veritatem. At vero post signum illud intelligitur voluntas diuina actu iam libere decreuisse; ergo nullum signum relinquitur in quo possit illud liberum decretum ut futurum cognosci. Probatur minor, quia liberum hoc decretum Dei non habet dependentiam (ut ita dicam) seu non praesupponit, nec requirit aliam scientiam praeter illam necessariam, ergo statim post illam concipi debet ut actu praesens; nam cum in aeternitate omnia sint simul, hæc signa rationis solum distinguuntur secundum praesuppositionem obiectorum, vel rationem formalium in se: ergo seclusa hac praesuppositione, nulla est ratio ordinis, nec fundamentum

IV. Alio modo exponitur dicta sententia.

ad fingendum illa signa. Confirmatur, quia, sicut hæc scientia non est simpliciter necessaria, ita et nec liberum decretum: ergo ex hac parte, non habent ordinem, & aliunde decretum voluntatis est formaliter liberum, & ab illo prorsus resultat denominatio libertatis in scientia: ergo ex hac parte in aliquo signo rationis prius debet intelligi actualis voluntas, quam scientia eiusdem voluntatis ut futura. Ac denique confirmatur, quia alias prius scivisset Deus ut futura omnia libera decreta, quæ nunc habet; quam viderit præsentia: ergo vidit illa, non tantum ut non conditionate futura, sed ut absolute, quia solum præsupponunt naturalem dispositionem divinam scientiæ voluntatis, bonitatis: & potentiz: consequens autem videtur falsum: tum quia rei æternæ videtur repugnare illa antecedensio futuri: tum etiam quia alias in illo signo ante actuale decretum suæ voluntatis haberet Deus scientiam de effectu futuris à voluntate creata, non tantum conditionatam, sed absolutam, vel visionis: tum denique propter illud inconueniens, quia impediretur libertas Dei: nam posita illa scientia, iam non potuisset Deus non habere illa decreta: sicut solent dicere Sancti, Luc. ferunt vel Adā non præcivisset lapsum: quia, si præcivisset non potuissent non cadere: ut videtur licet in Anselmo de casu diab. c. 21. & Eusebio lib. sexto de præparatio. euangel. ca. 9. Theodor. in id. Ierem. 26. Ne auferas Verbum fortasse audient.

Vera sententia.

V. Dicendum nihilominus est hanc sententiam, quantum ad id, quod est perfectionis in illa, extendi ad libera decreta Dei, ita ut Deus ea intueatur non solum, ad modum rerum præsentium sed etiam ad modum futurarum, seu eadē vi & ratione, quæ cetera futura cognoscit: & hoc sufficere possit cognoscere illa ut futura vel absolute, vel sub conditione. Fundamentum huius assertionis idem omnino esse debet, quod dereliquis actibus liberis: addendo solum, nullam sufficientem rationem differentie reddi posse inter divinam & creatam voluntatem, ut in altera hæc futura possent cognosci, & non in alia. Quod primo ostendo in his decretis liberis, quæ de facto non sunt in divina voluntate: possent autem esse, si alia non fuissent, vel si hoc vel illud accidisset. Ut (verbi gratia) nunc Deus non prædestinavit homines, qui ex Adamo non sunt generandi: si autem decrevisset Deus, producere genus humanum in alio homine ex progenie illius, alios prædestinasset, de quibus nunc nihil decrevisset: ergo de illis hominibus potest nunc obijci intellectui divino hoc enunciabile: si creassem humanum genus in tali homine, ex illius progenie hos vel illos elegissem: & similia exemplum sunt infinita cogitari, de quibus habemus in Scriptura nonnullum vestigium, Psal. 80. Si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliasset. Vbi Basiliius & alii notant esse absolutam prædictionem, & particulam forsitan, non esse positam ad minuendam certitudinem. Ad idem induci potest illud Matth. 26. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & ipse exhibebit mihi plusquam duodecim legiones angelorum? In his ergo conditionalibus locum habent omnia argumenta supra facta de voluntatibus creatis, quia in illis obiectis est determinata veritas: ergo in se est cognoscibilis per divinam ac infinitam virtutem cognoscendi. Item differentia de super comprehensione exclusa iam

est. Altera verode existentia æterna decreti liberi hic locum non habet, quia hoc decretum non est positum ab æterno, ut supponimus. Solum ergo est differentia, quia si illud decretum poneretur in Deo, nihil adderetur voluntati eius: in voluntate autem creata non ponitur sine additione alicuius actus. Hæc autem differentia ad rem præsentem impertinens est. Quid enim refert, quod decretum liberum addat, vel non addat aliquid, ut cognosci possit? Sicut et præsens decretum liberum nihil addit his, quæ necessario sunt in Deo, & nihilominus perfectissime videtur propria & intuitiva visione. Quod vero dicunt alii, has conditionales respectum divinæ voluntatis non cognosci, quia conditio nihil confert ut tale decretum sit, vel non sit, nihil inuat, tum quia id non est in universum verum: potest enim aliquando conferre, ut si Petrus orturus esset Deum, an Deus voluiturus esset illum exaudire: nam oratio ad inclinandam voluntatem confert: tum etiam, quia, quando conditio nihil confert, potest agnoscitur concomitantia, etiam si non cognoscatur causalitas vel rationalis voluntatis, ut supra dictum est.

Secundo de his decretis liberis, quæ de facto Deus habet præsertim de his, quæ ex se solo habet (ut ita dicam) id est, quæ in illo non supponunt ex parte voluntatis nisi proprias perfectiones, ut est voluntas creandi mundum: de his inquam clarum est, secundum rem non potuisse prius conditionally, quam absolute præcisci: quia omnis conditio, quæ ad illas antecedit seu prægritur, supponitur, ut in re posita, quia non est alia, nisi quod Deus habeat talem naturam, bonitatem, voluntatem, &c. conditionalis autem, quæ supponit conditionem in re positam, transit in absolutam: ut voluntas creandi mundum hunc quam Deus ab æterno habuit, nullam suppositionem liberam supponit: & ideo idem fuit cognoscere Deum hanc conditionalem. Si materia talis est natura, libertatis ac bonitatis, hoc voluntas & absolute scire, mea voluntas vult creare mundum: quia illa suppositio in se & ut scita, necessario supponitur. Quod ante nihilominus huiusmodi decretum possit prius ratione cognosci ut futurum, quam ut actum præsens: seu (quod idem est) quod possit cognosci eadem vi & ratione, quæ cognoscuntur alia futura conditionalia, probatur primo in hunc modum, quia, quamvis illud decretum in se sit æternum & actu præsens, tamen cognosci potest quasi independentem ab illa actuali præsentia, quod per hanc hypothese optime explicatur, si per impossibile illud decretum non esset æternum, & aliquando illud habiturus esset Deus, nihilominus, semper cognovisset, suam voluntatem fore illud decretum habituram: ergo et si nunc sit æternum, intelligitur cognoscibile de divina voluntate ad modum futuri, & independentem ab actuali præsentia: & hoc solum, est prius ratione cognosci, ut futurum quam ut præsens, quia, ut in argumentis non est contrarium tangebatur, hæc prioritas non est in re, sed ad explicandam vim, & modum cognitionis consideratur ex ordine vel independentia obiectorum.

Secundo hoc ipsum ita declaratur: quia quodlibet decretum Dei liberum æternum sit, nihilominus prius ratione concipimus cognoscere hoc Deum voluntatem suam quatenus potest hoc vel illud libere velle, quam ut actu volentem: hoc vel illud: ergo etiam prius ratione potest eandem voluntatem cognoscere ut volentem, quam actu volentem: pariter consequentia, quæ neque ex parte obiecti est maior repugnantia,

VII.
Tertio a ra-
tio.

ria in vno, quam in alio, neque ex parte cogno-
scentis potest iustificari virtus decernere neque ex-
ternitas ipsius diuini decreti repugnat, vel ex-
cludit nunc ordinem secundum rationem. Vt si
Deus crearet ab aeterno voluntatem angelicam, &
illa ex aeternitate haberet actum liberum, non
repugnaret, Deum cognoscere illum actum non
solum ut praesentem reali, sed etiam ut ema-
naturum a tali voluntate. Si enim hoc cognosci
potest de re quae est in tempore futura, cur non
potest cognosci de re aeterna secundum quem-
cunque ordinem rationis considerata? Atque
hoc exemplum satis declarat non esse necessa-
rium haec futura, prout cadunt in hanc scientiam,
dicere ordinem durationis, sed sufficere ordi-
nem causalitatis seu rationis.

Tertio hoc ipsum confirmatur, supposito alio
principio, in quo omnes auctores huius senten-
tiae conueniunt; scilicet, habere Deum hanc
scientiam conditionatam de actibus voluntatis
creatae, prius secundum rationem, quippe a quid
libere debeat circa viam creaturam voluntati.
Ex quo argumentor in hunc modum. Prius ratio-
ne, quam Deus habeat hanc scientiam condi-
tionatam de creatura, habet scientiam sim-
pliciter necessariam de omnibus, quae pos-
sunt creatura conuenire: nam iuxta probabi-
liorem opinionem hanc scientiam simpliciter in-
telligentia creaturam habet: Deus in illo primo
signo, in quo se ipsum comprehendit, seu in quo
Pater generat Filium, in quo nondum intelli-
gitur habere hanc scientiam conditionatam;
quia non est ita simpliciter necessaria, ac
scientia simpliciter intelligentiae; & nihilominus
in alio signo aeternitatis dicitur Deus habere
illam scientiam conditionatam prius ratione
quam circa creaturas habeat decretum liberum
voluntatis: ergo admittitur in intellectu diuino
scientia non omnino necessaria, sed aliquo mo-
do libera prius ratione quam sit in voluntate
decretum liberum: ergo eadem ratione, praer-
cedere potest in intellectu diuino similis scien-
tia aliquo modo libera habens pro obiecto i-
psium decretum liberum voluntatis Dei prius
ratione, quam tale decretum in re positum in-
telligatur. Patet consequentia, quia neque ex
parte scientiae & actus liberi est maior ratio, ne-
que est maior connexio inter voluntatem crea-
ta & actum suum, quam inter voluntatem diuinam
& suum decretum: est enim hoc perfectissime libe-
rum. Neque assignari potest vlla iustificans ratio cur
hoc magis repugnet in voluntate increata, quam
in voluntate creata: Confirmatur: quia in illo
secundo signo rationis, in quo ante decretum suum
voluntatis actum positum cognoscit Deus de vo-
luntatibus creatis, quid sint acturae, si hoc vel il-
lad ipsi accidat, nostro modo intelligendi, est
in Deo noua scientia circa creaturas praeter eam
quae est pura simpliciter intelligentiae & compre-
hensionis omnis potentiae creaturae; ergo in eo-
dem signo intelligitur Deus habere aliquam
scientiam voluntatis suae praeter simplicem in-
telligentiam & comprehensionem potentiae eius.
ergo, sicut de voluntate creata cognoscit
quid actura sit ex aliqua hypothese, ita de volun-
tate sua cognoscit quid voluntas sit ex hypo-
thesi, quam in re positam videt, scilicet, quod
est talis naturae, bonitatis &c. Patet consequen-
tia quia nulla est ratio ob quam in eo signo
non illa connexio libera sciri possit in
voluntate creata, non autem
in increata.

IX.

Neque contra hoc obstant rationes superius
factae, sed earum potius responsio veritate
hanc amplius confirmabit. Ad primam ergo &
praecipuam ex signis aeternitatis desumptam,
dicendum in primis est, non esse vniu-
salem: procedit enim de liberis decretis, quae Deus ha-
bet, non vero de illis, quae habere posset, vel ha-
biturus esset circa aliquas res, si quippiam aliud
circa illas disposuisset, vel si illa aliter se gessis-
sent: Deinde dicitur, etiam in illis decretis libe-
ris, quae nunc habet Deus, non recte procedere
discursum ibi factum. Quod ut melius intelli-
gatur, aduertendum est, haec signa rationis, quae
in aeternitate distinguimus, non esse cogitanda
tanquam quaedam instantia, in quorum vno a-
liquid intelligitur esse, quod non est in alio; sed
potius explicanda esse quasi per abstractionem
praesentiam, vel per independentiam aut praer-
suppositionem secundum rationem formae
praesentiam: hoc ergo sensu verum est, scientiam
per quod Verbum generatur, ratione antecedere scien-
tiam futurorum, etiam conditionatam; & in illo si-
gno non habere futura contingentia, tam abso-
luta quam conditionata, determinatam veri-
tatem, quamquam illud non tam sit signum in
quo, quam a quo, seu independentiae & maioris
necessitatis. Per haec ergo nihil aliud significa-
tur, quam futura contingentia non habere illam
necessitatem, quam habet scientia, per quam
Verbum producit, tamen in eodem sensu ve-
rum etiam est, posse intercedere signum ratio-
nis in aeternitate, inter illud primum neces-
sariae scientiae & aliud, in quo videtur intuitiue
decretum liberum, tanquam actu iam habitum
seu existens: tale autem signum est illud, in quo
cogitatur futura libera etiam in voluntate
ipsa Dei, ex aliqua hypothese, quae si nunquam sit
ponenda in esse, scientia manet pure conditio-
nata: si vero conditio sit iam posita, illa scientia
deinit esse conditionata, & transit in absolutam.
Ratio vero huius prioritatis secundum ratio-
nem, iam a nobis explicata est ex independentia
obiectorum: nam veritas illa ut futura, & fun-
data solum in tali connexione extremorum,
praescindendo ab actuali existentia pro eadem
mensura vel eodem signo, est de se abstractior,
& independens ab illa reali praesentia: &
ideo ut sic est prius ratione cognoscibilis. Quod
vero decretum liberum non addat voluntati
Dei aliquid rei, sed respectum rationis tantum
(in quo aliqui vim faciunt, nihil ad praesentem
causam referre, quia Deus non cognoscit haec de-
creta fingendo respectus: & licet hoc esset ne-
cessarium, posset ut futurum intelligi talis res-
pectus.

X.

Vnde prima confirmatio, quae ex formali li-
bertate voluntatis sumebatur, potius suadet
oppositum, quia hoc ipso, quod scientia non est
in se libera, sed necessario fertur in obiectum
prout cognoscibile est intelligimus, eo etiam
ordine secundum rationem ferri, quo obiectum
est cognoscibile: & quia ex parte obiecti
prius magisque necessarium est possibile, ideo
ad hoc scientia primo terminatur. Deinde, quia
etiam futurum ut sic prius ratione est, quam ac-
tu existens, ideo prius etiam secundum ratio-
nem ad illud terminari intelligitur.
Ad secundam autem confirmationem, cum ad se-
cundam inferatur, quod etiam respectu creaturarum data
scientia absoluta futurorum antecederet ad de-
cretum liberum diuinae voluntatis, distin-
guere

guere oportet: Antecederet ad illud ut cognitur, falsum est: quia saltem necessarium est præcognoscere decretum liberum voluntatis diuine, ut secundum rationem futurum proxime post talem scientiam: nam ex illo pendet absolute futura in creaturis: Si vero inferatur, quod illa scientia antecedit ad illud decretum, ut actu in re positum, secundum rationis ordinem: sic cōcedenda est sequela. Neque hinc sequitur aliquid inconueniens: neque est imperfectio vlla, sed potius maxima perfectio, quod nimirum Deus variis modis ratione distinctis hæc futura cognoscere intelligatur, quibus hæc esse cognoscibilia excogitari potest.

XI.
Quomodo habet scientia diuinam libertatem non impediat.

Ad vltimum autem inconueniens ibidem deductum, quod solet esse præcipuum fundamentum contrariæ sententiæ, nimirum quia per hanc scientiam impediri videtur usus libertatis in diuina voluntate. respondetur, negando consecutionem. Et in primis eadem fieri potest in scientia & libertate animæ Christi, & ab omnibus necessario soluenda est. Certum est enim, beatam Christi animam ab instante suæ conceptionis vidisse quidquid Deus vidit scientia visionis, & consequenter vidisse, semperque præsentibus habuisse omnes actus suæ voluntatis, quos per totum vitæ tempus habitura erat: & tamen hoc non abstulit ei libertatem: ergo, quamuis in æternitate ipsa intelligamus, Deum secundum rationem præscire quid voliturus sit, non ideo tollitur libertas Dei. Quod ita explicamus: fingamus, Deum in tempore incipere velle aliquid, tunc facile intelligeretur, potuisse Deum ab æterno præscire quid in tempore voliturus esset: & tunc intelligeremus id scire sine præiudicio libertatis, sicut in anima Christi Domini id intelligimus: ergo idem intelligendum est etiam si omnia sint æterna. In vtraque ergo difficultate dicendum est, illam scientiam non auferre libertatem propter duo. Primum est, quia, licet videatur induci necessitas quedam ex suppositione, tamen ipsa scientia, quæ præcedere dicitur, ex parte obiecti supponit veritatem pendentem ex libero usu voluntatis: nam, ut dixi in simili, Deus non est hoc voliturus, quia scit se hoc voliturum, sed potius, quia vo-

luntarius est, ideo scit: & ita illa suppositio non est omnino antecedens, ut libertatem tollat. Secundum est, quia illa scientia nec proponit obiectum voluntati, nec mouet illam ad volendum, vel nolendum, sed est quasi mera speculatio rei futuræ, ut dicere solent Theologi de scientia visionis, & ideo non immutat modum operandi voluntatis, sed mere extrinsece se habet, sicut scientia vel intuitio quæ est in alio.

Dicitur hac ratione satis intelligi, scientiam illam inferre voluntati necessitatem quædam exercitium, videri tamen necessitate illam quoad specificationem, ne possit contrarium actum habere: sicut dici solet de homine habente reuelationem absolutam suæ damnationis, non quidem necessitati ad desperandum, prolixa tamen impediri seu necessitari ne possit sperare. Consequens autem est plane absurdum: primo, quia alias nunquam & respectu nullius obiecti haberet Deus libertatem quoad specificationem, quia circa omnia obiecta & semper habet hanc scientiam.

Secundo, quia, si diuina voluntas secundum se haberet hanc libertatem quoad specificationem, & hæc scientia illam tolleretur, destrueretur obiectum suum & seipsam, quia sciendo de futuro tali libertatem, tolleretur illam. Respondetur, negando simpliciter sequelam propter easdem rationes supra adductas: nam, sicut hæc suppositio, quia habet condiciones supra declaratas, non tollit libertatem quoad exercitium, ceteris stante illa, non possit voluntas non exercere actum: eadem ratione, quamuis eadem facta suppositione non possit exercere actum contrarium, non id prouenit ex necessitate quoad specificationem, sed ex impossibilitate illarum rerum, quarum altera, scientia videlicet, supponit iam futurum decretum omnino liberum, & ideo talis scientia non destruit seipsam, neque obiectum suum: quia vtrumque simul per illam scitur, & voluntatem scilicet ex se omnino liberam.

re hoc futuram: & quod stante hac scientia, non potest cum illa componi ut aliud faciat.

(: :)

BREVIS

RESOLVTIO QVAESTIONIS DE CONCVRSV, ET EFFICACI AVXILIO DEI AD ACTVS LIBERI arbitrii necessarius.

An consistat in aliqua motione, quæ sola sua vi, & natura physice prædeterminat voluntatem humanam.

VM superiorum iussu de quaestione proposita sententiam, quam veram censeo, confirmaturus, ac declaraturus essem, diu multumque cogitavi, an breui compendio, vel

prolixa disputatione, id facere expediret, memor illius sententiæ Augustini. *Laborem homines in discendo, & breuia non valent intelligere, & prolixa non amant legere.* Namque inter homines etiam doctissimos quidam rerum multitudine

tudine, & integra ac exacta dispositione delectantur, & alii breuitatem, & concisum dicendi modum exoptant. Quamobrem ut omnibus, quod in me esset, satis facerem, utrumque scribendi genus in hac re his temporibus grauissima amplexus sum. Prius enim integrum opus tribus libris digestum confeci, in quo omnia, quæ ad huius causæ perfectam intelligentiam, & examinationem conferre poterant omni diligentia congesti. Deinde quoniam non nullis tam prolixum opus perlegere fortasse molestum esset aliis vero per grauiiores occupationes minime id liceret, decreui hac breui summa totius controversiæ punctum attingere, ac comprehendere. Quæ in quatuor breues partes diuiditur: in prima sententia questionis aperitur; in secunda quorundam Theologorum noua sententia proponitur: in tertia causas, & rationes ob quas illa sententia displiceat mihi, referam; in quarta meam sententiam confirmabo, & declarabo, & obiter ea, quæ contra illam obici possunt, postquam insinuaturo, dissoluam. Quia vero Lectori gratum erit, interdum ea quæ breuiter attinguntur, fusius tractata perlegere, aut ea quæ ex auctoribus referuntur, ex propriis fontibus haurire, hanc diligentiam adhibui, ut semper in margine vtraque loca indicarentur.

Questionis sensus.

II. **Principio** questionis sensus & punctus hoc modo declaratur. Conuenimus omnes inter quos hæc controversia versatur homines indigere diuino auxilio supernaturali & gratuito, tam excitante, quam adiuvante, ad opera supernaturalia præstanda. Rursus omnes docemus, hæc auxilia in multis hominibus esse vere ac proprie sufficientia, etiam si in eis non habeant effectum; quæ idcirco dici solent inefficacia, quoad effectum, id est, non actu operantia, etiam si ex se sint potentia ad talem effectum in aliis vero hominibus sunt hæc auxilia efficacia; satis enim per se constat, plures homines his diuinis auxiliis præparatos, & adiutos conuerti, credere & poenitere, aliosque supernaturalis actus operari, atque adeo habere auxilia, non tantum sufficientia, sed etiam efficacia, id est, actu efficientia illa opera, propter quæ talia auxilia conferuntur. Punctus ergo controversiæ est, quid addat hoc auxilium efficax supra auxilium sufficientia? aut cur in vno habeat actualem efficaciam, & non in alio.

Prior sententia.

- III. **Prior sententia**, quam nonnulli Theologi defendunt, in hoc consistit. Auxilium efficax vltra id totum, quod includit auxilium sufficientia, addere quoddam aliud auxilium Dei distinctum ab ipso actu libero, quo voluntas consentit vocationi Dei; & est causa eius, & prius natura quam ille.
- IV. De quo auxilio hoc dicent. Primum à solo Deo fieri, voluntatemque ad illud recipiendum solum passiuè se habere, quia non est actus eius sed quoddam actuum principium ipsius actus, seu consensus voluntatis.
- V. Secundo, nullum hominem, siue quum primo conuertitur ad Deum, siue, quum per habitum infusus operatur, posse actus humanos supernaturalis exercere sine hoc auxilio, quia repugnat supernaturaliter agere sine auxilio efficaci Dei.

Tertio, nullum, qui hoc auxilium recipit, non operari, seu non conuerti, aut non consentire, non ex aliqua præscientia Dei, sed quia illud auxilium talis est naturæ, & talem modum actualitatis habet, ut potenter, & infallibiliter faciat voluntatem secum operari & consentire quamuis ita suauiter, ut voluntas libere consentiat.

Quarto, per hoc auxilium formaliter determinari voluntatem ad vnum actum, & exercitium eius, quia, voluntas, quæ ex se erat indifferens ad eliciendum, vel non eliciendum talem actum, vel etiam ad eliciendum alium, affecta hoc auxilio, formaliter determinata manet ad cooperandum illi, ita ut non silet, habere tale auxilium, & non cooperari illi, vel aliquid illi repugnans operari.

Quinto, voluntatem, prius naturæ, quam de se determinet ad suum actum præstandum, effectiue prædeterminari à solo Deo, ipsa voluntate solum passiuè se habente, quoad hanc prædeterminationem, quæ est quasi in actu primo. Nam actualis operatio, seu actus secundus volendi non est in voluntate (etiam ex horum auctorum sententia) absque eius cooperatione & vitali, & libera: esset enim apertus error oppositum asserere, sed eorum sensus est inter voluntatem ipsam ex se omni, non indifferentem & existentem in actu primo, quali remoto, & ipsum actum volendi qui est secundus & vltimus actus, intercedere quandam determinationem in actu primo, quæ solum solus Deus facit in voluntate, infundendo illi prædictum auxilium, hanc prædeterminationem aliqui physicam vocant, alii quasi physicam, alii omnino ex se efficacem: sed non est hærendum in voce: nam sensus est idem, scilicet hæc prædeterminationem esse talem, ut ex præcisa virtute sua omnino determinet voluntatem ad actum seu consensum.

Sexto, huic auxilio attribuunt omnia, quæ vel Scriptura sacra, vel Consilia, vel Sancti Patres, præsertim Augustinus, dicunt de diuina gratia in nobis operante, velimus, faciamus, & consentiamus: & de Deo, quod ipse sit qui in nobis operatur velle & perficere, qui discernit iustum ab iniusto, qui miseretur cuius vult, quia non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis, & similia.

Septimo, hinc consequenter aiunt, hoc auxilium dari vel negari ex sola diuina voluntate: nam cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Ex quo infertur, quod si Deus non decreuit dare, & non est in potestate hominis habere illud cum à solo Deo possit conferri, & nulla possit in homine excogitari dispositio libera, per quam sit in potestate eius tale auxilium à Deo obtinere. Quia vel illa dispositio futura esset ex solis viribus naturæ, & ita discretio operantis, & non operantis, sed habentis & non habentis, auxilium efficax oriretur ex solo bono vi naturali liberi arbitrii, etiam ex parte eius qui operatur; & habet auxilium efficax, quod est Pelagianum: vel illa dispositio esset ex alia priori gratia: & illam etiam solus Deus facit in homine, cum sit prior in omni consensu libero & supernaturali, imo & auxilio efficaci ad illum necessario, ergo illa gratia non erit in potestate hominis, cum ad talem gratiam non possit alia dispositio requiri, ne procedatur in infinitum & deuoluamur semper in eandem difficultatem: ergo semper totum auxilium

xilium efficax, quatenus ab illa priori gratia pēdet, non erit in potestate hominis. Itaque iuxta hanc sententiam distributio huius auxilii in sola libera Dei voluntate ponenda est, qui dat illud cui vult negat, nulla alia spectata ratione ex parte hominis, & ita docent, qui in ea doctrina consequenter loquuntur. Et in hoc auxilio constituitur totum negotium prædestinationis hominum quoad infallibilem effectum eius.

Octauo, quid sit hoc auxilium non satis declarant, diuisi enim sunt: ad duos tamen modos reducuntur omnia, quæ dicunt. Vnus est, hoc auxilium esse qualitatem quandam, vel motionem, seu entitatem quasi fluentem & actualem. Quæ non est habitus, quia non est permanens, cessante actu; neque etiam illa utimur, cum volumus, sed potius ipsa veluti vititur voluntate nostra, & pertrahit illam infallibiliter ad consensum, & necessario, necessitate talis suppositionis, id est, talis entitatis. Neque etiam est actus vitalis, quia non fit ab ipsa voluntate, sed à solo Deo: nec per illam voluntas amat, odit, timet, aut aliquid huiusmodi operatur, sed solum proxime disponitur, actuatur, & determinatur, ut amet, odio habeat, aut metuat id; ad quod à Deo mouetur. Alter modus est. hoc auxilium non esse aliquid inherens voluntati humanæ, sed esse solum actum efficacem & absolutum voluntatis diuinæ, quo efficaciter & potenter præmouet & determinat voluntatem humanam ad id, quod vult: sicut homo per suam voluntatem determinat intellectum ad credendum, vel brachium ad motum. Itaque supponit hic modus dicendi, Deum dare homini auxilia inherenta, præuenientia, & excitantia per illuminationes & inspirationes, sed hæc tantum esse sufficientia, donec accedat illa voluntas Dei, & suo arbitrio determinet voluntatem humanam sic excitatam, & vitur illa tanquam instrumentum quoddam libero ad consensum præstandum.

XII.

XIII.

Totam hanc sententiam fufius declarata est lib. c. 5, li. 2. ca. 1. 4. & 6. lib. 3. c. 7.

XIV.

Vltimo sentiunt necessitatem huius auxilii ad æqualem, & formalem (ut sic dicam) non oriri, vel ex fragilitate, quam ob peccatum originale homo contraxit in operando bonum, vel ex actum supernaturalium perfectione, quæ vires naturales arbitrii humani superat, sed vel ex generali subordinatione, quam voluntas creata habet ad diuinam, hoc ipso, quod causa creata est; vel ex eo quod humana voluntas, cum indifferens sit, non est apta ad aliquid volendum, nisi à superiori agente extrinseco prius determinetur. Atque hinc inferunt, simile, vel proportionale genus auxilii diuini talisue motionis requiri ad omnes actus voluntatis humanæ, etiam ad naturales, & aliqui dicunt, non solum ad bonos, sed etiam ad malos pro materiali necessarium esse. Solum erit differentia quasi materialis, vel in ordine & perfectione entium: quia ad actus supernaturales necesse erit, tale auxilium si sit homini inherens, esse maioris perfectionis in genere entis: vel si sit tantum ipsa voluntas Dei, necesse erit, quod sit determinata ad actum perfectiorem efficiendum. Quæ differentia, seruata proportionem, reperietur inter actus ipsos supernaturales, tam inter se, quam ad naturales actus comparatos: quia ad actum perfectiorem in vno quoque ordine determinabit Deus voluntatem humanam per aliquam perfectiorem motionem, vel per voluntatem suam, ut habentem vim & efficaciam perfectioris motionis. Et hoc sensu voco hanc differentiam quasi materialem: nam formalis radix, seu ratio necessitatis ta-

lis auxilii, eadem est in omnibus actibus ordinis naturalis, quæ est in supernaturalibus. Ad hæc ergo capita videtur tota doctrina huius sententiæ reuocari, cuius auctores in particulari visum est non referre; tum quia in manibus omnium versantur, satisque noti sunt, tum etiam ne aliquid alicui imponere videamur, cum in breui summa non possumus singulorum sententias referre: & præterea, quia in publicis scholis clarius & distinctius hæc sententia propolita est, quam in libris conue-

Prædicta doctrina refellitur.

Nos in expositione nostræ sententiæ, quæ præcedenti è diametro opponitur, duo præstamus, quæ hoc loco ad breuē summam redigam. Prius enim quot ac quanta incommoda in ea sententia eperiuntur, ostendam. Deinde, quid efficax auxilium sit, iuxta Augustini mentem & veritatem declarabo.

Principio igitur argumentamur, doctrinam hanc prout in illa sententia explicata est, non posse in concordiam redigi, cum hoc principio, nimirum, dari hominibus, qui nolunt credere, aut poenitere, auxilium sufficientem (Auxilium sufficientem eleganter describunt Clemens ep. 3. Dion. c. 9. de cæl. Hierarch. Cypri. li. 4. epist. 7. Aug. in Enchir. cap. 95. & seq.) ad credendum, aut poenitentiam agendam: Atque adeo doctrinam illam ex hac parte videri diuinæ gratiæ contrariam, quia non solum esse debet efficax in his qui conuertuntur, & consentiunt, sed etiam sufficientem in his qui non conuertuntur, ac dissentiunt. Alias, & falsum esset, quod velit Deus omnes homines saluos facere, contra Pauli, ad Timothe. 2. & è contrario verum esset, Deum de se terere hominem priusquam deseratur ab ipso, contra Concilium Tridentinum Conc. Trid. sess. 6. cap. 11. & 13. Idemque sequitur, Deum, De hoc enim præcipere homini impossibilia, non dando illi, neque offerendo, ea quæ necessaria sunt ad ea quæ præcipit implenda, contra idem Concilium.

Ac denique fieret, non esse in potestate hominis implere supernaturalia præcepta affirmatiua: unde, vel ei non imputaretur eorum omisio, vel imputaretur ei, omisio quod facere non posset. Vtrumque autem est contra fidem. Hæc igitur omnia videntur consequi, si auxilium sufficiens deest omnibus, qui efficax non recipiunt, seu omnibus qui non conuertuntur de facto.

Supere est declaranda prior consequutio, quæ ex sola præcedentis sententiæ expositione satis constat. Dicunt enim illi auctores, præstatum auxilium efficax esse necessarium ad operandum, & non esse in hominis potestate, donec Deus sua sola gratuita voluntate præbeat illud. Hæc ratio fuscè tractata est lib. 1. c. 9. & 12. & li. 3. ca. 11. et ego, cui non dat, deest aliquid simpliciter necessarium ad operandum quod neque habet neque habere potest: qui autem non habet neque habere potest, quæ necessaria sunt ad operandum, non habet in sua potestate operationem, cum operatio esse non possit sine his quæ ad illam necessaria sunt.

Neque est cur immoremur in impugnanda vulgari responsione, quæ dicere solent, hominem sine hoc auxilio efficaci habere auxilium sufficientem ut possit, non ut faciat.

Huiusmodi enim verba, & in se repugnantia inuolunt, & veritates fidei, quibus illa doctrina impugnatur non declarant. Quod ostenditur primo; quia Deus non præcipit homini

auxilium
sufficiens

ut possit operari, sed ut operetur: debet ergo dare auxilium sufficiens, non tantum ad posse, sed etiam ad operandum. Secundo, quia Deus non tantum vult, ut homo possit saluari, sed, ut saluus fiat, ut Paulus dixit: ergo ad hoc dat auxilium sufficiens. Tertio, quia, qui nec habet, nec habere potest quod necessaria sunt ad operandum, non solum non habet auxilium ut faciat, sed nec etiam ut possit, moraliter & proxime loquendo: poterit quidem habere potestatem aliquam remotam, & fundamentalem, ac phyllicam, qualem habet visus ad videndum, dum caret lumine, & calor & ad calefaciendum carens concursu Dei: tamen non habebit potestatem proximam & expeditam ad operandum, ita ut vere dici possit homo habere in manu & potestate sua operationem supernaturalem, quam omittit: at vero hoc necessarium est, ut homini possit imputari ad culpam, & non operetur. Et ideo Scriptura hoc modo tribuit homini potestatem operandi quoad dicit: relictu esse in manu consilii sui. Quocirca in eo sensu habere sufficiens

XXII.
Concil.
Trid. sess.
6. c. 1.

auxilium ut possit, & non ut operetur, aperta est repugnantia, cum ipsum posse non sit, nisi propter operationem, & tunc vere homo dicatur posse, quando in suo arbitrio, & potestate habet operationem. Et hoc sensu dixit Concilium Trid. Deum non precipere impossibile, sed iubendo (inquit) monet facere quod possis & petere quod non possis & adiuuat ut possis. Neque illa distinctio in aliquo Sanctorum Patrum, vel antiquorum Theologorum, reperitur. Dixit quidem aliquando Augustinus primo homini datum esse, ut perseverare posset, non vero ut perseveraret. Nunc autem dari electis non tantum ut possint, sed etiam ut perseverent: Longe tamen alia est August. mens non enim negat, sed affirmat potius, auxilium datum Adæ, fuisse sufficiens non tantum ad posse, sed etiam ad perseverandum, si vellet. Nam re vera, sicut non peccare, ita & perseverare fuit in manu, & potestate eius: tamen quia non est datum ei illud auxilium eo tempore & modo, quo de facto cum illo erat perseveraturus, licet vere posset, ideo ait Aug. non esse illi datum, ut perseveraret, scilicet de facto & infallibiliter ex præsentia, & intentione Dei, quo modo datur nunc electis auxilium, quo perseverent, ut mox dicemus. Quod autem Adam cum illo auxilio non fuerit perseveraturus, non fuit, quia auxilium ex se non esset sufficiens ad perseverandum, nec quia aliud maius præueniens esset necessarium, sed, quia ipse Adam ex suo arbitrio noluit illi auxilio cooperari.

XXIV.

Iam vero hæc difficultate superati illius sententia auctores, conantur aliquo modo defendere, esse in potestate hominis habere auxilium efficax, eiusque voluntati attribuendum esse, quod non habeat, quia alioqui vident, non posse iuste eius voluntati attribui quod non operetur. Quomodo autem id sit in hominis potestate, nec declarant, nec supposita doctrina de auxilio physice prædeterminante, declarari potest. Quod breuiter ita ostendo: nam si est in hominis potestate habere hoc auxilium efficax: erit ergo eius culpæ tribuendum, quod illud non habeat, quando necessarium est credere, vel poenitere ex præcepto: non enim potest alia ratione esse peccatum non credere, aut non poenitere, nisi in quantum ex sua culpa provenit carere auxilio illo efficaci ad eos actus: interrogo igitur, quænam illa culpa sit? aut enim est aliquod peccatum commissionis vel o-

missionis. Primum dici non potest quia necesse non est, ut, quoties quis peccat non credendo, aut non poenitendo, nouum aliud peccatum commissionis efficiat; quia non semper occurrit aliud præceptum negatiuum contra quod operetur. Vnde, neque dicti auctores hoc dicunt, quia reuera esset merum figmentum, & à sana doctrina alienum, dicere, nunquam hominem peccare omitendo aliquod supernaturale præceptum, quin aliud peccatum commissionis faciat contra aliud præceptum negatiuum. De peccato item omissionis probatur idem; quia vel tale peccatum est hæc ipsa omisio fidei, vel poenitentia & hoc non, quia ipsamet omisio fidei at poenitentia non est voluntaria, nisi in alio priori impedimento, quod homo ponit, ne sibi detur auxilium efficax, quod impedimentum dicebatur esse alia prior omisio, de qua quærimus, quænam sit. Erit ergo necessario dicendum esse omissionem alterius actus prioris, quem si homo fecisset, receperisset auxilium efficax ad fidem. Sed contra hoc insto; interrogando, an ille prior actus omisus, sit naturalis, vel supernaturalis? Naturalis esse non potest, quia actus naturalis non est dispositio necessaria ad auxilium efficax, & supernaturale: alias ex solo bono usu naturali liberi arbitrii, consequeretur homo tale auxilium, quod est Pelagianum. Si autem est supernaturalis, interrogo an ad illum sit necessarium auxilium efficax prædeterminans, nec ne? nam, si necessarium est, non imputabitur homini, quod illud non habeat; vel ad alteram dispositionem procedendum erit, in qua idem fieri argumentum, & in qualibet simili, etiam si in infinitum procedatur; si vero ad illum actum non est necessarium tale auxilium efficax physice prædeterminans, habemus quod intendimus: nam idem dicendum erit de quolibet alio actu, cum sit eadem prorsus ratio. Ponamus ergo, illum actum priorem esse actum orationis: si ergo homo, postquam à Deo est vocatus & excitatus ad orandum, verbigratia, potest sine tali prædeterminatione orare, & consequenter habere auxilium efficax ad orandum, & non consistat in illa physica prædeterminatione, cur non dicatur idem de actu credendi, amandi, & similibus?

XXV.

Aliter potest breuiter consci hic discursus, nam illud auxilium physice prædeterminans dici, ut fieri in homine à solo Deo: ergo non potest esse immediate in potestate libera hominis, quia in recipiendo non est homo immediate liber, sed in agendo, ut ex Concilio Tridentino constat. Solum ergo dici potest esse in potestate hominis mediante aliqua dispositione, sicut recipere gratiam habitalem est in potestate hominis, quia potest efficere dispositionem, ad quam infallibiliter sequitur gratia. Si ergo hoc dicatur de illo auxilio efficaci, inquiri, quænam sit illa dispositio? Naturalis enim esse non potest, ut probatum est ex principiis fidei. Si verolite supernaturalis, ad illam erit necessarium auxilium efficax. Vel ergo homo habet illud, vel non habet. Si habet, ergo etiam efficit illam dispositionem: quia omne auxilium efficax habet infallibiliter actum, ad quem est efficax: hac enim ratione efficax dicitur. Si autem dispositionem illam habet, ergo etiam recipit aliud auxilium efficax ad ulteriorem actum: supponimus autem, nec se disposuisse ad tale auxilium nec illud recepisse, ergo

nec

nec ad ipsam dispositionem recepit prius auxiliū efficac: redibit ergo argumentum de illo auxilio efficaci: & sic procedetur in infinitum, donec sistamus in aliquo auxilio prædeterminante, quod non sit in hominis potestate. Quamobrem semper hæc mihi visa est efficax ratio, ex hoc scilicet modo declarandi auxilium efficac, necessario sequi, carere auxilio sufficiente omnes, qui efficac non recipiunt.

XXVI.

Secundo argumentamur, auxilium in eo sensu efficac repugnare libertati. Dicitur enim tale auxilium à solo Deo infundi, voluntatemque nostram solum passiuè concurrere ad illud recipiendum, & ab eo ita determinari ad vnum actum, & ad exercitum illius seu ad consensum, ut impossibile sit, voluntatem recipere hoc auxilium, & non operari ac consentire (a) ex quo manifeste fit, illum consensum non esse liberum. Hoc autem declarauimus primo ex doctrina Aselmi (b) recepta à Diuo Thoma, (c) & fere omnibus antiquis Theologis, (d) quia licet necessitas solius consequentiæ, quæ est ex suppositione consequente, seu includente vsum libertatis, non tollat libertatem, quia iam illius vsum supponit: tamen necessitas ex suppositione antecedente ipsum libertatis vsum, & necessario inferente illum, tollit omnino libertatem; quia tunc effectus, neque in se, neque in sua causa, est liber. Non in se, quia procedit à causa determinata ad vnum. Non in sua causa, quia illa posita est, ad vnum determinata independentem ab vso libero eiusdem causæ. Secundo idem declarauimus ex Concilio (e) Tridentino, quod ad vsum libertatis requirit potestatem dissentendi & repugnandi diuine motioni. Quæ verba plane, euidenterque reddunt sensum compositum, quia non repugnat, neque abiicit motionem, nisi qui, postquam illam habet, ei non præbet assensum: si ergo motus, vel infusio huius auxiliij talis sit, vt ei voluntas resistere non possit, non manet libera ad illum actum, ad quem per tale auxilium mouetur. Tertio, ratione idem ostendimus, quia voluntas non est libera ad recipiendum hoc auxilium, cum in pura ac sola receptione seu passione non sit libertas, id quod idem (f) Concilium Trident. significauit: Deus idem suo arbitrio illud dat vel infundit cui vult, & quando vult; ac tunc nulla voluntas ei resistere potest, quominus, ipsa dante, ipsa recipiat. Neque etiam est libera ad non operandum post receptum tale auxilium: quia hoc talis naturæ esse dicitur, vt separari non possit à sua actuali operatione: vnde ei resisti non potest. Maxime quia includit absolutam efficacem; ac præuenientem Dei voluntatem, cui nulla creatura resistere potest. Et quamuis ad rationem hanc varix excogitatae sunt responsiones, omnes tamen vel repugnant Concilio Trident. vel eius doctrinam enervant, & elidunt: vel certe repugnant Scripturæ dicenti, voluntati Dei efficaci, neminem resistere posse: vel in se inuoluunt contradictionem, dum aiunt, tale esse auxilium hoc vt physice prædeterminet voluntatem, & repugnet ei à sua operatione separari, & simul dicunt, voluntatem posse illi resistere, licet nunquam resistat; quocirca non video quomodo cum hac physica prædeterminatione libertatis vsum & exercitum possit consistere. Quam difficultatem senserunt etiam fere omnes auctores graues, qui hoc tempore contra hæreticos scripserunt: & ideo illi semper respondent negando hoc genus præmotionis hoc modo efficaci: quod non solum in ipsis, sed etiam in antiquis

Patribus obseruare licet. Damasc. Chrysost. Iustin. &c. Nec vero ex hoc discursum inferri potest (vt quidam putant) Deum non posse præuenire actus supernaturales sine præiudicio libertatis. Est enim longe diuersa ratio de physica prædeterminatione, quæ voluntatem nostram afficit, vel immutat, & de interna Dei prædeterminatione, quæ per media accommodata, suauis, & moralis modo voluntatem inducit, vt late alibi explicauimus: & inferius in hac summa, num. 48. & sequ. attingemus.

Tertio asserimus, illum auxilij modum nullum in Sanctis Patribus, aut Conciliis habere fundamentum, ideoque non esse admitendum in re tam ardua & supernaturali. Hoc autem ostendimus primo quia omnia auxilia præuenientia, quibus Deus homines mouere solet ad fidem, penitentiam, & similes actus declarat Concilia & Patres fieri à Deo in nobis per doctrinam externam & internam, per suasionem, illuminationes, mētisq; excitationes deniq; inspirationes & immisiones diuersorum affectuum bonorum amoris, aut odij. Hoc Cōstat ex Concilio Trid. (g) Araulic. (h) I. Aug. Prosp. & alijs. Secundo; quia nunquam Patres vtuntur illo modo loquendi, quod Deus nostras voluntates prædeterminet, multoque minus reperitur in eis vestigium physice prædeterminationis. Dicunt quidem Deum præparare voluntatē, præuenire illam, inclinare, trahere & facere, vt velimus faciamusque, & similia: prædeterminare autē absolute, aut physice, aut efficaciter, nunquam dicunt: neque illa verba his æquivalent: quia omnia intelliguntur optime sine tali prædeterminatione. Imo ab ipsis Patribus ita explicantur, vt non possint aliter intelligi: dicunt enim Deum id facere inuitando, alligando, consulendo, & alijs modis similibus, quos Augustinus quibus verbis complexus est quia Deus vel aperit, quod latet, vel suauis facit, quod non desiderat.

Tertio, quia nunquam reperitur in Sanctis Patribus, quod fundent necessitatem gratiæ in indifferentia libertatis, neque in sola subordinatione causæ secundæ ad primam: sed vel in repugnantia appetitus, & difficultate operandi bonum ex peccato originali orta: vel in defectu & improportionem naturalium virtutum humanæ facultatis, seu intellectus & voluntatis ad finem & beatitudinem, propter quam creatus est homo, & ad media, per quæ ille finis comparatur, & in gaudentia diuinæ offensionis, quam homo peccando incurrit, quæ nisi per diuinam gratiam expelli non potest. Illæ autem aliæ rationes, nec à Patribus traditæ sunt, neque ab antiquis Theologis, quos semper sub hac voce comprehendimus, vt breuitati studeamus.

Quarto asserimus, sententiam illam non solum habere in antiquitate fundamentum, verum potius multa in antiquis Patribus reperiri, quæ huic sententiæ manifeste repugnant. Primo namque multi Patres interdum absolute docent, Deum non prædefinire actus liberos, non præuenire libertatem nostram, & similia: quæ non possunt in alio sano sensu intelligi, nisi dicta esse intelligantur ad excludendum omnem prædeterminationem. Secundo, quia si ipsissime aiunt, voluntatem humanam ita esse constitutam à Deo, vt consilio & ratione se determinet ad volendum, vel nolendum, etiam in supernaturalibus: excitata quidem & adiuuata diuina gratia, non tamen prædeterminata, sed ipsa seipsam determinans cooperando diuinæ

XXXI. gratia. Sunt autem valde opposita, quod optio
detur voluntati, seu quod relinquatur in manu
consilii sui & quod ab alio prædeterminetur.
Vnde quoad hanc partem non solum locutio-
nes Patrum, sed etiam scripturarum illi senten-
tia repugnant. Tertio quia dicunt Patres, vo-
luntatem ita esse liberam, & conseruari liberam à
XXXII. Deo in suis actionibus etiam supernaturalibus
ut possit omni præuenienti motioni Dei resi-
stere, ut clarius cæteris explicuit Concilium
Trident. sunt autem valde repugnantia & oppo-
sita manere voluntatem physice prædetermi-
natam ex motione præuia Dei & posse illi resi-
stere: quia ipsi physice prædeterminationi non
potest voluntas resistere vel Physica prædeter-
minatio non est: quia si ea potest voluntas resi-
stere, subiicitur ipsa sui libero, & potestati ipsi-
us voluntatis, quomodo ergo illam ad vnum
physice prædeterminat? Quarto quia etiam di-
cunt esse in potestate hominis conuerti, & velle
credere & habere quicquid ex parte Dei ad hæc
omnia necessarii est: quod in ea sententia nullo
modo consistere potest; quia habere auxilium
efficax, illo modo explicatum, nullo modo est
in potestate hominis, ut exponendo ipsam sen-
tentiam satis declaratum est idque in primo dis-
cursu efficaciter ostendimus.

*Quinta ratio ab inconuenienti de prædetermi-
natione actus mali.*

XXXIV. Quinto videtur ex fundamento ponendi hoc
auxilium physice prædeterminans voluntatem
ex indifferentia ipsius voluntatis desump-
to vel ex generali subordinatione ad causam
primam, sequi Deum esse autorem mali actus
vere ac proprie: non prædeterminando solum,
sed etiam præmouendo & prædeterminando
voluntatem ad illum, quod, quam sit absurdum
omnibus vere Catholicis viris perspectum est,
Consecutio prior probatur: quia voluntas ex
se iam est indifferens ad malos actus efficien-
dos sicut ad bonos: & in eorum effectione tam
subordina a prima causæ, sicut omnis causa
secunda in quolibet effectu suo: oportet ergo iux-
ta illud principium dicere: Deum etiam sua
efficaci voluntate prædeterminare, & præmo-
uere efficaciter nostras voluntates, ut consen-
tiant tentationibus, vel obiectis prauis, quan-
do ab eis inuitantur: Itemque sine tali præde-
terminatione Dei nullam voluntatem habere
posse prauum consensum: & posita tali præde-
terminatione non posse illum non habere. Rursus
dicendum etiam consequenter est, Deum non
ex malis meritis hominis: neque ex prauo vsu
libertatis eius dare illi talem præmotionem ad
actum malum, sed solum quia vult. Itaque dum
homo actu têtatur, ut consentiat in actum præ-
cepto contrarium, cum Deus æque possit præ-
determinare voluntatem eius, ut consentiat,
vel dissentiat Deus ex se & ex sola voluntate sua
determinat illam ad consensum, potius, quàm ad
dissentium, & ex duobus hominibus hunc fa-
cit consentire, illum dissentire solum quia
vult.

Quæ omnia & alia eiusdem rationis admi-
tunt nonnulli auctores illius sententiæ, sequæ sa-
tis putant exponere, vel potius eludere Scrip-
turas & Conciliorum definitiones, adhibita di-
stinctione de actu malo pro formali, vel pro
materiali, Deo attribuentes materiale, & ne-
gando formale: ac si separabile sit, moraliter lo-
quendo formale à materiali, quando intentio a-

Opus. Suarez.

gentis definite & absolute tendit ad ipsum a-
ctum humanum, à quo inseparabilis est defor-
mitas: & illum vult & determinat cum omnibus
moralibus conditionibus positivis, à quibus
eadem malitia separari non potest: & ita illum
vult, ut non velit quasi conditionate, & depen-
denter, à voluntate creata, sed absolute volen-
do & præiniendo ipsam conditionem: & faci-
endo efficaciter, ut ipsa voluntas creata ad ta-
lem actum applicetur & determinetur.

Hoc ergo modo attribui Deo efficaciam, & præ-
determinationem actuum malorum dicimus
impium videri & contrarium definitionibus
Concil. Trident. & Arausic. & omnibus Scriptu-
ris, quæ negant, Deum implanare hominem,
aut esse malorum tentatorem, & aliis similibus.
Quamobrem nonnulli ex Theologis, qui do-
ctrinam illam prædeterminatione physica in
bonis actibus amplectuntur, eam in malis ab-
horrent, & omnino negant, in quo quidem pie
& religiose loquuntur, sed non consequenter.
est enim evidens, aut illud prius sine fundamen-
to affirmari, aut hoc etiam ex illo fundamen-
to necessario sequi. Igitur, si ob vitandum
tam magnum absurdum ab illo fundamento
recedatur, nullum superest ad ponendam au-
xili efficaciam in illa physica prædeterminatione.

Sexto hinc inferimus, magnam vim facere di-
uinis Scripturis, quæ singularem Dei gratiam
operantem nostros actus supernaturales prædi-
cant, qui eas de hoc auxilio physico, seu physice
prædeterminante voluntate interpretantur. Recpo-
nam plane sequitur easdem loquendi formu-
las posse ad actus bonos naturales, imo ad actus
malos accommodari. Nam si ideo dixit Chri-
stus, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxe-
rit eum*, quia nemo potest credere, nisi per illam
physicam motionem à Deo prædeterminetur:
ergo etiam potuisset dicere Christus: *Nemo po-
test bonum opus morale facere, nisi Pater meus
traxerit eum ad illud faciendum*, quia etiam
non potest facere homo tale opus nisi Deus
prædeterminet physice voluntatem eius ut ve-
lit facere. Imo & dicere potuisset, non potest
Iudas vendere me, nisi Pater meus eum tra-
xerit, ut vellet me vendere: quia omnibus his ver-
bis non significatur, nisi id quod est materiale in
peccato interiori, ipse scilicet actus volunta-
tis, quem Iudas habere non potuisset, nisi Deus
illum traxisset prædeterminando illum. Idem
argumentandi modus applicari potest ad illa
verba, *Faciam, ut faciatis Deus est, qui operatur
in vobis velle & perficere*: & similia, si hæc di-
cta sunt ratione huius physice prædetermi-
nationis. Item applicari potest ad illa verba,
Non est voluntas neque currentis sed Dei misericordis. Simi-
liter enim dicere poterimus, Non est voluntas
neque currentis (ytique ad malum) sed Dei indi-
gnantis, seu implanantis. Similiter accommo-
dari potest ad illa verba: *Quis enim te deseruit? nam
sicut illa efficacia physica diuinæ applicationis
discernere dicitur iustum à peccatore, ita de
eadem dicere possumus discernere peccatorem
& esse præcipuam, vel potius totam causam,
quæ ipsum in eo statu constituat. At quis non vi-
deat, quam hæc sint absurda: Aut quis non cla-
re intueatur, quam euidenter hæc omnia ad il-
lam propositionem, seu interpretationem con-
sequantur? Imo ulterius sequitur ex illa decla-
ratione, nihil excellens aut principale de acti-
bus supernaturalibus, aut operibus diuinæ gra-
tiæ posse cum fundamento ex illis modis loquē-
di Sacre Scripturæ colligi. Nam ex eis iuxta hæc
interpretationem solum habetur voluntatem*

XXXV.
Totus hic
discursus
latet tracta-
tur li. 2. te-
re per to-
rum præci-
pue c. 2. &
4.

Con. Trida.
scilicet c. can.
d. Arausic.
II. cap. 23.
& 25.

XXXVI.
Ostendi-
tur non re-
cepi Scriptu-
ris iuxta il-
lam doctri-
nam.

nostram nihil posse operari sine generali prae-
motione Dei ob subordinationem, quā ad ipsum
habet quatenus causa creata est; vel sine prae-
determinatione Dei, quia causa ex se indifferens
est. At haec ratio habet locum, etiam si vel illi actus
non sint supernaturales, vel in nobis nulla sit
difficultas bene operandi ex peccato contracta.
Ruit ergo totum supernaturale gratiae funda-
mentum, quo Concilia & Patres nixi sunt & oēs Scri-
pturae profus enervantur. Nā si aliqui Dei benefi-
cium ex illis testimoniis iuxta illam sententiam
colligi potest, ad summum illud erit, quodcum
possit Deus non praedeterminare voluntatem
hominis, ut velit credere, sed ut nolit, gratui-
to illam determinat ad volitionem, & non ad
nolitionem. At haec quae gratia est? Nonne in
omnibus operibus moralibus, aut naturalibus,
idem dicendum est, iuxta praedictam sententiam,
eiusque fundamentum? Aut quomodo huic benefi-
cio non correspondet in malis gratuita prae-
destinatio ad malum, quam Concilia & Patres
meritisime ubique damnantur?

Hec igitur sunt, quos praecipue mouent, ut il-
lam doctrinam à veritate alienam iudicemus:
superemulque ab Apostolica sede decerni, an in
hoc nostro iudicio decipiamur: illi namque il-
lud submittimus, semperque subieciimus: a ra-
tione eius decreto ac censura corrigi, si ali-
cubi nos à veritate cōtigerit aberrare. Sub qua
correctione, sicut de praedicta sententia, quid
censeamus aperuimus, ita, quid de auxilio ef-
ficaci sentiendum censemus, declarabimus.

Vera sententia.

XXXVII. In primis supponimus (quod fides Catholica
Prima pro- contra Pelagium docet) hominem solis sui li-
positio. beri arbitrii viribus abique ope diuinæ gratiae,
nihil supernaturale boni nullumve peccatis op-
pus, quod ad vitam æternam obtinendam con-
ducatur, operari posse: neque ipsammet naturalem
legem constanter seu diuturno tempore abs-
que eiusdem gratiae auxilio seruare. Cum autem
eadem fides Catholica doceat, per hoc auxilium
gratiae, non tolli liberum arbitrium, sed libera-
ri, sanari, & iuari, ita concordiam hanc liber-
tatis ac gratiae declarare studemus, ut integre
& omni ex parte Lutherano errore recedamus
falsaeque demonstramus esse calumnias hære-
ticorum hoc tempore dicentium, liberum ar-
bitrium rem esse de solo titulo, aut tituli sine
re: Itaque gratiae necessitas cum vero vsu liber-
tatis coniungimus, vsuque ipsum libertatis, ut
alicuius valoris & momenti sit apud Deum, à gra-
tiae operatione & cooperatione nullo modo se-
parandum esse docemus: cum à Christo Domi-
no dictum legamus: *Sine me nihil potestis facere, &*
Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.

XXXVIII. Hinc ulterius, iuxta Tridentini Concilii do-
Concil. ctrinam, hoc gratiae auxilium, non solum adiu-
Trid. sess. uans, sed etiam excitans esse docemus, quia non
6 c. 5. & 6. solum gratia Dei nos inuocat, & excitat, ut bene ope-
idem cant. remur. Et ab hac Dei excitatione, quam etiam
3. & 4. vocationem & diuinam inspirationem, ac illu-
Secunda minationem, idem Concilium appellauit: ab
propositio. hac (inquam) initium salutis in nobis inchoari
dicimus quam Deus incipit operari in nobis
sine nobis, id est, sine nostris meritis, & sine no-
stra libera cooperatione, vel dispositione vlla,
sed ex mera sua libertate, & gratia, ut contra
Pelag. an. reliquas Concil. Arausie II. defini-
uit. Quamuis enim Dei gratia nobis salutem

non conferat sine nobis (loquimur de adultis,
quorum liber consensus, ut saluentur neces-
sarius est) praenit tamen nos vocatione sua lan-
cta, & tangit corda nostra priusquam nos al-
quod supernaturale bonum operari possumus:
& antequam cōsentiamus, ipsius tactum corda
nostra praesentunt. Hæc ergo vocatio per ex-
citantem gratiam fit: & hæc eadem est gratia ope-
rans, per quam Deus solus operatur in nobis, ut
velimus: quamuis ipsum velle, non ipse solus
operetur in nobis, sed cooperetur nobiscum, ut
scilicet Augustinus dixit.

Tertio, cum certum sit, vocationem hanc
nō in omnibus, qui vocantur habere effectum, sed
neque enim omnes, qui ad cenam fuerunt vo-
cati, venire voluerunt, nihilominus vocatio
nem illorum, qui non veniunt, ita censemus ef-
ficacem, ut vere & proprie in eorum po-
testate ac arbitrio sit positum venire vel non
ut August. verbis utar, qui noluerunt venire, de-
debent, nec possunt id alteri tribuere, sed tan-
tum sibi, quoniam ut veniunt vocati, etiam
libera voluntate. Quod non aliter probamus,
quam rationibus in prima assertionem contra
praecedentem sententiam insumatis. Illorum
reuera concludunt, nisi vocatio, quæ in te non
habet effectum, ex se sit praedicto modo vere ef-
ficax, efficiens, nec sufficientem appellari posse
nec ratione illius posse homini imputari, quod
vocatus non veniat. Atque hinc fit, vocatio-
nem hanc simpliciter sufficientem, tam ex parte
auxilii excitantis, quam ex parte adiuuan-
tis, debere aliquo modo includere, seu conser-
uare, vel saltem offerre homini vocato, & in po-
testate eius constituere quicquid ad volendum,
& consentiendum necessarium est. Nam cum vo-
catum illa gratia excitans & adiuuans, iuxta
doctrinam Concilii Tridentini, sit necessaria,
exempli causa ad primam voluntatem creandi,
seu penitentiam agendi, si altera illarum
gratiarum deesset homini, ita ut nullo modo esset
in potestate eius habere illam, simpliciter non
haberet potestatem volendi credere, peniten-
tiamve agendi, nec auxilium ad hos actus suffi-
ciens. Unde ille homo merito posset alieni
tribuere, quod vocatus cum esset ipse, non ven-
nit: ei (inquam) posset tribuere, qui negavit
maius aliquod auxilium necessarium ad veni-
endum: & nullam viam, vel modum obtinen-
di tale auxilium in eius arbitrio, seu voluntate
constituere.

Quocirca cum ex parte gratiae excitantis non
sufficiat sola vocatio exterior, sed aliqua etiam
interior illuminatio, & inspiratio necessaria sit,
ut vocatio sit sufficiens, non satis est exterior
doctrina, sed oportet, ut mediante illa, vel in-
terius sine illa, Spiritus Sanctus interior ope-
retur, & hominem excitet, seu modo docet
& vocet: cumque ante hanc vocationem nihil
possit homo operari conferens ad suam salu-
tem, si Deus daret exteriorem vocationem, &
interiorem negaret, non vocaret sufficienter:
non est ergo vocatio sufficiens, donec interior
tactus Spiritus Sancti intercedat, qui in ego-
nere & ordine gratiae excitantis sit sufficiens ad
aliquid libere & supernaturaliter operandum.
Atque hoc modo dicimus vocationem suffi-
cientem includere omnem gratiam excitan-
tem interiorem simpliciter necessariam ad vo-
lendum.

Rursus ex parte gratiae adiuuantis intelli-
gitur necessarium, vel aliquod auxilium quod
sit per modum principii, vel actus primi, seu
quod

quod per modum actus primi comparatur ad liberum consensum voluntatis, vel potest intelligi ipsemet concursus actualis Dei, qui necessarius est etiam ad operam gratiae, & proportionatus esse debet ipsis operibus, & eiusdem ordinis cum illis, atque adeo supernaturalis etiam, & gratuitus, sub qua ratione auxilium est gratie dici solet: Si ergo de priori auxilio per modum principii loquamur, necesse est, ut vocatio sufficiens ad fidem, verbi gratia, includat omnem illud auxilium, quod est necessarium principium ad eliciendam voluntatem credendi, siue illud principium sit ipsemet gratia excitans, siue sit aliqua qualitas permanens, aut transiens, siue sit ipsemet virtus diuina exposita, & quali preparata ad iuuandum hominem, siue quippiam aliud esse excogitetur: quidquid enim tale principium sit, simpliciter necessarium est, ut homo velle possit, & efficere id, ad quod vocatur: sed is, qui sufficienter vocatur, simpliciter constituitur potens ad volendum, alias non peccaret non volendo: & merito posset non sibi, sed alteri tribuere, si non veniret vocatus, quia non ex voluntate, sed ex impotentia, non veniret. Sicut, si homini non daretur lumen, vel species visibilis, ad videndum, non posset tribui, quod videret: quia species, & lumen est necessarium principium, ut homo habeat proximam, & completam videndi facultatem. Sic igitur, ut vocatio sit sufficiens, necesse est ut includat omnem adiuuantem gratiam, quae per modum principii necessaria est ad illum actum ad quem homo vocatur.

XLII.

Legatur
Vega libr.
6 in Tri-
dent. cap.
7. Soto lib.
1. de nat. &
grat. c. 16.

Si vero de concursu gratiae sermo sit, quoniam hic non ponitur actu in homine, nisi quando homo iam vult, non potest hoc modo includi in vocatione sufficienti, quam habet is, qui non operatur: necessarium vero est, ut hic concursus cum ipsa vocatione sufficienti ita offeratur ex parte Dei, ut sit in hominis potestate illum habere si voluerit. Itaque, sicut ego quando non ambulo, non habeo actu in me receptum concursum ad ambulandum, quia hic non est nisi in ipsa actuali motione seu ambulatione, habeo tamen ita paratum illum concursum ex parte Dei, ut in potestate mea sit habere illum: alioquin non esset in potestate mea ambulare. Ad eundem modum in re Theologica philosophandum censemus, ut is, qui sufficienter vocatur ad fidem, constituitur simpliciter potens ad credendum, necessarium esse, quod ita habeat paratum à Deo accommodatum concursum gratiae, ad supernaturalem fidem, seu voluntatem credendi, ut sit in eius potestate, ac voluntate habere illum, si seipsum velit ad credendum applicare, prout cum diuina gratia potest. Hoc ergo modo de sufficiente vocatione & gratia sentiendum esse indicamus, ut quae sacra Scriptura, Concilia, & Patres de illa docent, vera essent, vera esse possint, ut in prima assertionem contra priorem sententiam satis declarauimus.

XLIII.

Quarta
propositio.

Quarto hinc colligimus, ultra vocationem sufficientem, prout includit omne auxilium tam excitans, quam adiuuans, quod homini dari intelligimus priusquam actu operetur, & consentiat nihil esse simpliciter necessarium ad actualiter operandum, praeter actualem gratiae concursum, quo Deus cum ipsa voluntate influit actum ipsum, & consensum ipsius voluntatis. Probatur ex illis locis sacrae Scripturae, Ego sto ad os tuum & pulso, si quis mihi aperuerit, intrabo ad illum, Vocauit, & venistis. Quoties volui congregare filios tuos, & noluitis, ex Opus. Suarez.

quibus nobis constat post vocationem expectare Deum, ut homo aperiat & consentiat: supponitur ergo in dictis locis, hominem esse iam constitutum in actu primo sufficiente ad consensum praestandum, solum indigere concursu proportionato, quem necesse est, esse illi paratum, esseque in potestate eius, ut ex eisdem locis colligitur, cum sine illo, neque aperire, neque consentire possit. Atque hinc sumitur ratio Theologica: quia si aliquid aliud esset necessarium, illud deberet esse prauium ad actum, & aliquo modo principium eius, vel conditio necessaria ad illum. Vnde fit, ut homo, illa re carens, qualiscunque illa sit, adhuc sit impotens: & consequenter nondum habeat auxilium simpliciter sufficiens: si ergo supponitur habere sufficiens, ut vero habet omnis qui peccat, cum vocatus non venit: necesse est, ut nihil illi desit praeter actualem concursum. Sicut in naturalibus virtutibus illa dicitur sufficiens ad agendum in genere causae proximae, quae solum indiget concursu causae vniuersalis ad agendum: nam, si aliqua alia re indiget, quantum ad id, est virtus insufficientis, vel incompleta, vel non satis applicata: & consequenter non est proxime sufficiens, prout necessarium est in causa libera ad potestatem simpliciter, ut sit moraliter potens, eiusque voluntati, & non impotentiae tribuatur, si non operetur, vel consentiat.

Ita loquitur Ambrosius 10. in Psal. 118. tractans illud Praeueniunt oculi mei ad te dilectulo. Sumitur ex Aug. lib. 8. q. 9. 68. & lib. 2. Retra. cap. 26.

XLIV.

Alia etiam ratione id probatur, quia aliquid aliud necessarium esset, maxime gratia aliqua, quae de sola & sua videtur determinare voluntatem ante consensum eius: sed talis gratia non solum necessaria non est, sed etiam repugnat indifferentiae, & libero vsui ipsius voluntatis, ut est ostensum: ergo nulla talis gratia est necessaria: Quocirca, considerando eam actionem gratiae, quam Deus habet in homine absque consensu libero eius, excitando, inspirando, illuminando, &c. & hoc morali modo, ut velit operando, si talis actio attingat gradum auxilii in eo genere immediate sufficientis ad aliquem actum supernaturalem voluntatis, intertalem actionem Dei, & illam, qua concurrat cum voluntate ad ipsum assensum liberum, nulla alia actio Dei intercedit, quae necessaria sit ad consensum liberum praestandum: alioqui, vel illa prior gratia non poterat esse sufficiens ad talem consensum, in ratione proximi supernaturalis principii: vel illa alia, quae intercedere dicitur, necessaria non est: & praeterea intelligi non potest quo modo adhibeatur sine prauium libere.

XLV.

Quinto hinc ulterius concludimus, auxilium efficax, ut actu operetur consensum liberum in homine, ultra sufficiens excitans, & adiuuans, & actualem eius cooperationem cum voluntate, nihil necessario requirere, quo ad rem ipsam, seu nihil aliud addere ex parte Dei, praeter illud auxilium gratiae: quod in actuali concursu proportionato consistit. Hae assertio sequitur necessario ex praecedenti, quia omnis homo, qui actu operatur supernaturalem actum, habet auxilium efficax: sed in homine prius habente auxilium sufficiens sine actuali operatione, & postea actu operante, per illud auxilium nihil necessario additur, praeter actualem concursum, & operationem ipsam: ergo auxilium efficax nihil necessario addit, vel ponit in homine ultra auxilium sufficiens praeter actualem concursum, & influxum actui supernaturali proportionatum. Dico autem, non necessario, quia fieri potest (& fortasse frequen-

XLVI.

Quinta
propositio.

Y 2 tuis

diuinæ gratiæ Scriptura sacra & Ecclesia docent.

LIII. Nam iuxta sententiam à nobis expositam, diuinæ gratiæ tribuitur initium fidei & salutis: hæc enim à vocatione incipiunt, vt Concilium Tridentinum dixit: vocatio autem est opus solius Dei, quod ultra omne naturæ debitum, & absque vlllo merito hominibus confert.

LIV. Deinde ultra vocationem hanc requirimus adiuuantem seu cooperantem gratiam, ratione cuius ipsa conuersio seu consensus liber hominis principaliter etiam est à gratia, non solum vt operante, sed etiam vt cooperante.

LV. Huic vero cooperanti gratiæ adiungendam dicimus cooperationem liberam nostræ voluntatis, in cuius potestate est impedire effectum gratiæ, & illum efficere: sed illud prius se sola potest præstare, quia in defectu tantum consistit: hoc autem posterius omnino non potest sine gratia, cum illa vero potest: & ratione huius liberæ & moralis potestatis, si resistat gratiæ, digna est poena, si vero illi cooperetur digna est laude & gloria. Nam licet vsus libertatis per se & naturæ viribus præstitus, non sit dignus præmio aut gloria apud Deum, tamen subiunctus & coniunctus gratiæ Dei multum valet apud ipsum & dignus est laude & gloria. Quæ omnia ita sunt de fide certum & superfluum censam hoc loco probationes adiungere.

LVI. Ad hæc ratione prædictæ vocationis efficacis & omnium auxiliorum concomitantium, quæ secum affert, Deus dicitur dare non solum potestatem operandi, sed etiam voluntatem imo sub illa ratione dicitur ipse solus operari in nobis vt velimus, vt Augustinus diserte explicat multis in locis, quia nimirum in eo genere causæ moralis præuenientis, suadentis, & inducentis solus Deus est qui docet interius, & trahit hominem: quanquam in præstando consensu semper homini relinquatur integrum ius libertatis suæ, ratione cuius, licet Deus solus operetur vt velimus, non tamen Deus solus operatur ipsum velle, sed nobiscum illud operatur, & est principalis, non tamen totalis causa eius, ratione tamen illius principalioris influxus dicitur operari, velle & perficere, & alia huiusmodi.

LVII. Rursus iuxta hanc sententiam optime intelligitur, in quo consistat altum & profundum mysterium diuinæ electionis à quod August. b. citatis locis: ad hanc vocationem congruam reuocat, quam propterea dicit. *Alta & profunda ordinationis esse: Siue in singulis hominibus, siue in populis atque in ipso genere humano per temporum opportunitates operetur.* Cum enim posset Deus ita suæ gratiæ prouidentiam distribuere, vt hanc congruam vocationem daret pluribus hominibus, dedit illam paucioribus, & interdum dat vni vocationem, quæ illi congrua futura non est; negat autem illi, cui futura esset accommodata, si ei data fuisset. Sicut Christus de Tyro & Sidone dixit, si in illis, *Factæ essent virtutes, quæ in te (Corozain scilicet & Bethsaida) factæ sunt, utique in cilicio & cinere penitentiam egissent.* Negatum ergo est Tyris & Sidoniis auxilium quod in eis fuisset efficax, datumque est Iudeis, in quibus non fuit efficax. Et Deus per Ezechielem. *Non ad populum (inquit) profundi sermonis tu mitteris.* Et infra: *Si ad illos mittereris, audient te.* Præterea ex duobus æque dignis vel indignis alteri datur vocatio congrua, alteri non datur. Hoc ergo est mysterium, de quo Paulus ait. *O homo quis es tu qui respondeas Deo?* Propter quod idem dicit. *Obstusatio diuitiarum!* & illud. *Non est volentia, neque currentis, sed Dei miserentis.* Nam

Opus. Suar.

licet, post vocationem acceptam, hominis sic cum diuina gratia adiuuante, quæ illi semper præsto est post vocationem, velle & currere: item, licet efficientia gratiæ ipsius vocationis, quantum ad effectum per ipsam intentum, id est, quantum ad consensum hominis, non sit sine homine, tamen ipsa distributio vocationis quod huic detur accommodata potius quam illi, solius est voluntatis diuinæ, quia ante vocationem nullum potest antecedere meritum ex quo talis distributio fiat: prouenit ergo ex sola Dei dilectione, qui gratis hunc elegit ad fidem, vel ad iustitiam, vel ad ipsam gloriam. Et iuxta hunc modum optime perficitur totus ordo prædestinationis, & mediorum eius, quem Paulus ad Roman. 8. descripsit dicens. *Quos præseleuit & prædestinauit, & cet. hos & vocauit.* Præterea expeditur facile ex his illa questio: An fieri possit, vt cum æqualibus auxiliis vnus conuertatur, & non alius. Itemque quo sensu verum sit eum, qui consentit, semper recipere maius gratiæ auxilium, quam qui resistit. Nam si sit sermo de auxiliis præuenientis gratiæ, seu quæ dantur vt principia consensus liberi: supernaturalis, hæc possunt esse æqualia, vel maiora in genere physico, seu in reali virtute mouendi, in eo qui consentit, quam sint in eo, qui conuertitur, quia liberum arbitrium potest his maioribus auxiliis resistere. Et hoc sensu locuti sunt, qui dixerunt fieri posse vt cum æquali auxilio vnus conuertatur & non alius. Nihilominus tamen is qui actu conuertitur, excedit in actuali concursu & influxu gratiæ. Et præterea ipsum auxilium præueniens habet in illo rationem maioris gratiæ & beneficii, qui opportuno congruo tempore datur ex maiori Dei beneuolentia.

De hoc la. te lib. 3. capit. 19.

Satis sit fundamentis alterius opinionis.

Atque ex his responsum est variis argumentis, quibus contraria sententia fundari solet, quæ fufius proponere breuitas proposita non permittit. Neque existimo esse necessarium: quia omnia reducuntur ad tria capita. Vnum est philosophicum, de concursu Dei, vt prima causa est, cuius motio & actio debet esse prior. Sed ad hoc iam responsum est & demonstratum, opera gratiæ non tribui specialiter Deo ratione huius concursus generatim considerati, sed alias proprias rationes, ob quas Deus in illa speciali modo influit. De ipso vero concursu generali tam naturæ, quam gratiæ, quod illam physicam prædeterminationem, non postulet, certum est, cum sit immediatus influxus in actionem causæ secundæ, & non in causam ipsam. Quæ actio simul est ab vtraque causa prima & secundæ, & essentialiter ab vtraque pendet, licet causa prima ob suam eminentiam & independentiam, dicatur prius natura in illam influere. Aliud caput sumitur ex quibusdam locutionibus Scripturæ vel Augustini male interpretatis, vt satis insinuat hic est, & in alio opere copiosius est disputatum. Tandem potissimum argumentantur ex certitudine diuinæ prædestinationis & electionis antecedentis omnia merita præuisa. Sed iam ostendimus hæc omnia optime declarari ex diuina voluntate, & supposita prædicta conditionata scientia absque physica prædeterminatione.

Solum potest aliquem mouere, quia ex dicta declaratione nostra videtur sequi dari ex parte nostre aliquod meritum huius distributionis, tam in vno homine vocatio est efficax, quia in illo præuidetur operatur: in alio vero non est

efficax

LVIII.

LIX.

LX.

LXI.

LXII. Obiectio.

efficax, quia in illo operatura non est, sed non est in illo operatura, nisi eo libere consentiente: in hoc vero ideo non est operatura, quia ipse est repugnaturus: ergo in hoc est aliquod meritum, vel aliqua ratio ex parte liberi arbitrii. Confirmatur, quia nisi nos ita dicamus, incidimus in eam difficultatem, quam alteri sententiae obieci-ebamus, scilicet, non esse in potestate nostra habere vocationem congruam & efficacem: ergo, cum hæc sit necessaria ad conuersionem, non erit in potestate nostra conuerti, nec nobis imputari poterit, quod non cooperemur vocationi. Rursus incidimus in alteram difficultatem, quam superiori etiam sententiae obieci-ebamus, scilicet hanc gratiam hoc modo efficacem esse necessariam ad actus ordinis naturalis, præterit ad bonos: quia etiam ad illos indiget homo excitatione, per cogitationem sanctam, & congruam, à Deo præstam & promissam. Ex hoc autem ulterius fit, non posse probari ex his locis Scripturæ necessitatem gratiæ, & auxilii superioris ordinis: neque etiam posse probari dari actus supernaturales: atque ita incidimus in illud inconueniens, quod contra superiore sententiam inferebamus.

LXIV.
Responsi.

Respondetur ex Augustino, negando simpliciter priorem illationem: nam ex illa differentia non sequitur, Deum elegisse eum, quem præiudicet censuram, si eum sic vocaret, quia consensus erat, sed ut consentiret: quæ duo valde sunt diuersa, & illud prius dicit habitudinem & rationem causæ meritoriz, quæ gratiæ repugnat: posterius vero dicit solum habitudinem finis, quæ in ipsa gratia in se includitur. Iuxta illud ad Ephes. 2. *Creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in eis ambulemus.* Quomodo enim ea præparasset nisi præcognouisset quibus modis & auxiliis ea in nobis posset creare, si vellet? Aut quo modo ea præparauit ut in eis ambulemus, nisi volens ita vocare suos electos, ut eos ad talia opera efficaciter, seu infallibiliter induceret? Ut enim Augustinus exposuit lib. de prædestin. Sancti. capit. 10. illa verba recte intelliguntur de speciali prouidentia, qua Deus suis electis talia opera præparauit: de quibus idem Augustinus eod. libr. cap. 17. *Elegit ergo Deus fideles sed ut sint, non quia iam futuri erant, & infra. Eligendo ergo facit, diuites in fide sicut heredes regni. Recte quippe in eis eligere dicitur quod ut in eis faciat, eos eligit. Dixerat autem: Deum hoc facere in electis per vocationem efficacem, qualis à nobis declarata est. Nulla ergo est ratio talis vocationis, ex parte hominis qui vocatur: quia licet sit consenturus, si vocetur, tamen conditionalis nihil ponit in esse, nec re ipsa est aliquid facturus ob quod premium mereatur, donec Deus illum vocet, ut consentiat, quod sola sua liberalitate, & in tempore facit, & ab æterno facere decreuit. Eo vel maxime, quod de illo etiam homine, quem Deus non vocat congrua & efficaci vocatione prænouit, quod si alio tempore vel alio modo illum voca-*

ret, consentiret & tamen noluit ita vocare, quod de Pharaone notauit Aug. lib. 1. ad Simplician. 2. Igitur hæc discretio fuit ex sola voluntate Dei.

Nec vero hinc fit, non esse in potestate hominis habere vocationem efficacem, quia in potestate eius est facere & operari cum ea vocatione, quæ habet, quod si faciat & velit, illa erit in eo efficax: & similiter, si id facturus esset, id Deus præiudicet, & consequenter talem vocationem præiudicet ut congruam & ut efficacem moraliter respectu talis voluntatis. Itaque hæc efficacia & congruitas non est sine respectu ad vultum liberum ipsius voluntatis, in quo maxime differt à physica prædeterminatione: & ideo licet defecto vocationis non sit futura efficax, nihilominus est vere sufficiens: ut cum illa posset operari voluntas, ideoque ex illius defectu prope nit, quod in re non sit efficax: nam absolute posset voluntas adiuta diuina gratia facere, ut multa vocatio sit in ea irrita, & sine effectu. Denique minime incidimus in eam difficultatem, quod ea, quæ de necessitate gratiæ in Scriptura dicuntur, in actibus bonis naturalibus locum habeant. Negamus enim hoc sequi: primo quidem, quoniam actus boni naturalis ordinis ex se non sunt æque intencii ac præiudicet efficaciter à Deo sicut supernaturales actus. Secundo quia non requirunt specialem excitationem, vel motionem quæ soli Deo tribuenda sit: sed ex generali prouidentia, & concursu debito causæ ieiunctis sufficienter provenire potest ea cognitio bona, quæ ad actum bonum naturalem est necessaria quæ res fusius tractata est à nobis lib. 3. capit. 14. num. 17.

Supererit non nihil dicendum de scientia illa, quam conditionatam appellamus, quoniam autem ut necessarium fundamentum à nobis supponitur ad declarandam efficacem vocationem, & totum diuinæ prædeterminationis mysterium: cui tamen non omnes Catholici illam scientiam in Deo admittant. Sed huius veritatis demonstratio longiorem postulat disputationem, quam in alio opere copiose tractatam dedimus. Nunc autem satis sit veritatem hanc fere esse expressam in Scriptura: in qua multas similes veritates contingentes, futuras tantum non potuisse nisi Deus reuelauit, quod facere non potuissent, illas certo nouisset: neque enim ea, quæ reuelat Deus, incerta esse possunt. Sacramentum nobis sit, & quod fere omnes patres hanc scientiam Deo ac tribuunt, multaque ex illa operari docent. Satis denique fit, quod, cum maior sit perfectionis, illa Deo de neganda non est: & qui eam in Deo esse gauerint, probare tenentur esse impossibilem aut imperfectionem inuolueret, quod cum facere nequeant, ut facile ostendi possit, illorum argumenta soluendo relinquuntur, apud omnes de Deo & de huius re sententiam indubitatum esse debere: Deum hæc scientiam non carere.

F I N I S.

INDEX